

Maša Pev

Motivi, pričakovanja in strahovi starostnikov ob sprejemu v Dom upokoјencev Domžale

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Bojana Mesec

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maša Pev

**Motivi, pričakovanja in strahovi starostnikov ob
sprejemu v Dom upokojencev Domžale**

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Bojana Mesec

Ljubljana, 2023

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Maša Pev

Naslov: Motivi, pričakovanja in strahovi starostnikov ob sprejemu v Dom upokojencev Domžale

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Mentorica: doc. dr. Bojana Mesec

Število strani: 109

Število preglednic: 2

Število prilog: 3

POVZETEK

V magistrskem delu sem raziskovala motive, pričakovanja in strahove starostnikov ob sprejemu v Dom upokojencev Domžale. V teoretičnem delu sem se ukvarjala s pojmom starosti in z različnimi vrstami staranja, kamor sodijo kronološko staranje, biološko staranje in doživljajsko staranje. Na začetku sem se usmerila predvsem na dolgotrajno oskrbo, nato pa sledi poglavje namenjeno potrebam starejših ljudi. Posvetila sem se tudi institucionalni oskrbi starostnikov kot prevladujoči obliki oskrbe za starejše v Sloveniji. Opisala sem potek sprejema v institucionalno varstvo, pripravo na sprejem in razloge ter čustva, ki spremljajo starostnika pred in po menjavi življenjskega okolja. Zanimala pa me je tudi vloga socialnih delavk v domu upokojencev.

V empiričnem delu sem glede na teoretična izhodišča opravila kvalitativno raziskavo, pri kateri je bil uporabljen delno strukturiran intervju. Vzorec raziskave vključuje deset starostnikov iz Doma upokojencev Domžale, ki tam bivajo od nekaj mesecev pa do štirih let in več ter so bili pripravljeni sodelovati z menoj. Zanimalo me je, kako so si stanovalci predstavljali svoje življenje v starosti, kakšni so bili njihovi razlogi za odhod v institucionalno oskrbo in s kakšnimi čustvi so se ob tem srečevali. Spraševala sem jih tudi, kako je sam sprejem potekal in kdo jim je ob tem nudil podporo, pa tudi, kakšna so bila njihova pričakovanja ter kakšno vlogo ima po njihovem mnenju v domu zaposlena socialna delavka.

Ključne besede: starost, dolgotrajna oskrba, potrebe, institucionalna oskrba, motivi in čustva starostnikov ob prihodu v dom, pričakovanja starostnikov, vloga socialne delavke

MASTER THESIS DATA

Name and Surname: Maša Pev

Title: Motives, expectations, and fears of elderly people when moving into Residential care home Domžale

City: Ljubljana

Year: 2023

Mentor: doc. dr. Bojana Mesec

No. of Pages: 109

No. of Tables: 2

No. of Attachments: 3

ABSTRACT

This master's thesis delves into the complex and nuanced experiences of elderly individuals as they make the significant transition into the residential care home in Domžale. The theoretical section of the thesis explores the multifaceted concept of aging, including various dimensions such as chronological, biological, and eventful old age. It also addresses the crucial issue of long-term care and the specific needs of older people, with a focus on institutional care, which is the predominant form of care for the elderly in Slovenia. Additionally, the thesis examines the topic of entering a residential home, investigating the reasons, emotions, and concerns of elderly individuals when they first enter such an institution. It also explores the essential role that social workers play in supporting the elderly residents in the residential home.

The empirical section of the thesis presents a qualitative study, which builds upon the theoretical foundations using a partially structured interview. The study involved ten participants, elderly residents from the Domžale residential home, who generously agreed to participate. The study aimed to understand how seniors envision their lives during their later years, their motivations, emotions, and experiences during the transition into institutional care, the process of entering the residential home, the support they received, their expectations, and their perceptions of the social worker's role in the institution. The results of the study provide valuable insights into the experiences of elderly individuals in the residential home and offer recommendations for improving the quality of care for older people.

Key words: seniority, long-term care, needs, institutional care, motives and emotions of elderly people when entering Residential home, expectations of elderly, role of a social worker

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem, ki ste na kakršen koli način pomagali pri izvedbi magistrskega dela, še posebej vsem starostnikom iz Doma upokojencev Domžale, ki so bili pripravljeni sodelovati z menoj. Posebna zahvala tudi socialni delavki Darji, ki me je spodbujala in motivirala ob pisanju zaključnega dela ter mi je vedno priskočila na pomoč.

Zahvaljujem se tudi svoji mentorici, doc. dr. Bojani Mesec, za vse usmeritve, strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi magistrskega dela.

Hvala mami, Nejcu, Petru in ostali družini ter vsem prijateljem, ki ste mi v času študija stali ob strani, me spodbujali in motivirali.

KAZALO

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	Starost.....	1
1.1.1	Kronološko staranje	2
1.1.2	Biološko staranje	2
1.1.3	Doživljajsko staranje.....	2
1.2	Dolgotrajna oskrba.....	3
1.3	Potrebe	5
1.3.1	Namesto hospitalizacije in institucionalizacije	6
1.3.2	Stanovanje	7
1.3.3	Delo in denar	7
1.3.4	Vsakdanje življenje.....	8
1.3.5	Nelagodje v interakcijah	8
1.3.6	Stiki in družabništvo	9
1.3.7	Institucionalna kariera.....	9
1.3.8	Neumeščenost in pripadnost.....	10
1.4	Institucionalna oskrba	10
1.4.1	Sprejem v institucionalno oskrbo	11
1.4.2	Priprava na sprejem v dom skozi izkušnje svojcev in stanovalcev	12
1.4.3	Motivi, strahovi in pričakovanja ob sprejemu v institucionalno oskrbo.....	14
1.5	Vloga socialnega dela	18
2	FORMULACIJA PROBLEMA	21
2.1	Raziskovalna vprašanja	22
3	METODOLOGIJA	23
3.1	Vrsta raziskave	23
3.2	Glavne teme raziskovanja	23
3.3	Merski instrumenti in viri podatkov	23
3.4	Opredelitev enot raziskovanja – populacija in vzorec	24
3.5	Zbiranje podatkov.....	24
3.6	Obdelava in analiza podatkov	25
4	REZULTATI	28
4.1	Življenje v starosti	28
4.2	Motivi za odhod v institucijo.....	29
4.3	Čustva ob sprejemu v dom	30
4.4	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom	30
4.5	Potek prilagoditve na življenje v domu.....	31

4.6	Pričakovanja v domu	32
4.7	Trenutno počutje stanovalcev v domu	32
4.8	Vloga socialne delavke	33
4.9	Prostočasne aktivnosti	34
5	RAZPRAVA	36
6	SKLEPI.....	45
7	PREDLOGI.....	49
8	UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA	51
8.1	Uporabljena literatura	51
8.2	Uporabljeni viri	56
9	PRILOGE.....	57
9.1	Smernice za intervju	57
9.2	Transkripti intervjujev A–J z označenimi izjavami	58
9.2.1	Transkript pogovora z osebo A	58
9.2.2	Transkript pogovora z osebo B	60
9.2.3	Transkript pogovora z osebo C	62
9.2.4	Transkript pogovora z osebo D	64
9.2.5	Transkript pogovora z osebo E	66
9.2.6	Transkript pogovora z osebo F	68
9.2.7	Transkript pogovora z osebo G	70
9.2.8	Transkript pogovora z osebo H	72
9.2.9	Transkript pogovora z osebo I	75
9.2.10	Transkript pogovora z osebo J	77
9.3	Odprto kodiranje intervjujev A–J.....	80
9.3.1	Odprto kodiranje A.....	81
9.3.2	Odprto kodiranje B.....	83
9.3.3	Odprto kodiranje C.....	84
9.3.4	Odprto kodiranje D.....	86
9.3.5	Odprto kodiranje E	87
9.3.6	Odprto kodiranje F	89
9.3.7	Odprto kodiranje G.....	90
9.3.8	Odprto kodiranje H.....	92
9.3.9	Odprto kodiranje I	94
9.3.10	Odprto kodiranje J	95
9.4	Osno kodiranje intervjujev.....	97

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 1: Predstavitev intervjuvancev.	25
Tabela 2: Primer odprtega kodiranja z osebo A.	27

1 TEORETIČNI UVOD

Na začetku poudarjam, da je v magistrskem delu ženski spol uporabljen kot nevtrarno poimenovanje za vse spole.

1.1 Starost

V zadnjem času se življenje ljudi podaljšuje, s tem pa tudi demografsko staranje prebivalstva. Življenjska doba moških in žensk je vedno daljša, kar lahko pripišemo tudi izboljšanemu zdravstvenemu in socialnemu stanju ljudi v primerjavi s preteklostjo. Starejši ljudje so v današnjem času vitalnejši, kot so bili v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Kljub temu pa je v družbi vedno bolj prisotna obremenjenost s starostjo, saj se bolj cenijo vrednote, kot so mladost, uspešnost in lepota (Ramovš, 2014). Poleg dolge življenjske dobe je pomembna tudi kakovost življenja vseh generacij, torej zdravo, varno in zadovoljno življenje. Zelo pomembno pa je tudi spoštovanje človekovega dostojanstva v vseh življenjskih obdobjih (Vertot, 2010).

Staranje je proces, ki traja od rojstva do smrti. Ne gre zgolj za izkušnjo časa, temveč tudi za izkušnjo spremembe. Napačno je, če število let enačimo s šibkostjo. Staranje je proces, ki traja veliko let. Gre za obdobje izgub – partnerja, prijateljev, službe, življenjskega standarda in zdravja. V tem obdobju se zmanjšajo tudi telesne in duševne zmožnosti posameznika, na drugi strani pa se zaradi ogromno življenjskih izkušenj širijo njegove duhovne dimenzije in modrost. V tem obdobju ljudem veliko pomeni pristen in globok odnos z drugimi ljudmi. Človek si v starosti želi, da bilo tudi to življenjsko obdobje enako pomembno kot ostala življenjska obdobja (Kladnik, 2003).

Staranje je individualni proces, ki se pri vsakem posamezniku kaže drugače in ga ta tudi drugače doživlja. Poznamo tri vrste staranja:

- kronološko staranje,
- biološko staranje in
- doživljajsko staranje.

Na biološko staranje ne moremo vplivati, na druga dva pa lahko. Staranje prebivalstva prinaša številne izzive, ki so povezani s pojmom demografska kriza, na katero se je nujno odzvati (Ramovš, 2014).

1.1.1 Kronološko staranje

Kronološka starost je določena z datumom rojstva in nanjo ne moremo vplivati. Včasih se naš izgled ne sklada z našimi leti, zaradi česar je kronološka starost nezanesljiv podatek. Kronološka starost je povezana s pomembnimi življenjskimi dogodki, kot sta na primer vstop v šolo in upokojitev. To pa seveda ne pomeni, da smo ljudje istočasno tudi biološko in psihološko zreli za dogodek, ki ga na nek način vsiljuje družba (Hojnik Zupanc, 1997).

1.1.2 Biološko staranje

Biološka ali funkcionalna starost je objektivno človeško stanje, ki ga opazujemo z biološkega vidika. To vrsto starosti se določa glede na posameznikovo zdravje in zmožnost za samostojno življenje. Pri vsakem posamezniku poteka različno hitro, odvisna pa je od njegovega življenjskega sloga (Ramovš, 2003).

Vsi telesni organi se starajo z različno hitrostjo – nekateri hitreje, drugi počasneje. Poleg staranja organov in celic pa propadajo tudi naše telesne zgradbe, pešajo telesne funkcije, postopno odpoveduje naše ravnovesje in kopičijo se poškodbe vseh celic našega organizma (Poljšak, 2012).

1.1.3 Doživljajsko staranje

Pri doživljajski starosti gre za osebno doživljanje lastne starosti, v katero pa je vpet tudi človekov odnos do nje. Kaže se skozi posameznikovo sprejemanje in doživljanje starosti, skupaj z vsem ostalim, ki se na to navezuje (Ramovš, 2003).

Staranje pomembno vpliva na področje gospodinjstva in družine. Zaradi staranja prebivalstva lahko v družinah, ki so velikokrat reorganizirane in kjer skupaj živijo tudi po štiri generacije, opazimo pozitiven pomen medgeneracijske podpore in pomoči. V primerjavi s preteklostjo pa je danes reorganiziranih družin veliko manj, zaradi tega je pomembno opredeliti tudi pomen staranja na individualni ravni. Ljudje ostanejo dlje časa zdravi, kar omogoča, da so tudi dlje časa delovno aktivni. Spreminja se torej naš odnos do staranja in naše doživljanje staranja. Prav tako se spreminja tudi način oskrbe za starostnike (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). V Sloveniji sta najpomembnejša formalna izvajalca oskrbe, na katere se starostniki lahko obrnejo, predvsem institucionalna oskrba in socialna oskrba na domu. V Sloveniji prevladujejo večje in

morda nekoliko toge oblike institucionalne oskrbe ter nekaj novejših manjših gospodinjstkih skupin kot oblike oskrbe (Mali 2011b, 2012b v Flipovič Hrast in Hlebec, 2015).

1.2 Dolgotrajna oskrba

Dolgotrajna oskrba je po definiciji mednarodnih institucij (OECD, Eurostat, WHO) definirana kot vrsta storitev, ki jih potrebujejo telesno in psihološko opešani ljudje in zaradi tega nenehno oziroma veliko časa potrebujejo neposredno pomoč pri izvajanju temeljnih dnevnih aktivnosti oziroma opravil (Črnak Meglič idr., 2014). V Sloveniji Zakon o dolgotrajni oskrbi opredeljuje dolgotrajno oskrbo kot niz ukrepov, storitev in aktivnosti, ki so namenjeni tistim osebam, ki zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju, ki ni krajše od treh mesecev, ali so trajno odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil (Zakon o dolgotrajni oskrbi, 2021).

Zaradi starajočega prebivalstva je treba zagotoviti pomoč onemoglim, ki ne morejo več sami poskrbeti zase. Ljudje s starostjo postajajo odvisni od pomoči drugih. To je značilno predvsem za razvite države, kjer je stopnja zaposlenosti višja, prav tako pa tam družine živijo le z eno ali dvema generacijama, kjer je zelo malo možnosti za zagotavljanje medsebojne podpore in pomoči, ki bi jo starejši v primeru bolezni in onemoglosti potrebovali. Kot odgovor na to situacijo lahko uporabimo dolgotrajno oskrbo, ki je nova veja socialne varnosti (Toth, 2017).

Namen dolgotrajne oskrbe je organiziranje in zagotavljanje pomoči osebam, ki jo zaradi svojega zdravstvenega oziroma duševnega zdravja potrebujejo, saj ne zmorejo sami poskrbeti zase. Pomoč drugih potrebujejo pri opravljanju osnovnih dnevnih opravil, kot so hranjenje, pitje, vzdrževanje osebne higiene, odvajanje, gibanje v prostoru in vzdrževanje socialnih stikov. Tudi v Sloveniji se srečujemo s to problematiko. Delež populacije, ki je starejši od 65 ali celo 80 let, je vedno večji in zato je vedno večja tudi potreba in upravičenost po pomoči oziroma dolgotrajni oskrbi. Veliko več je tudi takih, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo zaradi psihičnih motenj ali demence (Toth, 2017).

Oblik pomoči je več. Lahko gre za formalne oblike pomoči, med katere štejemo institucionalno oskrbo ali pa gre za plačane oskrbovalce, ki izvajajo storitve, organizirane v skupnosti (Timonen, 2008). Med formalne oblike pomoči lahko uvrstimo javne zavode, kamor sodijo

izvajanje pomoči na centrih za socialno delo, domovi za starejše občane, centri za pomoč na domu, oskrbovana stanovanja, zasebni zavodi (zasebni domovi za starejše in socialni servisi) in nevladne organizacije, kamor sodijo društva upokojencev ter skupine starih ljudi za samopomoč (Mali, 2009).

Poznamo tudi neformalne oblike pomoči, kamor uvrščamo neplačane oskrbovalce, ki so največkrat družinski člani, prijatelji in sosedge, ki oskrbo za posameznika izvajajo na domu uporabnika (Timonen, 2008). Odločitev o tem, ali bo oseba živela v domačem okolju ali v instituciji, pa naj bi temeljila na oceni potreb in možnosti zadovoljevanja le-teh, ne pa toliko na željah posameznega oskrbovanca ali njegovih družinskih članov. To, katere storitve dolgotrajne oskrbe naj bi pripadale posamezniku, pa naj bi v celoti ali prek zakonskega določila krilo posebno socialno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo (Toth, 2017).

Flaker idr. (2008) dolgotrajno oskrbo razumejo kot aspekt, ki prinaša veliko novega na ravni zagotavljanja socialne varnosti, s čimer bi lahko presegli starejše načine organizirane oskrbe, načine sodelovanja s človekom in status uporabnikov. Dolgotrajna oskrba naj bi neposredno odgovarjala na potrebe uporabnika, za razliko od obstoječega sistema, kjer je uporabnik (pre)večkrat le pasiven prejemnik vnaprej pripravljenih storitev. Čeprav nacionalni programi in strategije, ki jih ti programi določajo, poudarjajo pomen izvajanja dolgotrajne oskrbe v domovih ljudi, se večina dolgotrajne oskrbe v Sloveniji izvaja v institucijah. V primanjkljaju smo tudi z uvajanjem sodobnih informacijskih komunikacijskih tehnologij, ki bi uporabnikom omogočile bivanje doma (Črnak Meglič idr., 2014).

Črnak Meglič idr. (2014) predlagajo, da država določi takšno dolgotrajno oskrbo, ki bo delovala sinhrono, bo dostopna vsem uporabnikom in nanje tudi usmerjena, prav tako pa mora biti ustrezno vodena in finančno urejena in kot taka primerna za našo družbo. Predlagajo tri specifične cilje, ki služijo kot podlaga za:

1. Uveljavitev in priznanje dolgotrajne oskrbe kot novega samostojnega področja, s katerim bi približali nove storitve tistim, ki jih potrebujejo, omogočili dostop do teh storitev na enem mestu in poenotili načine in pogoje za dostop do storitev in pravic, zato predlagajo naslednje ukrepe oziroma aktivnosti:
 - na državni ravni zakonsko opredelitev dolgotrajne oskrbe, načine financiranja, mrežo in okvirje organiziranosti dolgotrajne oskrbe;

- pripravo realne ocene potreb po storitvah dolgotrajne oskrbe in najti za naše razmere najoptimalnejšo rešitev financiranja;
 - opredelitev vloge občin oziroma lokalnega okolje (občina, več občin, regija ...), ki bi prav tako imel vlogo pri zagotavljanju dolgotrajne oskrbe;
 - zakonsko opredelitev delovnega mesta koordinatorja v lokalnem okolju in njegovo vlogo v dejavnosti dolgotrajne oskrbe;
 - vzpostavitev sistema kakovosti in varnosti ter nadzora;
 - vzpostavitev podpore za izvajanje dejavnosti dolgotrajne oskrbe in vzpostavitev informacijskega sistema za podporo uporabnikom.
2. Prepoznavanje pomembnosti in pomena neformalnih izvajalcev in nevladnih organizacij v okviru dolgotrajne oskrbe:
- večja podpora neformalnim oskrbovalcem in
 - spodbujanje prostovoljnega dela, ki bo služil kot dodaten vir zagotavljanja storitev za starejše.
3. Omogočanje starejšim, da bi kar najdlje živeli v najbolj poznanem (domačem) okolju in s tem namenom tudi usmeritev v skupnostne oblike storitev:
- raziskovanje in analiza potreb ter potencialnih potreb uporabnikov, skupaj s pripravo ustreznih programov na podlagi teh raziskanih potreb;
 - dovolj hitro in neprekinjeno odzivanje na uporabnikove potrebe;
 - širjenje dejavnosti in storitev za starejše.

1.3 Potrebe

Pojem potreb avtorji razlagajo na različne načine. Vsem pa je skupno to, da odgovarjajo na vprašanja fizičnih in družbenih pogojev, na podlagi katerih lahko ljudje živijo in preživijo. Dotikajo se tudi vprašanj o človekovih pravicah in pravičnosti, dolžnostih in moralni recipročnosti (Doyal in Gough 1992 v Flaker idr., 2008). Illich (1997) poudarja, da ima glede pojma potreb zadržke, saj se je ta pojavil v moderni razpravi razvoja. Razvoj namreč daje odgovor oziroma upanje, da bodo naše potrebe enkrat definirane in tudi zadovoljene. Z vprašanji o potrebah pravzaprav odgovarjamo na posameznikove nuje in želje (Flaker idr., 2019).

Da lahko analiziramo in predstavimo življenjski svet ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, se uporabljajo kategorije dolgotrajne oskrbe (Mali, 2013). Te bom predstavila v nadaljevanju.

1.3.1 Namesto hospitalizacije in institucionalizacije

Življenje posameznika je ves čas prežeto z institucijami, saj smo od rojstva do smrti vključeni v njihovo delovanje. Velikokrat se zgodi, da posamezniki živijo za zidovi institucije, ločeni od življenja drugih ljudi. V institucijah se srečujejo ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo. Institucija je namreč prikazana kot rešitev oziroma izhod iz nevzdržne situacije svojcev, ki pri skrbi za svoje starejše ali onemogle družinske člane nimajo podpore. Na drugi strani pa so institucije prostor za ljudi s potrebami po dolgotrajni oskrbi, ki bi veliko raje živeli doma. Prav tako bi lahko pomoč in strokovno obravnavo prejeli na domačem naslovu. V tem primeru posameznik ne bi bil prikrajšan za življenje z ljudmi, ki mu dajejo smisel in prinašajo srečo (Mali, 2013).

Ljudje, ki skrbijo za posameznike z dolgotrajnimi težavami, se znajdejo v situaciji, ko ne morejo več skrbeti za svoje najbližje. Lahko se zgodi, da »zdravi« zakonec ne zdrži več obremenitev, ki jih ima, ali pa so starši že tako ostareli, da sami potrebujejo pomoč. V tem primeru predstavlja odtujitev bližnjega močno olajšanje. Obremenitve svojcev so lahko različne narave. Včasih so predvsem fizične, lahko jim zmanjkuje časa, financ ali pa so socialno oziroma čustveni obremenjeni. Nenehna obremenjenost, zaskrbljenost in čustvena napetost povzročajo čezmerno obremenjenost svojcev oziroma skrbnikov. Ti se prav tako soočajo z neprestano negotovostjo in zaskrbljenostjo, saj morajo biti za svoje bližnje ves čas na voljo. Obremenjeni pa so tudi s pozornostjo, ki jo potrebujejo ljudje v stiski. Zaradi vseh teh obremenitev si svojci želijo, da bi v življenju imeli čas še za druge stvari. Nekateri vidijo rešitev v institucionalnem varstvu, spet drugi pa iščejo vire pomoči med prijatelji, sosedi ali znanci (Flaker idr., 2008).

Svojce ljudi s potrebami po dolgotrajni oskrbi skrbi, kako bodo uporabniki odreagirali v določeni situaciji ali stiski in kdo bo za njihove najbližje skrbel, ko jih ne bo več. Večkrat so tudi izpostavljeni nasilju in finančnim negotovostim (Flaker idr., 2008).

Ljudje so nameščeni v institucijo tudi zaradi tega, ker postanejo situacije v domačem okolju neznosne ali nesmiselne. Situacija postane nesmiselna takrat, kadar ne sovпада z neko skladnjo oziroma rutino, ali pa če dogodka ne moremo prilagoditi in opravičiti s pojasnilom. Določene situacije lahko osmislimo in pojasnimo z boleznijo, ki jo ima uporabnik (Flaker idr., 2008).

Starostniki, s katerimi sem opravila intervjuje, so poudarili, da so velike stiske doživljali takrat, ko so čutili, da so svojim otrokom v breme. To je bil tudi glavni razlog, ki jih je vzpodbudil za

odhod v domsko oskrbo. Povedali so: *»Nisem hotela, da bi otroci imeli probleme z mano«* (Intervju A, 16. 1. 2023) in *»Prej sem imel tudi osem let mamo doma. Bila sva sama in mamo je kap. Pa sem videl, kako težko je takšnega človeka rihtat. In sem si rekel, da grem v dom«* (Intervju B, 17. 1. 2023). Pa tudi: *»Imam nečakinje in nečake, ampak imajo vsi svoje družine, pa se nisem mogla obesiti na njihovo skrb«* (Intervju C, 18. 1. 2023).

1.3.2 Stanovanje

Vsak posameznik ima potrebo, da nekje biva. Prav tako nam stanovanje daje veliko socialnih funkcij. To je prostor, kjer se družimo, ustvarjamo družino, se počutimo varne in imamo zasebnost. Prav tako je to tudi naslov našega stalnega prebivališča, ki je eden izmed osnovnih birokratskih podlog naše identitete. Je prostor, ki je za človekov obstoj samoumeven, po drugi strani pa je dostop do njega lahko zelo težek. Stanovanja so draga, ponudbe je malo, primanjkuje socialnih in neprofitnih stanovanj itd. Prav tako ljudje, ki so pogosto institucionalizirani, izgubljajo svoja stanovanja in stvari, ki so jih imeli v njem. Nimajo prostora, kamor bi se lahko vrnili ali pa nimajo financ za nakup novega stanovanja. Zgodi se tudi, da stanovanje postane neuporabno, ko zaradi starosti ali nesreče posameznik postane slabše gibljiv in se posledično zaradi infrastrukture svojega bivališča vanj ne more več vrniti (Mali, 2013). Stanovanje oziroma lasten prostor (npr. soba) omogoči zasebnost. Ta potreba je močno izražena v zavodih, kjer ljudem primanjkuje zasebnosti. Večkrat nimajo prostora, kamor bi se umaknili in imeli mir (Flaker idr., 2008).

Pomembno vlogo zasebnosti so izpostavili tudi sogovorniki v intervjujih. Nekateri so poudarili, da jim veliko pomeni, da imajo svojo sobo ali pa da se s sostanovalko dobro počutijo in razumejo. Dejali so: *»Pa ko sem prišla je pomagalo, da sem dobila dobro sostanovalko«* (Intervju D, 19. 1. 2023) in *»Najprej sem bila sicer z eno žensko v sobi, kar me je motilo«* (Intervju G, 24. 1. 2023) ter *»V sobi pa si ne bi želela imeti sostanovalca. Ni prijetno, če imaš stalno nekoga«* (Intervju A, 16. 1. 2023).

1.3.3 Delo in denar

Kakovost življenja starostnika je močno odvisna od njegove finančne zmogljivosti. Kadar ima starejša oseba zadoščene osnovne življenjske potrebe, kamor sodijo primerna hrana, obleka in stanovanje, ima tudi možnost, da preostanek sredstev uporabi za želene aktivnosti. Velikokrat pa se zgodi, da se starostniki znajdejo v denarni stiski, zaradi česar lahko pristanejo na dnu

življenjske eksistence (Pentek, 2005). Prav tako lahko tudi odhod v domsko oskrbo za starostnike in njihove svojce predstavlja stresno situacijo, zaradi katere so v stiski. Nemalokrat se namreč starostniki znajdejo v situaciji, ko so cene oskrbnin višje od njihovih mesečnih prihodkov. V tem primeru je za doplačevanje stroškov dolžan svojec ali pa občina, kar lahko posameznika in njegove svojce odvrne od odločitve za odhod v dom (Salešević, 2021).

1.3.4 Vsakdanje življenje

V vsakdanje življenje sodijo rutine, potek dneva, prekinitve ali okrepitve, ki nam dajo občutek življenjskega ritma, potrebe po skrbi zase, kamor sodijo osebna higiena, gospodinjska opravila in ostale potrebe, ki jih imamo v prostem času. Za opravljanje vseh teh potreb potrebujemo določene spretnosti za vsakdanje življenje. Marsikateri posameznik, ki ima potrebe po dolgotrajni oskrbi, pa za te aktivnosti potrebuje pomoč, še posebej pri gospodinjskih opravilih. K tem sodijo pospravljanje, oblačenje, priprava na spanje, skrb za družinske dogodke itd. Pri tem ne skrbimo le zase, ampak tudi za druge. Opravljamo opravila, za katera potrebujemo spretnosti, izkušnje, denar, stanovanje in socialno mrežo, s katero se lahko pogovarjamo o svojih izkušnjah. Veliko teh dejavnosti opravljamo tudi zunaj našega delovnega časa in si tako popestrimo svoje življenje in zapolnimo prosti čas. Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, velikokrat tega časa nimajo. Porabijo ga s čakanjem na pomoč drugih, saj organizacija pomoči ni prilagojena njihovemu časovnemu ritmu, temveč ritmu služb, ki pomoč izvajajo (Mali, 2013).

1.3.5 Nelagodje v interakcijah

Ljudje v interakciji z drugimi vplivamo drug na drugega in naše sodelovanje vodi v nove življenjske situacije. Interakcijske prekrške oziroma nenavadne dogodke lahko popravimo, preokvirimo ali pojasnimo in poskušamo človeka razumeti (Mali, 2013). Pri ljudeh s prizadetostjo pa ti interakcijski prekrški bolj izstopajo in se povezujejo z njihovo stigmo in manjšajo kredibilnost posameznika (Flaker idr. 2008).

Ena sogovornica je povedala, da se s sostanovalci ne družijo veliko, saj se ne počuti razumljeno, ko ne more priti do besede: *»Želela bi si več družbe, ampak vedno naletim na neko tako, ki zelo rada govori, pa se ne morem povezati«* (Intervju I, 26. 1. 2023).

1.3.6 Stiki in družabništvo

Tudi stiki in družabništvo so ena izmed temeljnih potreb posameznika. Na podlagi stikov z drugimi ljudmi si ustvarjamo svet okoli sebe in si oblikujemo identiteto. V medsebojnih pogovorih si izmenjujemo izkušnje, dobrine, prenašamo sporočila, se spoznavamo in si postavljamo mesto v družbi. Stikov poznamo več vrst. Lahko so normativni, ki nam sporočajo, kdo smo, informativni, ki so namenjeni izmenjavi informacij, usodni stiki, kamor sodijo ljubezenski in prijateljski stiki, pa tudi neposredni in posredni (Flaker idr., 2008). Za ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, so stiki zelo pomembni – iz njih črpajo pomoč in podporo. Žal pa so njihove socialne mreže velikokrat zelo šibke in majhne. Pomembno je, da delamo na razširitvi družabnosti ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, saj sami socialno mrežo težko vzpostavijo. Pogosto so namreč njihov glavni stik tisti, ki zanje skrbijo, torej predvsem družinski člani. Življenje v instituciji pa te stike praviloma še zmanjša (Mali, 2013).

Sogovorniki se udeležujejo aktivnosti, ki se izvajajo v domu in se na tak način povezujejo z drugimi. Udeležujejo se telovadbe in raznih delavnic, prav tako pa ohranjajo stike s svojci in obiskujejo društva, ki so jih že pred prihodom v dom, če jim zdravstveno stanje to le dopušča: *»Vsega se udeležujem, hodim na kavo, štrikanje, delavnico pišem z roko, računanje, telovadbo, govorne vaje in druge aktivnosti«* (Intervju D, 19. 1. 2023), *»Všeč mi je jutranja kavica, klepet s sostanovalkami«* (Intervju G, 24. 1. 2023) in *»Hodim k telovadbi vsak dan, hodim na terapijo za noge, v ponedeljek pa se dobim s svojimi prijateljicami iz Jesenskega cveta«* (Intervju H, 25. 1. 2023).

Po drugi strani pa se marsikateri sogovornik drži bolj zase, saj ne najde primerne družbe: *»Zdaj jih pa ni, pa nimam kaj, pa spim in revije berem«* (Intervju E, 20. 1. 2023).

1.3.7 Institucionalna kariera

Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, preživijo veliko časa v različnih institucijah, kjer se srečujejo z osebjem in strokovnjaki. Želijo si, da bi ti z njimi preživeli več časa in bili bolj človeški ter se manj časa ukvarjali z birokracijo, ki onemogoča, da bi spletli pristne medsebojne odnose. Zaposlenim v institucijah ves čas zmanjkuje časa za uporabnike (Mali, 2013). Uporabniki si želijo, da bi imeli večjo izbiro, bili bolj informirani in vključeni v svoje zdravljenje. O dnevnem redu in poteku življenja v zavodu so stanovalci o dejavnostih in svojih pravicah obveščeni prek različnih kanalov. To so lahko oglasne deske, veliki koledarji, sestanki, letaki, prospekti, lahko pa informacije prenašajo tudi zaposleni. Žal pa se velikokrat pozabi na

tiste, ki informacij ne razumejo dobro, slabo razumejo jezik ali pa pozabljajo (Flaker idr., 2008). To je izpostavil tudi eden izmed sogovornikov: *»Zdi se mi, da je premalo dejavnosti ali pa nismo obveščeni, ko pride kakšna muzika«* (Intervju J, 27. 1. 2023). *»Saj piše na obvestilih, ampak jaz tega ne preberem, tako hitim, da sam sebe srečam za vogalom«* (Intervju J, 27. 1. 2023).

1.3.8 Neumešččnost in pripadnost

Gre za potrebo, ki se giblje med težnjami po samostojnosti in odvisnostjo na eni ter pripadnostjo na drugi strani. Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, so odvisni od pomoči drugih, ki jim tudi nudijo oporo, po drugi strani pa si še posebej zaradi te pomoči želijo večjo samostojnost in neodvisnost. Zato je pomembno načrtovati metode dela, prepoznavati in zadovoljevati potrebe uporabnikov po neumešččnosti in pripadnosti, obenem pa zadovoljevati vse druge potrebe. Hkrati je treba pomagati in razbremeniti tudi sorodnike in strokovnjake, ki s posameznikom, ki potrebuje dolgotrajno oskrbo, sodeluje (Mali, 2013). Starostniki pridobijo ob sprejemu v dom vlogo stanovalca v domu. S to vlogo pridobijo določena pravila in obveznosti, kako naj bi se obnašali, kar pa lahko prinese občutek razvrednotenja in izgube avtonomnosti (Črnak Meglič idr., 2021).

1.4 Institucionalna oskrba

Institucionalna oskrba in vloga socialnega dela v njej je v Sloveniji zelo pomembna, saj imamo v Sloveniji zelo izrazito institucionalno oskrbo starejših. Za razvoj domov za starejše je značilen premik iz medicinskega modela v socialnega. Na ta premik je vplivala politika ustanavljanja domov, vpliv socialnogerontoloških načel, razvitost socialnega dela, soočanje s spremenjenimi značilnostmi in zahtevami populacije stanovalcev. V zadnjih letih je namreč obolelih za demenco veliko starejših ljudi (Mali, 2010).

Glavna dejavnost oziroma poslanstvo domov je izvajanje institucionalnega varstva za starejše. Le-to je namenjeno odpravljanju težav in osebnih stisk starejših ljudi, ki so stari nad 65 let, pa tudi drugih, ki zaradi bolezni, starosti ali drugih razlogov ne morejo živeti doma. Namen domov je, da starostnikom omogočijo nadomestitev ali dopolnitev lastnosti doma in lastne družine. To poskušajo doseči z nudenjem bivanja, organizirane prehrane, varstva in zdravstvenega varstva. Do storitev v domu so upravičeni prebivalci Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji ali tujci, ki imajo dovoljenje za stalno bivanje. Sprejem, premestitev

oziroma odpust iz doma poteka v soglasju z uporabniki ali njihovimi zastopniki in domovi. Ob sprejemu stanovalec ali njegov zastopnik in dom skleneta dogovor, v katerem določita obseg in vrsto storitev oskrbe ter morebitne posebnosti ob izvajanju le-teh (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2010).

Institucionalno varstvo zajema osnovno in socialno oskrbo pa tudi zdravstveno varstvo. Varstvo pomeni nudenje pomoči ob vzdrževanju osebne higiene in pri izvajanju dnevnih aktivnosti. Med te sodijo vstajanje, preoblačenje, hoja in premikanje, komunikacija ter orientacija. Druge oziroma posebne oblike varstva pa so namenjene ohranjanju samostojnosti, razvijanju socialnih odnosov, delovni okupaciji, aktivnemu preživljanju prostega časa ter reševanju osebnih in socialnih stisk (Republika Slovenije-gov.si, 2021).

Postopek za sprejem v dom se začne z oddajo vloge za sprejem ali premestitev v institucionalno varstvo. To vlogo mora podpisati vlagatelj, če pa tega ne zmore, to stori zakoniti zastopnik ali pooblaščenec. Če vlogo oddaja zakoniti zastopnik ali pooblaščenec, mora priložiti kopijo pooblastila oziroma odločbe. Popolna prošnja vsebuje tudi zdravniško mnenje in izjavo o plačilu oskrbnih stroškov. Z vložitvijo popolne vloge je uporabnik uvrščen na čakalno listo (Dom upokojencev Domžale, b. d.).

1.4.1 Sprejem v institucionalno oskrbo

Največkrat se starostniki za bivanje v domu starejših občanov odločijo zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja. Za nekatere je sprejem prijeten, pri drugih stanovalcih pa se pojavijo določene stiske in strahovi (Kornhauser in Mali, 2013). V obeh primerih je prehod v dom upokojencev velika prelomnica v življenju. Sprejem je lahko zelo mučen, še posebej, če se z njim posameznik ne strinja. Ljudje se velikokrat počutijo zapuščene (Ramovš, 2003). Prilagoditi se morajo na novo okolje, kar pa jim lahko predstavlja velik izziv (Hlebec idr., 2014).

Prehod na bivanje v zavodu za posameznika predstavlja potrebo po prilagoditvi na novo okolje. Pretekle raziskave v Iranu so pokazale, da imajo ob prehodu posamezniki manj možnosti za izražanje svojih čustev, manj možnosti za pogovor, počutijo se osamljeni in spremeni se njihov način življenja ter njihove navade (Zamanzadeh idr., 2017). Ob samem prehodu v institucionalno oskrbo se starostniki soočajo z izgubo avtonomije, s stresnimi situacijami in negotovostjo ob preselitvi (Chang, 2013). Eden izmed razlogov za povečano ranljivost

starostnikov je njihova odvisnost od okolja in navad, ki jim pomagajo ohranjati neodvisnost (Barnes idr., 2015).

1.4.2 Priprava na sprejem v dom skozi izkušnje svojcev in stanovalcev

Ob sprejemu v dom se starostniki velikokrat počutijo, kot da so izgubili nadzor nad svojim življenjem, prav tako pa se med samim postopkom soočajo z občutkom osamljenosti. Preselitev starostnika iz domačega okolja v dom je velikokrat hitra, saj so zaradi zdravstvenega stanja starostnika oziroma nezmožnosti skrbi zanj svojci nekako prisiljeni v to odločitev (Reuss idr., 2005).

Sprejem v dom je stresen tako za posameznika, ki tja odhaja, kot tudi za svojce. Oboji velikokrat na sprejem v dom čakajo tudi po več let. Prav tako se soočajo z izgubo kontrole in moči nad lastnim življenjem. Veliko družinskih članov pove, da jim manjka zadostnih informacij ob preselitvi, ki bi jim pomagale ob sprejemanju take odločitve. Nolan idr. (1996) so poudarili štiri faktorje, ki imajo velik pomen ob sprejemu starostnika v institucionalno oskrbo, in sicer:

- *pričakovanja* – ob procesu sprejema v dom starejših s predpripravo, ki temelji na podlagi racionalnih odločitev in potrebnem času za pripravo na sam sprejem;
- *udeležba* – pri izbiri ustreznega doma oziroma institucije, ki je za posameznika in njegove svojce najprimernejša;
- *pojasnila* – o možnosti izbire ustreznega doma oziroma oskrbe ter pričakovana čustva in odzivi ob selitvi;
- *informacije*, ki jih bodoči stanovalci in njihovi svojci dobijo, da sprejmejo zanje najprimernejšo odločitev.

V že obstoječih raziskavah so družine starostnikov, ki so bili sprejeti v domove, poudarile pomen komunikacije z njimi in pozneje z zaposlenimi v instituciji. Pomembno se jim zdi sodelovanje in odprta komunikacija med svojci in zaposlenimi, da bi brez slabe vesti komunicirali z osebjem o njihovih vprašanjih ter strahovih (Reuss idr., 2005).

Pomembna se jim zdi tudi podpora družinskih članov, prijateljev in strokovnih delavcev. Ti jim namreč lahko nudijo emocionalno podporo, svoje izkušnje in sogovornika, kar jih ob selitvi opolnomoči (Reuss idr., 2005). Podpora vseh zgoraj naštetih posameznikov oziroma svojcev pomaga ob selitvi in tudi po njej. Spodbudne besede jim dajejo občutek, da so se odločili prav (Dellasega idr., 1997). Percepcija in odnos bodočih stanovalcev in svojcev, ki se s selitvijo

strinjajo, igra pomembno vlogo pri menjavi domovanja. Obojim veliko pomeni ustrezna oskrba, ki pa je za vsakega posameznika drugače vrednotena. Oboji, tako svojci kot uporabniki storitev, si želijo kakovostne oskrbe – tako fizične kot tudi oskrbe v smislu prijaznosti zaposlenih, aktivnosti v domu, družbe za bližnjega ... Pomembno se jim zdi tudi, da lahko izrazijo svoja čustva in vprašanja o oskrbi za ljubo osebo v domu. Selitev je zanje še težja izkušnja, saj jih vznemirjajo in žalostijo informacije oziroma izkušnje drugih ljudi o neustreznem in neempatičnim kadru, slabem izvajanju storitev in premalo zaposlenih (Reuss idr., 2005).

Reuss idr. (2005) so razvili nadgradnjo Nolanovih (1996) faktorjev, kjer so štiristopenjsko lestvico nadgradili v sedem individualnih točk, ki pripomorejo k pozitivni izkušnji ob sprejemu. Gre za strategije, ki uporabnika in svojce vsaj malo opolnomočijo:

- narava sprejema:
 - krajše in razumne čakalne dobe ob sprejemu in
 - jasne informacije o času sprejema;
- uporabnikova percepcija in percepcija svojcev ob sprejemu v institucionalno varstvo:
 - sprejemanje institucije s strani obojih in
 - pozitivna predstava o oskrbovanju;
- priprava na sprejem v institucionalno varstvo:
 - primeren čas za sprejem odločitve o odhodu v dom,
 - jasne informacije ob sprejemu,
 - predstavitev vseh možnosti,
 - predstavitev stavbe in zaposlenih pred sprejemom,
 - nudenje vseh potrebnih informacij;
- možnost kontrole nad procesom selitve:
 - upoštevanje posameznikovih mnenj pri odločitvah,
 - spoštljivo ravnanje z uporabnikovimi odločitvami in znanji ter odločitvami in znanji svojcev/skrbnikov;
- olajšanje selitve:
 - upoštevanje želja ob nastanitvi,
 - prilagodljivost ob sprejemu,
 - razumevajoče okolje,
 - zagotavljanje lahkotnosti procesa.
- kakovostna komunikacija:

- odprta in jasna komunikacija;
- podpora drugih:
 - podpora družine in prijateljev,
 - sodelovanje z drugimi organizacijami,
 - podpora in sodelovanje z osebjem.

1.4.3 Motivi, strahovi in pričakovanja ob sprejemu v institucionalno oskrbo

Starostnika ob sprejemu v institucionalno varstvo spodbujajo ali pa zaustavljajo določeni razlogi. Dejavniki, ki posameznika motivirajo oziroma nekako silijo v odhod v dom, so lahko povezani z zdravjem. Poslabšanje zdravstvenega stanja posameznike pripelje do odločitve za preselitev, saj spoznajo, da sami ne bodo zmogli več skrbeti zase (Baumker idr., 2012; Smetcoren idr., 2017). Opešanje zdravstvenega stanja onemogoča oziroma omejuje, da bi starostnik skrbel sam zase. Prav tako se pojavi potreba po prilagajanju prostorov starostnikom, da bi lahko ohranjali samostojnost ob premikanju, tuširanju, hranjenju ipd. Zaradi teh zahtev pa marsikateri starostnik pomisli na odhod v institucionalno oskrbo (Crisp idr., 2012).

Pomemben faktor, ki spodbudi starostnika, da išče oskrbo v instituciji, je povezan z njegovo družino in socialnim okoljem. Nenaden upad fizičnih sposobnosti pri enem izmed zakoncev spodbudi oba, da spremenita način življenja in se preselita v dom. Prav tako nenadna smrt enega izmed zakoncev, posebno tistega, ki svojemu zakoncu pomaga pri vseh dejavnostih v življenju, prisili onemoglega, da poišče pomoč in oskrbo v instituciji (Bekhet idr., 2009). Na preselitev vplivajo tudi občutki socialne izolacije, ki jih prinese izguba partnerja ali preselitev prijateljev (Crisp idr., 2012). Pomemben razlog je tudi nezmožnost skrbi za lasten dom oziroma v primeru, da je ta v zelo slabem stanju (Bekhet idr., 2009).

Razlog je lahko tudi psihološke narave. Starostniki si včasih želijo selitve, ker se počutijo osamljeni, negotovi, se bojijo, da bi se jim kaj zgodilo, so depresivni in opažajo poslabšanje v njihovih sposobnostih (Bekhet idr., 2009). Spet drugi si ne želijo biti odvisni od svojih otrok, družine in prijateljev ter se zato odločijo za odhod v dom (Groger in Kinney, 2007).

Poznamo tudi finančne razloge (Smetcoren idr., 2017). Tisti starostniki, ki imajo dovolj sredstev, se za preselitev v dom lažje odločijo. Po drugi strani pa tisti, ki nimajo zadostnih financ, težje pomislijo na preselitev. V tem primeru so lahko finance tudi eden izmed razlogov, zakaj starejši dlje časa ostanejo v domačem okolju (Crisp idr., 2012).

Starostniki, ki se počutijo bolj osamljene, kot razlog za odhod v dom navajajo željo po sodelovanju v socialnih aktivnostih in možnosti za spoznavanje novih ljudi in druženje. Tisti ki so še nekoliko mlajši oziroma vitalnejši, pa si selitve v dom želijo zaradi možnosti za pridobivanje novih znanj in zaradi olajšanja skrbi družinskih članov (Sheehan, 1995).

Obstaja pa veliko dejavnikov, ki posameznika spodbujajo pri odločitvi za preselitev od doma. Te lahko razdelimo v tri kategorije (Chaulagain idr. 2021):

- *storitve, ki jih nudi dom* – velikost, dizajn in postavitve prostorov v instituciji starostnikom veliko pomenijo; prav tako aktivnosti, dostopnost do zdravstvene oskrbe in pretekle izkušnje z domom; starostniki si želijo bivati v prijetnih prostorih, kamor lahko prinesejo svoje pohištvo; veseli jih občutek povezanosti in skupnosti v novih prostorih;
- *psiho-socialni faktorji* – starostniki se želijo v instituciji počutiti varno; domovanje z drugimi ljudmi jim daje občutek mirnosti, saj se marsikdo pred samim prihodom počuti osamljeno ter se boji za svojo varnost; prav tako jim lahko selitev v dom daje občutek samostojnosti in avtonomije, ker niso več odvisni od svojih svojcev, imajo pa tudi veliko možnosti, da se družijo;
- *okoljski faktorji* – nanašajo se na geografsko lokacijo novega doma, vreme v okolici in zunanje prostore, ki jih nudi dom; starostniki želijo živeti blizu svojih sorodnikov, da lahko ohranijo vezi; prav tako jim je prijetneje, če je dom v urbanem okolju z dobrimi prometnimi povezavami ter nudi bližino zdravstvenega doma, pošte in trgovin.

Starostniki se ob sprejemu v dom srečujejo z raznimi strahovi, kamor sodi tudi izguba avtonomije in zmanjšanje stikov s svojci.

Stres in izguba avtonomije

Selitev iz domačega okolja v institucijo je eden izmed najbolj stresnih dogodkov, ki jih doživijo starejši, saj zamaje njihovo avtonomnost. Največ težav oziroma stisk doživljajo tisti posamezniki, ki se nikakor ne želijo preseliti v dom (Coughlan in Ward, 2007).

Posameznikov spontan odziv na situacijo, ki poruši njegovo telesno ali duševno ravnovesje zaradi različnih vplivov, ki so lahko notranji ali zunanji, imenujemo stres. Stresorji so tisti dogodki, situacije ali osebe oziroma predmeti, ki za posameznika predstavljajo potencialno škodljive oziroma ogrožajoče dejavnike in zamajejo posameznikovo ravnovesje. Stresorji se lahko pojavijo v različnih oblikah. Lahko so manjši ali večji, zunanji ali notranji, pa tudi

negativni ali pozitivni. Vsak človek določeno situacijo doživi na edinstven način. Za nekoga je na primer selitev v dom upokojencev zelo stresen dogodek, pri drugem pa lahko predstavlja vzpodbudo oziroma olajšanje za nadaljnje življenje. Stresnost neke situacije za posameznika določajo njegove izkušnje, okoliščine, v katerih se pojavi, ter širše in ožje okolje, v katerem oseba živi. Stres lahko posameznika spodbuja k določenim dejanjem, drugi pa stres doživljajo negativno. Najpogostejši neprijetni simptomi stresa se odražajo na telesu, čustvih, vedenju in mislih posameznika (Nacionalni inštitut za javno zdravje, b. d.).

Za širjenje pravic starejših se zavzema tudi Svet Evrope. V svojih priporočilih namreč posebej omenja njihovo avtonomijo. Pri tem izrecno izpostavlja pravice starejših ljudi do neodvisnega in samostojnega življenja. Svobodna volja naj bi bila posameznikova svobodna izbira, pri kateri ni omejen oziroma ni pod pritiskom. Na ravni Evropske unije pravico do avtonomije določata dve pravno zavezujoči listini – to sta Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (2012), ki poudarja spoštovanje pravic starejših do dostojnega in samostojnega življenja, in Evropska socialna listina (1999), ki govori o pravicah starejših do socialne varnosti, svobodne izbire življenjskega stila in samostojnega življenja v domačem okolju, kakor dolgo to starostniki želijo in zmorejo.

Starejši, kot so starostniki, manjše so njihove fizične in psihične sposobnosti, zaradi česar naletijo na omejitve pri uveljavljanju svojih pravic. Z vidika avtonomije pa je pomembno, da se starostnikom omogoči samostojno odločanje o načinu in kraju življenja ter da se jih pri tem tudi podpira in skrbi za njih (Amnesty international, 2019).

Različni avtorji (Mali idr., 2018) v raziskavi inovacij o dolgotrajni oskrbi ugotavljajo, da so stanovalci, ki so še precej samostojni, niso kognitivno upadli in nimajo fizičnih ovir, še precej avtonomni. Ravno nasprotno pa je z avtonomnostjo stanovalcev, ki imajo demenco, so kognitivno opešali ali pa se ne morejo samostojno premikati. Ti potrebujejo konstantno pomoč zaposlenih, na katero morajo počakati, da jim zaposleni pomagajo pri hranjenju, osebni higieni, vstajanju iz postelje itd.

Zaradi menjave okolja posamezniki velikokrat izgubijo stik s svojimi bližnjimi, kar občutek osamljenosti in izolacije še pogloblja. To lahko prav tako vpliva na starostnikovo mentalno in fizično stanje (Pylypiv, 2009).

Socialna izolacija in osamljenost med starostniki

Socialno izolacijo lahko opredelimo kot proces, v katerem ljudje izgubljajo stike s svojimi bližnjimi in pomembnimi drugimi ali pa njihovo samo željo oziroma zmožnost sodelovati z njimi (Akyil in Püllüm, 2017). Osamljenost je neprijeten subjektivni občutek oziroma bolečina, ki je posledica nesovpadanja med želenimi in dejanskimi socialnimi povezavami (Budic in Ogrin, 2021). Čeprav sta si pojma socialna izolacija in osamljenost med seboj različna, imata nekaj podobnih lastnosti. To so samsko življenje, ovdovelost, starost, slabše zdravstveno stanje itd. Oba vplivata na dolžino življenja, zdravje – tako fizično kot psihično – in na dobro počutje. Starejši, ki živijo sami, nimajo partnerja ali pa so ovdovele, so dovzetnejši za občutke osamljenosti in socialno izolacijo. Prav tako se posamezniki, ki živijo v institucionalni oskrbi, velikokrat počutijo bolj obupani kot tisti, ki bivajo v lastnih domovih. Po drugi strani pa so ljudje, ki živijo sami, izpostavljeni občutkom strahu, depresije, izgubi samozavesti in anksioznosti. Smisel življenja starejših velikokrat temelji na povezanosti z družinskimi člani, partnerji in otroki. Socialna izolacija lahko vodi tudi do rizičnih vedenj starejših, kot so alkoholizem in uporaba tobačnih izdelkov, prav tako tudi slabe prehranjevalne navade in psihološki ter kognitivni upad starostnikov (Akyil in Püllüm, 2017).

Osamljenost med mladimi in starejšimi ljudmi se močno razlikuje. V otroštvu in mladosti so moški večkrat bolj osamljeni, Te razlike pa načeloma izginejo z vstopom v srednjo odraslo dobo in starost (Budic in Ogrin, 2021). Ker je med starejšimi več žensk kot moških, se starejše ženske z osamljenostjo srečujejo veliko pogosteje kot recimo isto stari moški. Podobno je z ovdovelostjo in selitvami, kar socialno izolacijo še poglobi (Akyil in Püllüm, 2017).

Osamljenost in socialna izolacija nenazadnje vplivata na umrljivost, povečuje se namreč tveganje za nastanek raznih bolezni – bolezni srca in ožilja, možganska kap ter duševne bolezni, kamor sodijo upad kognitivnih sposobnosti, demenca, depresija, anksioznost, samomorilne misli in samomor (Budic in Ogrin, 2021).

Starejši so socialni izolaciji in osamljenosti izpostavljeni iz različnih razlogov. Ti so lahko individualni – zaradi odnosov, skupnosti, družbe ali pa sistema. Posamezniki so lahko bolni, ne zmorejo skrbeti zase. Lahko pa gre tudi za posameznikove osebnostne lastnosti, kot so nevroticizem, odljudnost in nizka stopnja vestnosti, kar povečuje tveganje za osamljenost. Starejši se počutijo osamljene zaradi odsotnosti podpornih odnosov. Socialni izolaciji in osamljenosti so bolj izpostavljene tudi etične manjšine, lezbijke, geji, biseksualci, transspolne

osebe, osebe s telesnimi in učnimi motnjami ter dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, pa tudi priseljenci, ki imajo velikokrat manj dolgotrajnih družbenih vezi in so slabše vključeni, saj se pogosto soočajo z jezikovnimi in komunikacijskimi ovirami. Na ravni družbe pa so glavni dejavniki za osamljenost in socialno izolacijo pomanjkanje socialno-ekonomskih virov, pomanjkljiva izobrazba, neustrezne prevozne možnosti, nedostopnost digitalne tehnologije, slabe stanovanjske razmere, marginalizacija ter bivanje v odročnih krajih (Budic in Ogrin, 2021).

K zmanjšanju socialne izolacije in osamljenosti bi pomagalo sodelovanje v skupinskih aktivnostih z drugimi ljudmi in širšo družbo, kot so izobraževanja za starejše, pošiljanje pisem, programi telefonske podpore, obiskovanje znamenitosti in razni socialni krožki. Prav tako bi bilo koristno sodelovanje z otroki in živalmi, prevozi na zelene destinacije, fizične aktivnosti, ki podpirajo mentalno in fizično zdravje, druženje in skupne aktivnosti s svojci pa tudi spodbujanje starejših k deljenju svojih znanj in spretnosti (Akyil in Püllüm, 2017). Da bi ljudi lahko vključili v vse te dejavnosti, je osamljenost pri starejših treba najprej prepoznati in jih povezati s storitvami. Za podporo posameznika je pomembno tudi premagovanje praktičnih in čustvenih ovir, ki izhajajo iz stigmatizacije. Pomembno je tudi ohranjanje in izboljševanje odnosov med ljudmi ter spreminjanje mišljenja in čustvovanja na podlagi njihovih odnosov. Na zmanjševanje socialne izolacije in osamljenosti starejših ljudi na področju skupnosti lahko vpliva infrastruktura – promet ter digitalna vključenost, grajeno okolje in javne površine, ki so potrebni za ohranitev obstoječih odnosov ter vzpostavljanje novih. Na področju družbene ravni pa k večjemu vključevanju starejših pripomorejo zakoni in politike, ki obravnavajo diskriminacijo ter marginalizacijo, socialno-ekonomske raznolikosti, digitalne razlike in tudi medgeneracijsko solidarnost (Budic in Ogrin, 2021).

1.5 Vloga socialnega dela

Pri sprejemu v dom upokojencev in v času bivanja stanovalcev v domu dobiva vedno večji pomen tudi socialno delo. Prispevek socialnih delavk se kaže pri splošni klimi v domovih kot tudi v sodelovanju zunaj doma (Mali in Milošević Arnold, 2006). Področja socialnih delavk obsegajo delo s stanovalci in njihovimi svojci ter sodelovanje v domskem timu. Ena izmed vlog je tudi socialna delavka kot mediatorica in zagovornica. Socialna delavka vodi sprejemne procedure in pomaga pri prilagoditvi posameznika na življenje v novem okolju, pa tudi pripravo posameznika na preselitve v drugo okolje (Kornhauser in Mali, 2013).

Socialna delavka se najprej sreča z bodočim uporabnikom oziroma z njihovim svojcem. Zavedati se mora možnih nevšečnosti ob preselitvi posameznika iz domačega okolja v dom, zaradi česar je nujno potrebno, da med pogovorom prepozna posameznikove potrebe, jih upošteva, mu nudi odgovore na vprašanja in poskuša zmanjšati strahove, ki že obstajajo ter prepozna storitve oziroma podporo, ki za posameznika že obstajajo. Iz spoštovanja do uporabnika in želje, da se ohrani njegova neodvisnost, je zelo pomembno, da socialna delavka uporabnika vključuje v vse korake procesa. Njena naloga je tudi, da uporabnika in njegove svojce pripravi na sprejem, tako čustven kot birokratski, ter jim predstavi naloge, ki jih bodo morali izvesti. To zajema reševanje birokracije in način plačila doma ter nudenje pomoči in podpore, ki jo potrebujejo. Lahko jih tudi poveže z drugimi institucijami, kjer dobijo še dodatno podporo (Spitzer, Neuman in Holden, 2004).

Med samim bivanjem stanovalca socialne delavke prepoznajo in naslavlja psihosocialne potrebe stanovalcev, te informacije pa nato prenesejo k drugim zaposlenim, ko skupaj načrtujejo starostnikov potek oskrbe (Simons, Shepherd in Munn, 2008). Njihova naloga je tudi, da prepoznajo biopsihološke in duhovne potrebe stanovalcev, njihovih svojcev ter ostalih, ki so vključeni v oskrbo posameznika (National Association of Social Workers, 2003).

Starejši ljudje imajo drugačne vrednote kot ljudje v drugih starostnih skupinah in zato so tudi njihove zahteve po lastnostih, vrednotah in znanju socialnih delavk specifične. Socialna delavka skupaj s starejšimi ljudmi raziskuje njihove sposobnosti in talente ter načine spopadanja s težavami in njihovega reševanja. Najpomembnejša načela, ki jih je treba prenesti na področje dela s starimi ljudmi, so (Mali, 2013):

– *Partnerstvo*

Uporabnik in socialna delavka skupaj definirata in rešujeta problem. Socialna delavka verjame v uporabnika in njegovo moč, da ta sam uspešno reši težave in prevzame odgovornost nad svojim življenjem. Skupaj določita cilje, ki sovpadajo z željami starostnika, obenem pa socialna delavka tudi motivira, da so vsi cilji usmerjeni v želeni izid (Mali, 2013).

– *Perspektiva moči*

Perspektiva moči usmeri socialne delavke v iskanje virov in moči uporabnikov. Skupaj z njimi išče nove možnosti in priložnosti. Prav tako prepoznava različne stiske, s katerimi se starejši

srečujejo. Pomaga in spodbuja starega človeka, da v svojih življenjskih izkušnjah prepozna svojo moč za premagovanje ovir, ki se pojavijo v sedanjosti (Čačinovič Vogrinčič, 2003).

– *Antidiskriminacijska usmeritev*

Načelo antidiskriminacijske usmerjenosti socialne delavke zavezuje, da pri sodelovanju s starejšimi ne pozabimo na temeljna etična načela, kot so spoštovanje in ohranjanje dostojanstva starejših ljudi. Z upoštevanjem teh načel tudi spletemo delovni odnos in upoštevamo njihove pravice (Mali, 2013).

– *Skupine za samopomoč*

S pomočjo skupin za samopomoč se razrešuje osamljenost in izoliranost starih ljudi. Skupine za samopomoč namreč zmanjšujejo njihovo izolacijo in pripomorejo k širjenju socialne mreže. Prav tako pripomorejo k medgeneracijskemu povezovanju. Gre za povezavo več ljudi, ki se med seboj povezujejo zaradi skupnih potreb, težav ali stisk (Ramovš, 2003).

– *Socialne mreže*

Ena izmed nalog socialne delavke je tudi, da se vključuje v interakcije med posameznikom in njegovim okoljem. Starejši ljudje so namreč velikokrat bolj izključeni in ogroženi kot druge starostne skupine, do česar pride zaradi njihove odvisnosti od pomoči drugih oseb (Hlebec idr., 2010). Ravno zaradi tega se socialna delavka ukvarja tudi s povezovanjem posameznika z njegovimi formalnimi in neformalnimi viri pomoči (Dragoš, 2000).

– *Skupnostna skrb*

Cilj skupnostne skrbi je, da povečuje kakovost življenja v skupnosti in vpliva na razvoj različnih storitev v skupnosti, ki bodo starejšim ljudem omogočile čim daljše in čim prijetnejše bivanje v domačem okolju (Alcock idr., 2002). Naloga socialne delavke je, da oceni vpliv različnih psiholoških, bioloških, socioloških, kulturnih in organizacijskih dejavnikov ter mobilizira vse vire moči v posamezniku in njegovem socialnem okolju, da lahko v svojem okolju samostojno živi (Mali, 2008 v Mali, 2013).

2 FORMULACIJA PROBLEMA

Z delom s starejšimi ljudmi sem se malo bolj poglobljeno prvič srečala v zadnjem letu, ko sem opravljala študentsko delo socialne delavke v Domu upokojencev Domžale. Mentorica me je seznanila z vsemi nalogami in obveznostmi ter mi predstavila naravo dela. Za tem sem delo občasno opravljala tudi samostojno.

Kljub študiju sem socialnemu delu s starimi ljudmi predhodno posvečala manj časa, zato se mi je to zdela odlična priložnost, da to področje malo bolje spoznam. Zaradi delovnih nalog in pridobivanja novih znanj sem začela razmišljati o pisanju magistrskega dela na temo starejših ljudi. Ker sem bila vpeta v vsakodnevno delo socialne delavke v Domu upokojencev Domžale in sem se večkrat srečala s stanovalci, sem se ob podpori in odobritvi mentorice odločila, da to tudi izvedem. Najprej sem opravljala svoje delo in govorila s stanovalci, da bi spoznala, kakšne so njihove življenjske zgodbe in katere teme se jim zdijo pomembne. Spoznala sem, da se ob sprejemu v dom soočajo z različnimi čustvi in želela to tudi raziskati. Prebrala sem namreč veliko raziskav, ki so se osredotočale na doživljanje svojcev ob sprejemu uporabnikov, nekaj manj pa jih je bilo na temo njihovega počutja. Odločila sem se, da bom poleg čustev raziskala tudi motive in pričakovanja starostnikov ob sprejemu v institucionalno varstvo. Ker sem bila z uporabniki obkrožena vsak dan, sem se odločila, da za svojo populacijo izberem kar stanovalce Doma upokojencev Domžale.

V intervjujih se bom ukvarjala z njihovimi predstavami o življenju v starosti, s tem želim izvedeti, če so kdaj pomislili na življenje v instituciji. Predvidevam namreč, da starejše generacije še niso bile tako v stiku z institucionalnim varstvom za starejše ljudi, saj so takšnim institucijam včasih rekli hiralnice. Zanimajo me tudi njihovi razlogi za odhod v institucijo – tako odbijajoči kot vzpodbudni ter s kakšnimi čustvi so se takrat soočali. Dotaknila se bom tudi teme priprave na sprejem in njihove podpore ob tej spremembi. Zanima me tudi, kateri dejavniki so vplivali na to, da so se starejši prilagodili na življenje v drugem okolju in če so se na kakšno stvar samo navadili, sprejeli pa je ne bodo nikoli. Sprašujem se tudi, kako dolgo je trajala sama prilagoditev in če pogrešajo kakšno dejavnost v domu, ki bi jim krajšala vsakdan. Predpostavljam namreč, da so predvsem v popoldanskem času prepuščeni svoji iznajdljivosti.

Navsezadnje pa me zanima vloga socialne delavke v njihovem vsakdanu bivanja v domu. Zanima me, koliko stika imajo z njo in v katerih primerih poiščejo njeno pomoč.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Zastavila sem naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako so si starostniki predstavljali življenje v starosti?
- Kakšni so bili razlogi za odhod v institucionalno oskrbo?
- S kakšnimi čustvi so se soočali ob sprejemu?
- Kako je potekal sprejem in kdo jim je bil v oporo?
- Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu in kako dolgo je trajalo, da so se prilagodili?
- Kakšna so bila njihova pričakovanja ob sprejemu v dom?
- Kakšno je njihovo počutje v domu zdaj in kaj vpliva na to?
- Kakšno vlogo ima socialna delavka v domu upokojencev?
- Ali pogrešajo kakšne dejavnosti?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Opravljen raziskava je kvalitativna. Podatke sem zbirala v obliki opisov in z njihovo pomočjo odgovorila na raziskovalna vprašanja, ki so del delno standardiziranih intervjujev. V tovrstni raziskavi zbiramo besedne opise, ki so nam v pomoč pri odgovorih na raziskovalni pojav (Mesec, 2009, str. 86).

Raziskava je tudi poizvedovalna ali eksplorativna, saj sem odkrivala motive pričakovanja in želje starostnikov ob sprejemu v Dom upokojencev Domžale. S tem sem poskušala spoznati neko področje problematike, ki je prvi korak na neznanem področju. S pomočjo te vrste raziskav se seznanimo z nekaterimi osnovnimi značilnostmi novega pojava ali področja problematike (Mesec, 2009, str. 80).

Raziskava je tudi empirična, ker sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo (Mesec, 2009, str. 85).

3.2 Glavne teme raziskovanja

Glavne teme izvedenega intervjuja so:

- življenje v starosti;
- motivi za odhod v institucijo;
- čustva ob sprejemu v dom;
- pomoč in podpora ob sprejemu v dom;
- potek prilagoditve na življenje v domu;
- pričakovanja ob sprejemu v dom;
- trenutno počutje stanovalcev v domu;
- vloga socialne delavke;
- prostochasne aktivnosti.

3.3 Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrument, ki sem ga uporabila pri magistrskem delu, so smernice za intervju. Do podatkov sem prišla s pomočjo delno strukturiranega intervjuja. Glavna in bistvena vprašanja,

ki so me zanimala, sem pripravila vnaprej. Ko sem želela dodatna pojasnila, sem postavila tudi dodatna vprašanja (Rihter, 2003).

Viri mojih podatkov so zapisi intervjujev, ki sem jih izvedla s stanovalci Doma upokojencev Domžale.

3.4 Opredelitev enot raziskovanja – populacija in vzorec

Do ugotovitev, ki bi se navezovali na celotno populacijo, pridemo s popolnim popisom populacije ali vzorčenjem (Mesec, 2009).

Mojo populacijo predstavljajo vsi stanovalci Doma upokojencev Domžale. Ker je stanovalcev okoli 170, sem se za svojo magistrsko delo odločila, da bom uporabila vzorčenje. S tem namenom sem izbrala samo določeno število enot iz populacije (Mesec, 2009).

Vzorec predstavlja deset stanovalcev Doma upokojencev Domžale. Sogovornike sem torej pridobila v domu. Gre za neslučajnostni in priročen vzorec, saj je bila raziskava izvedena s posamezniki, s katerimi sem najhitreje in najlažje vzpostavila kontakt in so bili z mano pripravljeni sodelovati.

3.5 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbiral v januarju 2023. Intervjuje s sogovorniki sem opravila osebno, v njihovih sobah ali pa v pisarni socialne delavke. Do vsakega stanovalca sem šla osebno, mu razložila, kakšno nalogo delam in prosila za sodelovanje. Če se je uporabnik strinjal, sem se dogovorila za čas in kraj izvajanja intervjuja. V primeru pozitivnega odgovora in privolitve sem intervju tudi posnela.

Med intervjuji sem si pomagala s strukturiranimi vprašanji in jih po potrebi dopolnila s podvprašanji. Sogovornike sem spodbujala, da govorijo o svojih osebnih izkušnjah in podelijo svoja občutja brez zadržkov. Po predhodnem dogovoru sem intervjuje tudi posnela z osebnim telefonom.

Skupaj sem opravila deset intervjujev. Na začetku sem se predstavila, povedala naslov moje ga magistrskega dela in jih prosila za dovoljenje, da snemam. Vsakemu sogovorniku sem dala tudi možnost, da na koncu kaj doda tudi sam.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Analiza podatkov je kvalitativna. Vsak posnetek sem poslušala in nato naredila transkripte. Ko sem gradivo uredila, sem določila enote kodiranja. Odgovore na vprašanja sem najprej podčrtala in označila s črkami od A do J in s številkami, pozneje pa sem jih razporedila v tabelo. Za vsakega sogovornika sem izdelala posamično tabelo. Najprej sem izvedla odprto kodiranje, nato pa še osno. Na podlagi obeh pa sem oblikovala ugotovitve.

Ves čas sem zagotavljala anonimnost, kot sem se dogovorila s sogovorniki. Njihovih imen nisem uporabljala, prav tako ne imen, ki so jih izrekli.

Tabela 1: Predstavitev intervjuvancev.

Sogovornik/ sogovornica	Spol	Starost	Institucionalna kariera
A	Ž	89 let	4 leta
B	M	67 let	4 leta
C	Ž	84 let	1 leto
D	Ž	86 let	1 leto
E	M	90 let	4 leta
F	M	86 let	3 mesece
G	Ž	79 let	5 mesecev
H	Ž	92 let	10 mesecev
I	Ž	80 let	2 leti
J	M	82 let	2 leti

Vir: Lasten.

Primer prepisa intervjuja A in podčrtane enote kodiranja

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Že od nekdaj sem želela v dom. (A1) Nisem hotela, da bi otroci imeli probleme z mano. (A2)

Tako, da sem si vedno želela v dom.

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Ravno to, da nisem želela biti nikomur v breme. (A3) Moje zdravje je opešalo. (A4) Najbolj kolena, križ, gibalno predvsem. Imam hernijo, ukleščen živec. Drugih problemov oziroma bolezni nisem imela.

Finančno imam toliko pokojnine, da veliko pokrijem, ostalo pa hčerka doplača. (A5) Otroci imajo le svoje poti in delo, ne morejo biti stalno s starejšim človekom, ko je treba k zdravniku, pa ono in tisto, skrbeti za hrano ...

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Nisem imela nobenih pomislekov. (A6) Svojci so mi pomagali. (A7)

Tabela 2: Primer odprtega kodiranja z osebo A.

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	Že od nekdanj sem želela v dom.	Želja po odhodu v dom	Preživljanje starosti	Življenje v starosti
A2	Nisem hotela, da bi otroci imeli probleme z mano.	Ni želela biti v napoto	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
A3	Ravno to, da nisem želela biti nikomur v breme.	Ni želela biti v napoto	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
A4	Moje zdravje je opešalo.	Slabšanje zdravstvenega stanja	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
A5	Finančno imam toliko pokojnine, da veliko pokrijem, ostalo pa hčerka doplača.	Zmožnost samo-preživljanja, pomoč hčerke	Finančna preskrbljenost in pomoč družinskega člana ob odhodu v dom	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A6	Nisem imela nobenih pomislekov.	Brez pomislekov	Odločenost ob sprejemu	Čustva ob sprejemu v dom
A7	Svojci so mi pomagali.	Pomoč bližnjih	Podpora družinskih članov	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom

Vir: Lasten.

Primer osnega kodiranja:

Življenje v starosti

- Že od nekdanj sem želela v dom. (A1)
- Sem bil sam na kmetiji. Starši so umrli, brati in sestre pa so si ustvarili svoje družine. Ostal sem sam. (B2)
- Razmišljala sem, ker sem sama ostala, kje bom pristala. Mož mi je namreč leta 2000 umrl, sedem let za tem pa še hčerka. (C1)
- Že hčerki sem govorila, da me bo dala v dom, pa je rekla, da ne bo treba. No, na koncu pa sem vseeno tukaj pristala. (C2)
- Spraševala sem se, kaj bom sama s seboj. (C10)
- Ko se človek stara, ve, da lahko zboli ali kaj. (D1)
- Sem si predstavljala, da bom v domu, ker nimam svojih otrok. (D2)
- Jaz sem v življenju veliko delal, sem naredil dve hiši, potem pa sem si želel, da bi šel v dom, da bi bolj v miru užival. (E1)
- Nisem niti najmanj razmišljal, kako bom živel in kdo bo skrbel zame v starosti. (F1)
- Vedela sem, da se bo nekaj spremenilo, zato ker doma sama ne bi mogla biti. (G1)
- Drugače, dala sem vlogo za dom že deset let nazaj, ker sem imela depresijo. Ampak potem sem se s pomočjo hčerke navadila nazaj, da sem bila dobro. (H1)

4 REZULTATI

Rezultate raziskave bom predstavila po temah, ki so se razvile med intervjuvanjem, prav tako pa bom z njimi odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja. Teme, ki jih bom predstavila, so »življenje v starosti«, »motivi za odhod v institucijo«, »čustva ob sprejemu v dom«, »pomoč in podpora ob sprejemu v dom«, »potek prilagoditve na življenje v domu«, »pričakovanja ob sprejemu v dom«, »trenutno počutje stanovalcev v domu«, »vloga socialne delavke« in »prostočasne aktivnosti«.

4.1 Življenje v starosti

Da bi izvedela, ali so si sogovorniki predstavljali življenje v Domu upokojencev Domžale, sem jih najprej povprašala o njihovih predstavah življenja v starosti. Eden izmed sogovornikov o življenju v starosti ni razmišljal, dejal je: *»Nisem niti najmanj razmišljal, kako bom živel in kdo bo skrbel zame v starosti«* (F1). Spet druga sogovornica pa se je spraševala: *»Sprraševala sem se, kaj bom sama s seboj«* (C10). Druga pa tudi: *»Razmišljala sem, ker sem sama ostala, kje bom pristala. Mož mi je namreč leta 2000 umrl, sedem let zatem pa še hčerka«* (C1). Ista sogovornica pred tem ni razmišljala o instituciji, vendar so jo v to pripeljale okoliščine: *»Že hčerki sem govorila, da me bo dala v dom, pa je rekla, da ne bo treba. No, na koncu pa sem vseeno tukaj pristala«* (C2). Dve sogovornici pa sta si svojo starost predstavljali v domu upokojencev. Dejali sta: *»Že od nekdaj sem želela v dom«* (A1) in *»Sem si predstavljala, da bom v domu, ker nimam svojih otrok«* (D2). Nekaj sogovornikov je na življenju v instituciji pomislilo, niso pa pričakovali tako hitre selitve vanjo: *»Nisem si mislila, da bom tako kmalu šla v dom«* (I1) in *»Mislila sem, da se bo stanovanje prodalo in si bom jaz kupila eno garsonjero, ampak ko enkrat zbolíš, se podaš v usodo doma«* (I2). Ena izmed sogovornic se je domov sprva bala, saj so v preteklosti veljali za ubožnice: *»Potem počasi pa so ljudje začeli govoriti o domovih. Jaz pa sem rekla, ne, to pa ne. Dom sem si najprej pred tem predstavljala kot ubožnico«* (H3). Vendar je pozneje svoje mnenje spremenila in odšla v institucionalno oskrbo: *»Ampak potem pa je bilo drugače. Življenje se je spreminjalo, novi domovi so se odpirali«* (H5). Eden izmed sogovornikov pa je na vprašanje o življenju v starosti odgovoril: *»Jaz sem si svojo starost predstavljal zelo lepo, če bom zdrav. Ker se rad družim s starejšimi, sem si starost predstavljal v domu. Predstavljal sem si, da šivam, pojem, igram, se zabavam, okopavam, da delam stvari kot doma«* (J1).

4.2 Motivi za odhod v institucijo

Ob vprašanju, ki se je navezoval na razloge za odhod v dom, so prevladovali zdravstveni in bivanjski razlogi, ali pa so se ti medsebojno prepletali. Na nekatere stanovalce je vplival tudi izbruh epidemije covida-19.

Sogovorniki so svoje razloge za odhod v dom opisovali tako: *»Moje zdravje je opešalo«* (A4), *»Glavni razlog je bil bolezen, zaradi katere nisem mogel sam na kmetih (doma ima kmetijo) delati in živeti«* (B4), *»Imam sladkorno in ko sem se v preteklosti slabo počutila, sem šla v bolnico, kjer mi je zdravnik rekel, da sama ne morem več in vprašal, če bi šla v dom«* (C2) in *»Moje zdravstveno stanje se je poslabšalo«* (E3), *»Začela sem padati«* (H6) in *»Bila sem vedno starejša in imela probleme s hrbtenico, pa sem prišla v dom«* (I4).

Eden izmed stanovalcev je bil zelo bolan, vendar hkrati sploh ni vedel, da je prišel v dom upokojencev: *»Ah, to je pa sin. Jaz sem bil takrat zelo bolan. Sem mislil, da me pelje k zdravniku, pa me je sem pripeljal. Nisem vedel prej, kaj namerava, pa sem tukaj ostal«* (F2), *»Nisem vedel, da bom sem prišel«* (F3).

Zdravstvene razloge pa so spremljali tudi bivanjski razlogi in obratno. Ena izmed sogovornic je morala oditi iz domačega okolja zaradi nasilja: *»Gospa, kjer sem delala, je bila vdova in sva bili sami s tistim fantkom. No, on se je potem poročil, imel hčerko, ona pa je želela imeti hišo zase. Me je čisto spravila ob živce«* (D3).

Veliko sogovornikov pa ni želelo obremenjevati svojcev in je bil to razlog za njihovo selitev: *»Prej sem imel tudi osem let mamo doma. Bila sva sama in mamo je kap. Pa sem videl, kako težko je takšnega človeka rihtat. In sem si rekel, da grem v dom«* (B5), *»Imam nečakinje in nečake, ampak imajo vsi svoje družine, pa se nisem mogla obesiti na njihovo skrb«* (C8), *»In zadnji dve leti sem videla, da moja hčerka z družino ni šla v toplice. Prej so tudi s sosedi šli skupaj vsak s svojim avtodomom na dopust za en mesec. Jaz sem to občutila, da sem v breme«* (H8). Nekateri pa so videli, da sami ne zmorejo živeti: *»Razlogi so bili ti, da sem sam živel«* (E2), *»Potem sem bil tri tedne v hiši in sem videl, da je to nevzdržno«* (E7), *»Potem sem ugotovil, da tam (v svoji hiši) tudi ne morem sam živeti«* (E18), *»Vedela sem, da se sama ne morem uštimat, se pravi se moram nekam umakniti in me bodo drugi štimali«* (G6).

Nekatere je izbruh epidemije covid-19 ustavil pri vselitvi v dom: *»Morala bi že leta 2020 priti, ker sem imela ene probleme s hrbtenico, pa je prišel covid-19. Potem sem bila malo boljše in sem leta 2021 prišla, ko se je situacija s covidom-19 malo umirila«* (I3). Spet druge pa spodbudil: *»Še posebej v drugem delu covida, ko nismo smeli zapuščati domov. To je bilo neznosno. To je zame mora, da ne bi smel iti ven rolat ali na sprehod v gozd. Potem so se mi pa začele halucinacije, da bi marsikaj naredil, da bi mi bilo boljše, da bi to peživel«* (J3), *»V tem času pa sem ves čas fantaziral, da bom kar skočil skozi okno, ker je težko to dopovedati človeku, kako je«* (J4), *»Potem pa sem slišal, da naj bi se v Domžalah spraznilo eno mesto in sem šel vprašat. Zdaj pa sem tukaj«* (J5).

4.3 Čustva ob sprejemu v dom

Ob prihodu v dom so se sogovorniki v veliki meri srečevali z negativnimi čustvi: *»Na začetku je bilo nekaj časa res težko«* (C6), *»Začetek je bil slab«* (D5) in *»V dom sem prišel s težko mujo«* (E4). Nekatere je bilo strah: *»Strah me je bilo vsega, ko sem prišla, to sem tudi povedala, da se bojim in ne morem spati«* (C7). Prav tako so se soočali z občutkom nesamostojnosti in nesamozavesti ali pa so imeli tremo: *»Trema, kako bi rekla, panika«* (A9), *»Občutek sem imela, kot da ne bi bila samostojna«* (A11) in *»Primanjkovalo mi je samozavesti«* (A12).

Po drugi strani pa so stanovalci govorili pozitivnih o čustvih: *»Nisem se bal«* (B7), *»Želel sem v dom«* (E5), *»Nobenih strahov nisem imel«* (G5), *»Nisem imela nobenih stisk. Poznala sem že dom, saj sem že pred tem hodila na obiske«* (I7). Eden izmed stanovalcev je tudi rekel, da se je v domu takoj počutil kot doma: *»Počutil sem se takoj kot doma«* (J7).

Ena izmed intervjuvank je govorila tudi o težkih občutkih, ki pa so jih prijazne besede osebja nekoliko razbremenile: *»Ob samem prihodu sem imela težke občutke, ampak sem videla, da je osebje zelo prijazno do nas, vsaj do mene. Sem občutila neko toplino«* (C12).

Eden izmed sogovornikov je tudi povedal, da ob samem sprejemu ni nič čutil: *»Ko sem prišel v dom, niti nisem nič čutil«* (E9).

4.4 Pomoč in podpora ob sprejemu v dom

Sogovorniki so imeli ob prihodu v dom podporo svojcev. To so bili največkrat njihovi sinovi in hčere ali pa ostali bližnji sorodniki. Dve sostanovalki sta omenili tudi podporo sosed. Za nekatere izmed uporabnikov so bile pomembna podpora tudi vzpodbudne besede zaposlenih.

Sogovornikom so svojci pomagali pri iskanju doma: *»Hčerka me je najprej k sebi vzela, potem pa je bilo težko in sem rekla, da želim v dom. Pa je začela iskati in mi našla dom«* (A18). Prav tako so jim pomagali pri sami selitvi: *»Svojci so mi pomagali«* (A7), *»Hčerka mi je pomagala, ona mi je vse zrihtala«* (A17), *»Ona mi je tudi pomagala vse spakirati«* (A20), *»Hčerka mi je bila v podporo«* (A22), *»Vsi bratje in sestre. Vsak dan je kdo prišel«* (B16), *»Pomagala sta mi hčerka in vnuk«* (E14) in *»Hčerka mi je pomagala vse spakirati«* (G15).

Sogovornice so povedale tudi, da so jim pomagale sosede, ki so poklicale center za socialno delo, ki je stanovalki pomagal pri namestitvi: *»Sosedi so videli, kako je vpila name in so poklicali socialno, ki mi je uredila dom tukaj«* (D4).

Eden izmed sogovornikov je omenil, da mu je pri prilagoditvi pomagalo tudi to, da je imel družbo v domu: *»Ko sem prišel, so bile tukaj še slučajno tri stranke, da sem se z njimi družil«* (E10).

4.5 Potek prilagoditve na življenje v domu

Ljudje so se na življenje v domu prilagodili na različne načine in različno hitro. Nekateri so potrebovali nekaj dni: *»Tako sem se vklopila, še posebej zdaj, ko imam svojo sobico«* (G7), *»V kakšnih desetih dneh sem se navadila. V sobi se počutim kot doma«* (H28). Nekateri pa so potrebovali nekaj mesecev: *»Prilagoditev je trajala tri do štiri mesece«* (C13), *»Tri mesece«* (E20). Za nekatere pa je to nedokončan proces: *»Ne bom se nikoli navadil na življenje v domu. Jaz sem živel doma v lastni hiši in sem navajen dvorišča in drevja in vsega. In to mi zdaj pravzaprav manjka«* (F7).

Prav tako so na prilagoditev vplivali različni dejavniki. Nekateri sogovorniki so povedali, da so se že od nekdaj lahko zelo hitro prilagajali novim situacijam in okoliščinam: *»Jaz sem vse sprejela. Meni je ok. Ne more biti boljše«* (A16), *»Vse sem sprejel«* (B12), *»Sem navajen vsega«* (E8) in *»Nič mi ni bilo težko pri prilagoditvi«* (E22).

Veliko jim pomenijo tudi prijazne besede zaposlenih: *»Glavno, da so prijazni (zaposleni), to so pa res, to jih moram pohvaliti«* (A33), *»Če je kaj treba, se na oddelku s sestrami pogovorimo. Nimam nekih problemov«* (I9) in prilagajanje njihovim željam oziroma potrebam: *»Tukaj ne hodim v jedilnico, ker se mi roka trese, pa raje jem v sobi, ker mi je drugače neugodno«* (H10).

Tistim, ki so iz Domžal in imajo sorodnike in prijatelje v bližini, je bilo prav tako lažje pri prilagoditvi: *»Sem iz Domžal, zato imam naokoli veliko prijateljev in družinskih članov, pa tudi na svoj dom (kjer so živeli starši) grem večkrat«* (D14), *»Najprej je bilo kosilo, potem sem pa že nekaj ljudi spoznal, pa nekaj sem jih že od prej poznal«* (E23), *»Oni so želeli, da grem z njimi na sprehod. Smo po vrtu hodili, pa v restavraciji smo debatirali in se veliko pogovarjali«* (E24).

Eden izmed sogovornikov uživa ob pomoči drugim, kar mu je pri prilagoditvi tudi pomagalo: *»Pa pomagal sem lahko okoli hiše, čeprav se s hišnikom takrat nisva tako razumela«* (J9), *»Pri meni je vse, da pomagam človeku in družbi«* (J15), *»Motiviralo me je, da vidim, kaj lahko naredim in vprašam, če lahko pomagam«* (J18).

Vprašala sem jih tudi, če je kaj takšnega, da so samo sprejeli, navadili pa se ne bodo nikoli, pa so odgovorili, da ne. Iz razgovorov sem razbrala, da se dva izmed stanovalcev nista mogla navaditi na življenje s stanovalcem, vendar se jim je želja po enoposteljni sobi do časa pogovora že uresničila.

4.6 Pričakovanja v domu

Na vprašanje o pričakovanju pred prihodom pa tudi pozneje sogovorniki niso veliko odgovorili. Povedali so, da pričakovanj niso imeli: *»Pričakovanj nisem imel«* (E15), *»Nisem nič pričakovala, sem vedela, da bom morala iti v dom«* (H14) in *»Pričakovanj nisem imel pred sprejemom«* (J20). Ena izmed sogovornic je že poznala dom in zaradi tega pričakovanj ni imela: *»Prilagoditve ni bilo, sem poznala že od prej dom, pa mi je bilo domače. Pričakovanj pred prihodom nisem imela, saj veš, da ne greš v hotel ali bolnico, ampak greš v dom«* (I12).

Morda jih je prihod v dom celo pomirjal, saj so vedeli, da bo tako njihovim osnovnim potrebam zadoščeno: *»Vedel sem, da oskrba bo«* (B9).

Ena izmed sogovornic pa je pričakovala, da bo v domu veliko družbe, vendar na žalost ni tako: *»Ampak sem si predstavljala, da bo tu tudi družba, pa je nimam. Saj pozdravim, par besed in konec, ni tistega, kar sem jaz pričakovala«* (H9).

4.7 Trenutno počutje stanovalcev v domu

Ko sem stanovalce povprašala, kako se trenutno počutijo v domski oskrbi, sem prišla do zanimivih interpretacij, kaj je stanovalcem pomembno. Ena izmed stanovalk je povedala, da se

počuti dobro, saj stanuje blizu svoje hčerke: *»Zelo sem ji hvaležna, da mi je našla dom blizu nje. V svojem nekdanjem kraju bi bila bolj sama«* (A19). Izpostavila je tudi občutek varnosti zaradi bližine sobe in skupnega prostora: *»Počutim se varno, ker je vedno nekdo zraven«* (A29).

Sogovorniki so izpostavili tudi zadovoljstvo, ker so zadovoljene njihove osnovne potrebe. Dejali so: *»Imam hrano, nego, posteljo, sobo. Saj ne rabim nič drugega«* (A32), *»Nič mi ne manjka. Hrano imam, čisto je«* (B25), *»Kar v redu, imam vse urejeno in vse nabavljeno«* (E32), *»Zadovoljen sem z vsem, kar pač v življenju nucam; pod streho sem, hrano imam v redu, življenje kot tako je dobro«* (F21).

Eden izmed stanovalcev je povedal, da se dobro počuti, ampak da pogreša večjo izbiro, vsaj pri obrokih: *»Jaz se počutim zelo dobro, saj imam praktično vse; imam hrano, bi si pa želel, da bi si lahko sam vzamem sol ali sladkor pa kruh, mislim, da bi to moral kdo opaziti in da bi lahko to sami vzeli«* (J24).

Med intervjuvanci sta bila dva stanovalca, ki sta v domu manj kot eno leto. Povedala sta, da še vedno pogrešata svoje domače okolje: *»Samo moje počutje pa ni prilagojeno temu. To bo še trajalo, bom videl kako naprej«* (F22) in *»Nisem doma, manjkajo mi eni elementi, ki bi jih še vedno rada imela, zdaj jih pa ni«* (G22).

4.8 Vloga socialne delavke

Nekateri stanovalci so imeli oziroma imajo stik s socialno delavko, spet drugi pa manj oziroma z njo komunicirajo uporabniki svojci: *»Sama s socialno delavko nisem imela nobenega stika, bolj hčerka«* (A21).

Nekateri sogovorniki so povedali, da so imeli najintenzivnejši stik pred oziroma med samim sprejemom. Razkazala jim je sobo in jim razložila pravila ob sprejemu v dom: *»Takrat sem bil na berglah, sva pogledala sobo, mi je socialna delavka rekla v ponedeljek ali torek, se prav ne spomnim, pridite«* (B14), *»Potem mi je dala spisek, pa sem prišel naslednji teden«* (B15), *»Ko sem prišla, je intervju naredila, kako sem, kaj sem, kje sem in kakšne bolezni imam«* (C16), *»Imela sem stik s socialno delavko, vsaj preden sem odšla v sobo«* (G16), *»Sprejela me je v dom, pa že pred sprejemom sem večkrat poklicala in jo vprašala glede moje vloge, tako da sva imeli stike«* (H29), *»S socialno delavko sem imela nekaj pogovorov, pa pri njej sem podpisala pogodbe, da mi je povedala, kje moram kaj narediti, kam dati oblačila, da mi jih označijo. V*

stiku z njo sem, če kaj rabim, če se mi kaj ne zdi v redu» (I13) in »En tak pogovor je bil s socialno delavko in timsko sestro, pa moj sin je bil zraven, da je še nekaj podpisal. Svoje stvari sem prinesel, ampak sem bil razočaran. Dobil sem spisek, kaj vse lahko prinesem in dal to označiti, nato pa se je večina izgubila« (J13).

Nekateri sogovorniki se s socialno delavko srečajo, ko prejmejo kakšne dopise, ki jih ne razumejo in jo vprašajo za pomoč, ali pa če imajo kakšne težave: *»Zdaj pa mi socialna delavka, če kaj ne vem, pomaga in če imam kaj za vprašati« (D17), »Največkrat, če dobim kak dopis« (D18), »Socialna delavka tudi ve, da si želim v sobo s kopalnico, zato imava večkrat te pogovore« (H30).*

Spet drugi so povedali, da stika s socialno delavko niso imeli: *»Ne rabim nič več od nje« (B22), »Nič, nimam kaj, ker se nimam kaj pritoževati« (E26) in »Ne, ni je bilo ne prej in ne zdaj« (F16), »Tudi, saj je ne rabim zdaj, kar je, je, saj ni več pomoči. S tem sem se pomiril, tako da do kdaj pač bom, bom tako živel« (F17).*

4.9 Prostočasne aktivnosti

Na vprašanje o sodelovanju v domskih aktivnostih so v večini pritrdilno odgovorili. Najaktualnejša je telovadba, sledijo pa druge aktivnosti, vključno s pitjem kave: *»Grem včasih k telovadbi, ampak ne velikokrat« (A27), »Jaz tudi berem, mi hčerka knjige prinese, igram karte, sudoku, pa pasjanso, pa uganke rešujem ... Zabave je dovolj« (A34), »Udeležujem se telovadbe, raznih govornih vaj, pisnih, ročnih del, rada pletem« (C17), »Če je kdaj kakšno petje, rada poslušam in tudi zapojem« (C18), »Tudi pogovore imamo« (C19), »Imamo kar nekaj dejavnosti« (D20), »Vsega se udeležujem, hodim na kavo, štrikanje, delavnico pišem z roko, računanje, telovadbo, govorne vaje in druge aktivnosti« (D21), »So dejavnosti, je ročno delo« (G26), »Všeč mi je jutranja kavica, klepet s sostanovalkami« (G27).*

Po drugi strani nekaterim sogovornikom organizirane aktivnosti ne pomenijo toliko in se raje udeležujejo dejavnosti, v katerih bolj uživajo: *»Ali pa grem po Domžalah pa se srečamo na kakšni pijači ali na placu (tržnici)« (B19), »Jaz grem malo po Domžalah, malo v bife, do enega ali drugega kolega, pa se pogovarjamo in čas mine« (B27), »Grem kaj ven. Imam družbo, mucke. Odkar sem prišla, se zabavamo, one z mano, jaz pa z njimi« (C22), »Zdaj jih pa ni, pa nimam kaj, pa spim in revije berem« (E11), »Hodim k telovadbi vsak dan, hodim na terapijo za noge, v ponedeljek pa se dobim s svojimi prijateljicami iz Jesenskega cveta« (H31).*

Eden izmed sogovornikov je poudaril, da pogreša šport: »Mogoče kaj od športa« (F18), »Samo, kaj jaz vem, ping pong in več vrst, kar se le da« (F19).

Drugi so izpostavili, da bi si želeli več obveščanja o aktivnostih, saj obvestila na oglasnih deskah večkrat spregledajo: »Zdi se mi, da je premalo dejavnosti ali pa nismo obveščeni, ko pride kakšna muzika« (J22) in »Saj piše na obvestilih, ampak jaz tega ne preberem, tako hitim, da sam sebe srečam za vogalom« (J23).

5 RAZPRAVA

Življenjska doba prebivalstva se iz leta v leto podaljšuje. Razlog za to so boljše socialne, gospodarske in zdravstvene razmere v današnjem času (Ramovš, 2014). Staranje povečuje število zdravstvenih težav in nezmožnost opravljanja številnih dejavnosti, kot so na primer gospodinjska opravila. Marsikateri starostnik ne more skrbeti zase in je odvisen od drugih. Zaradi dviga življenjske dobe je število starostnikov vedno večje in posledično se povečuje pritisk na socialne mehanizme naše družbe.

Staranja prebivalstva pa ni edini razlog za vedno večje socialne stiske starostnikov. Spremenila se je tudi struktura družin. V preteklosti so svojci, še posebej ženske, skrbeli za svoje starše, danes pa temu ni več tako. Zaradi industiralizacije in urbanizacije je veliko starostnikov prepuščenih samim sebi.

Navkljub vsem težavam, s katerimi se soočajo starostniki, pa velja omeniti, da si vsaka starejša oseba želi tudi tretje življenjsko obdobje preživeti enako kakovostno kot ostala življenjska obdobja (Changxian idr., 2021).

V raziskavi sem ugotovila, da si starostniki svojo starost predstavljajo na različne načine. Pozno življenjsko obdobje želijo preživeti v miru. Večina si je predstavljala, da bodo v oskrbi nekoga drugega, vendar niso vedeli, kje bodo pristali in kdo bo zanje skrbel. O tem niso niti razmišljali. Institucija je na nek način predstavljala izhod iz stiske oziroma nujno, ki jih bo razbremenila in v življenje svojcev znova prinesla gotovost in varnost (Mali, 2013). Starejši bi si v veliki meri želeli bivati v domačem okolju, kjer bi prejeli pomoč in strokovno obravnavo, ki bi bila enaka tisti v instituciji, vendar se to le redkokdaj zgodi, saj imamo v Sloveniji zelo izrazito institucionalno oskrbo starejših. Razvoj domov za starejše pa sicer poteka v smeri razvoja socialnega modela, kar pomeni, da na razvoj domov vplivajo socialnogerantološka načela, razvitost socialnega dela in srečevanje s spremenjenimi značilnostmi in zahtevami novih stanovalcev (Mali, 2010). Intervjuvanci, ki so ostali brez svojcev, ki bi lahko skrbeli za njih, so se spraševali, kako naprej. V primeru ene izmed intervjuvank tako opazimo, da je izgubila moža in hčerko, ki sta ji pomagala pri vsakdanjih opravilih. Kljub odporu do doma upokojencev je bila zanje vselitev v dom primerna rešitev. Druga starostnica si je domove predstavljala kot ubožnice, zaradi česar sprva ni želela prebivati v domu upokojencev. V preteklosti so namreč zavodi, ki so skrbeli za starejše, vključevali ubožnice, hiralnice in špitale. Ubožnice so bile

institucije, kjer so skrbeli za ljudi, ki si niso uspeli urediti osnovnih življenjskih razmer in potrebščin. Sprva so v ubožnicah ponujali hrano in prenočišče revnim prebivalcem, na razpolago jim je bila tudi zdravniška pomoč. Zaradi tega, ker starost oskrbovancev ni bila določena, so tja prihajali tudi starejši ljudje. V ubožnicah so ljudje živeli različno dolgo. V tem času niso smeli beračiti po mestu, v instituciji pa so si morali med seboj pomagati in opravljati hišna opravila (Anžič, 2002, v Mali, 2008). Zaradi stiske, v kateri se je znašla in odpiranju novih domov, pa se je kljub temu odločila za življenje v domu.

Domače okolje za posameznika predstavlja pomemben prostor. Ljudje namreč skozi življenje razvijemo poseben odnos do doma, kar ima še posebej pomembno funkcijo v starosti. Ljudje v svojih domovih ustvarjamo spomine in gradimo svojo identiteto. Velikokrat ustvarjanje doma predstavlja pomemben dosežek v življenju. Dom je tudi prostor, kjer tkemo socialne vezi. Ljudje smo v starosti čustveno izraziteje navezani na okolje, kjer živimo. Bolj kot smo navezani na okolje, v katerem živimo, dlje časa želimo živeti v njem. Posledično marsikateri starostnik želi ostati v svoji soseski čim dlje časa. Starejše skrbi, da bodo izgubili vezi s prijatelji, družinskimi člani, sosedi in stik z domačim udobjem oziroma s storitvami, na katere so navajeni (Filipovič Hrast idr., 2017).

V raziskavi bi lahko motive, ki so spodbudili odhod posameznikov v dom, razdelili v dve skupini, ki se med seboj povezuje. Eden izmed razlogov je poslabšanje zdravstvenega stanja. Poslabšanje zdravstvenega stanja onemogoča samostojno življenje starostnika. Pojavi se potreba po prilagajanju prostora starostniku, na primer zaradi uporabe invalidskega vozička, ki bi omogočala, da se starejši ljudje še naprej samostojno premikajo in opravljajo vsakodnevna opravila, kot so kuhanje, tuširanje in hranjenje (Crisp idr., 2012). Intervjuvanci so izpostavili, da je obisk zdravnikov, skrb zase in skrb za dom, postalo tako nevzdržno, da so začeli razmišljati o selitvi v dom upokojencev. Niso več zmogli skrbeti zase, za kmetijo, imeli so težave z ravnotežjem, hrbtenico in drugimi boleznimi. Čeprav je bila ta odločitev težka, so jo nekako sprejeli. Nekateri starostniki vidijo premestitev v dom kot možnost za počitek, kjer bodo izpolnjene njihove osnovne življenjske potrebe ob pomoči drugih (Changxian idr., 2021).

Po drugi strani je bil eden izmed glavnih razlogov za odhod v dom ta, da niso želeli biti v breme svojcem. Zaradi svojega zdravstvenega stanja so potrebovali več pomoči, ki pa ga sorodniki oziroma bližnji niso zmogli nuditi ali pa so se začeli odpovedovati svojim željam. Sogovorniki so to začutili in izrazili željo po selitvi v dom upokojencev. To je težko obdobje za starostnika

in njegove svojce. Starostniki so imeli tudi svojo izkušnjo, ko so skrbeli za lastne starše in se ob tem počutili obremenjeni in nemočni, sami pa niso želeli obremenjevati svojih otrok.

Na nekaj sorodnikov je vplival tudi izbruh epidemije covida-19, ki je njihovo odločitev za odhod v dom pospešila, a hkrati tudi upočasnila, saj takrat domovi niso sprejemali novih stanovalcev. Starejši in njihovi svojci so bili v stiski, saj niso imeli zagotovljene ustrezne oskrbe, prav tako pa jim je bilo odsvetovano druženje z ljudmi iz drugega gospodinjstva. Še posebej starejši, ki se težko gibljejo, ali pa se sploh ne morejo, so bili izpostavljeni socialni izolaciji, kar je vplivalo na poslabšanje njihovega duševnega zdravja (Siegmond idr., 2021).

Eden izmed sogovornikov je prišel v dom pod pretvezo, da gre k zdravniku, zaradi česar je potreboval nekaj časa, da se je na življenje v domu prilagodil. Takšna situacija za posameznika predstavlja velik stres, ki zamaje posameznikovo avtonomnost. Največ stisk imajo ravno tisti posamezniki, ki se v dom ne želijo preseliti (Coughlan in Ward, 2007). Včasih namreč odločitev za preselitev v dom upokojencev sprejmejo svojci starostnikov. S tem je starostnikom odvzeta svoboda do odločitve, kar poruši njihovo notranje ravnovesje (Changxian idr., 2021).

Ob sprejemu v dom starostniki ne spremenijo le svojega mesta bivanja, temveč tudi svojo dnevno rutino, socialno mrežo in podporo. Vsekakor gre za spremembo, ki od posameznika zahteva prilagoditev, ki vpliva na starostnikovo nadaljnje življenje. Veliko starejših ljudi ima pomisleke pred sprejemom v dom zaradi negativnih zgodb, ki so jih slišali od svojih vrstnikov in prijateljev. Na prilagoditev v dom vpliva več dejavnikov. Chenitz (1983) v Lee idr. (2002) opisuje nekaj dejavnikov, ki vplivajo na prilagoditev posameznika na novo okolje. To so:

- samostojnost – možnost posameznika, da se samostojno odloči za selitev in vpliv na njegovo neodvisnost ter avtonomnost ob selitvi;
- zaželenost – kako močno si starostnik želi selitve;
- legitimnost – kredibilnost posameznikove odločitve ob selitvi;
- povratnost – ali gre za stalno ali za začasno nastanitev.

Sogovorniki so povedali, da so se ob prihodu v dom slabo počutili. Povedali so, da jim je bilo ob sprejemu težko, bilo jih je strah, imeli so tremo in občutek nesamostojnosti ter nesamozavesti. Prehod v dom upokojencev je namreč za posameznika velika prelomnica v življenju (Ramovš, 2003). Nekateri starostniki v začetnem obdobju doživijo čustven šok. Počutijo se preplavljene z različnimi čustvi in strahovi (Changxian idr., 2021). Posameznik se mora prilagoditi na novo okolje. Marsikateri raziskave so pokazale, da imajo posamezniki v

domu manj možnosti za izražanje svojih čustev, za pogovor, počutijo se osamljene in spremeni se njihov način življenja ter navade (Zamanzadeh idr., 2017). Posameznik vstopi v institucijo z osebnimi značilnostmi, unikatnimi le zanj, na kar pa institucija ni prilagojena. Starostnik se spopada z največ težavami, kadar se s selitvijo v dom ni predhodno strinjal. Prav tako se v domu srečujejo le starejši ljudje, kar pa v vsakdanjem življenju ni običajna praksa, saj se po navadi na enem mestu srečujejo ljudje različnih generacij (Kornhauser in Mali, 2013). Starostniki se prav tako soočajo z izgubo avtonomije, s stresnimi situacijami in negotovostjo (Chang, 2013). Različni avtorji (Mali idr., 2018) v raziskavi inovacij o dolgotrajni oskrbi ugotavljajo, da so stanovalci, ki so še precej samostojni, niso kognitivno upadli in nimajo fizičnih ovir, še precej avtonomni. Prav nasprotno pa je z avtonomnostjo stanovalcev, ki imajo demenco, so kognitivno opešali ali pa se ne morejo samostojno premikati. Ti potrebujejo konstantno pomoč zaposlenih, na katero morajo počakati, da jim zaposleni pomagajo pri hranjenju, osebni higieni, vstajanju iz postelje itd. Zaradi menjave okolja posamezniki velikokrat izgubijo stik s svojimi bližnjimi, kar občutek osamljenosti in izolacije še pogloblja. To lahko prav tako vpliva na starostnikovo mentalno in fizično stanje (Pylypiv Shippee, 2009). Prav tako je povpraševanje po institucionalni oskrbi v mestnem okolju veliko večje v primerjav s podeželjem. Prav tako je ponudba domov v ruralnem okolju veliko manjša kot v mestu, zaradi česar veliko starostnikov, ki ne živijo v mestih, poišče nastanitev v drugih občinah (Kornhauser in Mali, 2013).

Po drugi stani so intervjuvanci izpostavili, da so se v domu hitro dobro počutili, predvsem tisti, ki so dom obiskovali že pred prihodom v institucijo. Poznali so namreč aktivnosti v domu, ljudi, bili seznanjeni z dostopom do zdravstvene oskrbe. Prav tako so jim ti razlogi dajali nek občutek varnosti in mirnosti. Selitev v dom lahko posameznikom da tudi občutek samostojnosti in avtonomije, saj niso več odvisni od svojcev. Pomembni so tudi nekateri drugi psihološki dejavniki, kot so varnost in želja po človeškem stiku. Veliko starejših ljudi namreč živi v strahu, da jih bo kdo napadel oziroma izkoristil (Chaulagain idr., 2021).

Skozi raziskavo sem ugotovila, da so sogovornikom glavno podporo nudili svojci. Ti so jim nudili pomoč tako pred in pri vključitvi v dom, kot tudi ob sami selitvi. Ta podpora je zelo pomembna, vključno s podporo strokovnih delavk, ki bodočim stanovalkam in stanovalcem nudijo emocionalno podporo in možnost pogovora, kar jih ob selitvi opolnomoči (Reuss idr., 2005). Sorodniki, sosedje in druge bližnje osebe starostnikom nudijo instrumentalno, čustveno in osebno podporo ob selitvi. S sodelovanjem med svojci in zaposlenimi v domu upokojencev lahko pripomoremo h kakovostnejšemu življenju starostnikov v domu. Svojci svojega bližnjega

zelo dobro poznajo in so lahko v veliko pomoč pri prepoznavanju njegovih potreb in želja, še posebej, če tega ne zmore izraziti sam. Z obiski in pomočjo ob vsakodnevnih aktivnostih svojci prinesejo stanovalcu občutek zaželenosti, spoštovanja in pomembnosti, kar lahko pripomore k večji kakovosti življenja stanovalca (Dom upokojencev Domžale, 2017).

Sprejem je stresen tudi za svojce stanovalcev. Oboji namreč na sprejem v dom čakajo tudi po več let. Soočajo se z različnimi čustvi, kot so izguba kontrole in moči nad lastnim življenjem. Velikokrat se zgodi, da so družinski člani premalo seznanjeni z informacijami ob sami preselitvi, ki bi jim pomagale pri odločitvi (Nolan idr., 1996). Pomembno je tudi sodelovanje in odprta komunikacija med svojci in zaposlenimi, da bi brez slabe vesti komunicirali z osebjem o njihovih vprašanjih in strahovih (Reuss idr., 2005). Za opolnomočenje posameznika ob sprejemu je pomembno, da ta sprejme jasne informacije o času sprejema in čakalni dobi. Prehod je veliko lažji, če se tako uporabnik kot svojec strinjata z odhodom v institucijo in imajo vsi udeleženi pozitivno predstavo o oskrbovanju, da so podane jasne informacije ob sprejemu, predstavljene vse možnosti, da se jim predstavi stavba in zaposleni v njej že pred sprejemom, da se da posamezniku čas za odločitev o sprejemu v dom in se mu nudijo vse potrebne informacije. Pomembno je, da se upošteva posameznikovo mnenje pri odločitvah in se z njihovimi odločitvami skrbno ravna. Prav tako je pomembno upoštevanje želj stanovalcev in svojcev ob nastanitvi ter prilagodljivosti ob in po sprejemu. Velik pomen ima tudi jasna komunikacija in sodelovanje z osebjem (Nolan idr., 1996). Ena izmed sogovornic je povedala, da je k prilagoditvi pomagalo druženje z domskimi mačkami.

Stanovalci se na življenje v domu navadijo različno hitro. Ker je sprejem v dom velika sprememba, vsak posameznik potrebuje določen čas, da se na novo obliko življenja privadi. Pri tem imajo pomembno vlogo tako strokovni delavci doma za upokojence kot tudi svojci. Večina stanovalcev se na novo življenjsko okolje hitro prilagodi, obstajajo pa tudi posamezniki, ki novega načina življenja ne zmorejo sprejeti (Dom upokojencev Domžale, 2017). Sogovorniki so se na življenje v domu hitro navadili. Nekateri so potrebovali nekaj dni, drugi nekaj mesecev, pri nekaterih pa prilagajanje še vedno poteka. Sogovorniki so povedali, da težav s prilagajanjem niso imeli. Poudarili so, da so se v življenju na vse navadili in tudi ob prihodu v dom upokojencev ni bilo drugače. Na prilagoditev so vplivali različni dejavniki, med katerimi izstopajo dostopnost osebja za pogovor, prijaznost osebja, redni obiski svojcev in bližnjih ter možnost ukvarjanja z interesnimi dejavnostmi, ki jih veselijo. S selitvijo v dom upokojencev se vsakdanjik stanovalcev močno spremeni. Stanovalci se morajo prilagoditi domskemu urniku.

To pomeni, da drugi vsaj približno določajo, kdaj bodo vstali, kaj bodo jedli in tudi, kdaj se bodo tuširali. Prav tako lahko pomoč pri vsakdanjih opravilih ljudem povzroča hudo stisko, saj ne želijo biti drugim v breme, nudenje pomoči pa jim daje občutek nemoči in nesposobnosti (Ficko, 2022).

Eden izmed sogovornikov je povedal, da je na njegovo prilagoditev vplivalo tudi to, da je poznal nekaj ljudi v domu, s katerimi se je družil. Stiki in družabništvo so namreč ena izmed naših temeljnih potreb. Na podlagi stikov z drugimi ljudmi si ustvarjamo svet okoli sebe, oblikujemo identiteto. Prav tako si v interakciji z drugimi ljudmi izmenjujemo izkušnje, dobrine, prenašamo sporočila, se spoznavamo in postavljamo mesto v družbi. Stiki so močno pomembni, saj iz njih črpamo pomoč in podporo (Mali, 2013). En sogovornik pa je povedal, da se je lažje vključil, ko je imel možnost, da pomaga okoli doma.

Ko sem sogovornike vprašala, če je kaj takega, kar so v domu samo sprejeli, ne bodo pa se nikoli navadili, so stanovalci odgovorili, da takšnega dogodka ni. Zdi pa se mi, da se dva izmed sogovornikov nista uspela navaditi na življenje s sostanovalcem, a se jima je do časa pogovora že uresničila želja po enoposteljni sobi.

Intervjuvanci pred prihodom v dom niso imeli veliko pričakovanj. Nekako so vso tranzicijo v celoti sprejeli. Ena izmed intervjuvank je povedala, da je pričakovala več družbe. Zadovoljstvo z bivanjem v domu pa je odvisno od več dejavnikov, kjer ima vsak posameznik svoja merila. Mednje sodijo psihofizično stanje posameznika, njegov življenjski slog, pričakovanja pred prihodom v dom, vključno z razlogom za prihod v dom (Kersnik, 2003). Ena izmed intervjuvank je dejala, da ni ničesar pričakovala, vedela pa je, da oskrba bo. Kakovostna oskrba, dostojanstvo, sodelovanje, iskrenost in medsebojno zaupanje med svojci in strokovnimi delavci so največkrat želje starostnikov in njihovih svojcev ob sprejemu v dom upokojencev. Velja poudariti pomembnost izmenjave informacij o starostnikih med zaposlenimi v domu in njihovimi starostniki (Havreng Thery idr., 2021).

V raziskavi so intervjuvanci na vprašanje o njihovem trenutnem počutju odgovorili, da se počutijo v redu. Na to vplivajo različni dejavniki. Ena izmed stanovalk se počuti dobro zaradi tega, ker živi blizu hčerke in ker je pozicija njene sobe blizu skupnega prostora. Tudi ostali sogovorniki se počutijo v redu, ker so njihove življenjske potrebe zadovoljene. Če ima človek zadovoljene življenjske potrebe, se čuti izpopolnjenega, kar je pogoj za normalen človeški

razvoj in samouresničitev. Temeljne življenjske aktivnosti so potrebe, ki vplivajo na kakovost življenja (Fink, Jelen Jurič in Kolar, 2012).

Ramovš (2003) govori o potrebah tretje generacije, ki jih razdeli na šest razsežnosti. Ta razčlenitev potreb se zelo ujema z dejavniki, ki vplivajo na zdravo staranje. Te so:

- telesne;
- duhovne;
- duševne;
- socialno-sožitne;
- razvojne;
- bivanjsko-eksistencialne.

Biofizikalna ali telesna dimenzija je dinamičen proces, v katerega spadajo vse organske in fizikalno-kemijske potrebe, katerim je podvržen človek. To so vse telesne potrebe po rasti, hrani in tekočini, toploti, gibanju itd. Pri psihični ali duševni dimenziji gre za sporazumevanje med človekom in okoljem. Sem spada zmožnost zaznavanja okolja in sebe s čutili, spomin, navade, obnašanje itd. Duhovna ali noogena dimenzija je dinamičen proces, skozi katerega lahko človek dojema sam sebe kot osebo v okviru prostorsko-časovne stvarnosti. Sem sodi zmožnost svobodnega odločanja in odgovornost za lastne odločitve. Sožitna ali medčloveška družbena dimenzija govori o zmožnosti povezovanja človeka z drugim človekom na ravni osebnih odnosov. Sem sodi potreba po primernih vlogah med ljudmi in komuniciranju. Človekova razvojna dimenzija je potreba po učenju. Bivanjska ali eksistencialna dimenzija je potreba posameznika po iskanju smisla. Če je posameznik v eni izmed dimenzij onemogel ali nesamostojen, potrebuje pomoč in podporo drugega človeka, da živi kakovostno življenje. Intervjuvanci so izražali različne potrebe. Najbolj je izstopala bivanjsko-eksistencialna dimenzija. Posamezniki so se zavedali, da sami zase ne bodo zmogli poskrbeti, zato so sami ali s pomočjo svojcev, poiskali pomoč v instituciji, kjer bo za njih poskrbljeno. Izražena je bila tudi socialna oziroma sožitna dimenzija. Marsikateri intervjuvanec je v jeseni svojega življenja ostal brez pomembnih ljudi iz svojega življenja. Zanje je vselitev v dom pomenila tudi pomoč pri osamljenosti.

Na vprašanje glede sodelovanja stanovalcev s socialno delavko je raziskava pokazala, da so imeli intervjuvanci največ stika s socialno delavko pred samim prihodom v dom oziroma na dan vselitve. Ena izmed glavnih nalog socialne delavke v domu upokojencev je namreč priprava

uporabnika in njegovih svojcev na sprejem, tako čustveno kot birokratsko, predstaviti pa jim mora tudi naloge, ki jih bodo morali kot stanovalci doma opravljati. Lahko jih tudi poveže z drugimi institucijami, kjer dobijo še dodatno podporo (Spitzer, Neuman in Holden, 2004).

Naloga socialne delavke je, da bodočega stanovalca seznani z informacijami, ki so nujne za lažji prehod na bivanje v domu. Semkaj sodijo svetovanje in načrtovanje, mreženje z ljudmi v novem okolju, pomoč starostnikom pri finančnih zadevah, sodelovanje z družinskimi člani, informiranjem o ustanovi in razpoložljivih storitvah v njej. Ne glede na aktivnost pa je pomembno, da socialna delavka do sogovornikov izraža primerno empatijo, neobsojajoče sprejemanje posameznika in spoštovanje. Socialna delavka mora biti dobra poslušalka, ki zmore objektivno in nepristransko razumeti prejete informacije. Prav tako je zelo pomembno da ustvari varen, zaupen in spoštljiv prostor za pogovor. Enak nivo komunikacije pa mora ohranjati tudi do svojcev in drugih služb, s katerimi se srečuje (Perrin in Polowy, 2008).

Eden izmed stanovalcev je povedal, da stikov s socialno delavko sicer nima, meni pa, da bi lahko uredila odnose med nekaterimi stanovalci, saj se pojavljajo nesoglasja. Sam k socialni delavki ne gre, saj tega ni navajen. Naloga socialne delavke pa je tudi prepoznavanje in naslavljanje psihosocialnih potreb stanovalcev in prenašanje teh informacij k drugim zaposlenim, za načrtovanje poteka oskrbe (Simons, Shepherd in Munn, 2008).

Pomembna naloga socialne delavke, ki sem jo prepoznala v okviru svoje raziskave, je upoštevanje načela partnerstva. Socialna delavka je namreč tista, ki skupaj z uporabnikom definira in rešuje problem (Mali, 2012); pa naj bo to kakšna osebna stiska ali pa pomoč pri dopisu, ki ga mora določen posameznik poslati. Gre tudi za delovanje s perspektive moči, ko skupaj z uporabnikom išče nove možnosti in priložnosti (Mali, 2013). Pomembno je tudi, da upoštevamo etična načela in ustvarimo delovni odnos z uporabnikom. Skupaj z njimi iščemo možne rešitve, ki jih imajo sogovorniki že v sebi, le ubesediti jih ne znajo (Mali, 2013). Socialna delavka je tudi največkrat tista, ki v domu za starejše vodi skupine za samopomoč, s pomočjo katerih med drugim pripomore k širjenju socialne mreže stanovalcev (Ramovš 2003).

Raziskava je pokazala tudi, da so prostčasne aktivnosti pomembne v življenju intervjuvancev. Nekaj stanovalcev se organiziranih dejavnosti udeležuje, nekaj pa se jih zamoti z branjem in srečevanjem s prijatelji izven doma. Udeleževanje v aktivnostih, ki jih ponuja dom oziroma ki presegajo osnovno oskrbo, pomembno vpliva na kakovostno življenje v domovih za stare. Ponudba raznolikih aktivnosti, ki so prilagojene za starejše in ki jim omogočajo, da ohranjajo

socialne, fiziološke in psihološke funkcije, so zelo pomembne. Te aktivnosti namreč dajejo starostnikom občutek neodvisnosti in boljše samopodobe (Allen, 2015).

Vsakdanje aktivnosti v življenje starostnikov prinašajo veselje, občutek stanovitnosti in predvidljivosti. Izdelovanje izdelkov, pomoč pri vsakodnevnih opravilih prinašajo smisel v življenje posameznikov. Zavedati pa se moramo, da večina aktivnostih v domovih ne izvira iz želj posameznih stanovalcev, temveč iz potreb institucije. Zaradi tega je pomembno, da so želje in interesi stanovalci slišani ter podprti s strani zaposlenih (Mondaca idr., 2018). V domovih za starejše se stanovalci ukvarjajo z različnimi aktivnostmi. Med njih sodijo branje časopisov in revij, gledanje televizije, verske dejavnosti, udeleževanje prireditev, pogovorne skupine, razna praznovanja, družabne igre, likovna in ročna dela, pletenje, vezenje, pikniki, molitvena skupina idr. Nekateri stanovalci urejajo vrt in okolico doma (Raspor, 2019). Te aktivnosti imajo še večjo vrednost, kadar dajejo stanovalcem občutek namere. Pomembno je, da uporabniki nekaj ustvarjajo, dosežejo ali pa uporabijo spretnosti, ki so jih tekom svoje poklicne kariere pridobili (Mann, 2015). Če dejavnosti ne ustrezajo posameznikovim sposobnostim, ali pa se od njih pričakuje preveč, se lahko pojavi močna frustracija in nezainteresiranost stanovalcev (Marshall in Hutchinson, 2001).

6 SKLEPI

- V Sloveniji in po svetu se življenjska doba ljudi podaljšuje, posledično pa tudi demografsko staranje prebivalstva. To se pozna tudi pri povpraševanju za sprejem v dom upokojencev. Starostnikov je namreč vedno več.
- Eden izmed glavnih razlogov za odhod v domove starejših je poslabšanje zdravstvenega stanja.
- Na povečano povpraševanje za sprejem v dom vplivajo tudi spremembe v strukturah družin. V preteklosti so za svoje starše večinoma skrbeli otroci, danes pa veliko odraslih otrok ne zmore skrbeti za svoje starše zaradi česar jih vselijo v dom za upokojence.
- Največja želja starostnikov je, da bi tretje in četrto obdobje svojega življenja preživel v miru.
- Sogovornike je skrbelo, kdo bo za njih skrbel v starosti. Večina si jih je predstavljala, da bodo deležni oskrbe s strani bližnje osebe, npr. svojega partnerja, otrok ali bližnjih sorodnikov. Glavni povod za iskanje pomoči pri oskrbi je bilo poslabšanja zdravstvenega stanja.
- Življenje v domu upokojencev starostnikom predstavlja izhod iz stiske, v kateri se znajdejo zaradi nezmožnosti, da bi sami skrbeli zase.
- Sogovorniki bi raje živeli v domačem okolju, ob pomoči strokovnih delavcev oziroma negovalcev in pomočnikov.
- Ena izmed sogovornic se je bala sprejema v domu. V preteklosti so namreč ljudje še z večjo stisko odhajali v domove, saj so veljali za ubožnice, hiralnice in špitale, kamor so največkrat nastanili revne ljudi, ki so morali v zameno za prenočišče in hrano opravljati hišna opravila.
- Domače okolje je za posameznika zelo pomemben prostor, saj v njem ustvarja spomine in gradi svojo identiteto.
- Intervjuvanci so izpostavili dva motiva za odhod v domsko oskrbo, to so zdravstvene težave in bivanjske razmere.
- Starostniki, s katerimi sem govorila, so odšli v dom zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja. Ker zase niso več zmogli sami skrbeti, so poiskali rešitev, ki bi jih rešila stisk.
- Sogovorniki si niso želeli biti v breme svojcem, zato so se odločili za odhod v domsko oskrbo.
- Odhod v dom upokojencev je težka izkušnja tako za starostnike kot njihove svojce.

- Pri nekaterih intervjuvancih je bil razlog za odhod v dom tudi epidemija covida-19. Eden izmed sogovornikov je povedal, da je zaradi socialne izolacije doživel ogromno čustveno stisko.
- Starostniki so izpostavili, da se je njihova dnevna rutina ob sprejemu v dom spremenila. Prilagoditi so se morali na institucionaliziran način življenja.
- Enega izmed sogovornikov je v dom pospremil sin, in sicer pod pretvezo, da gre k zdravniku, kar je porušilo njegovo notranje ravnovesje. Svoj domači kraj še vedno zelo pogreša.
- Intervjuvanci so se ob prihodu v dom slabo počutili. Obdajal jih je občutek strahu, treme, nesamozavesti in nesamostojnosti. Doživeli so tudi čustven šok, ki povzroča občutke nemoči, bojzljivosti in nesrečnosti.
- Sogovorniki, ki so dom že predhodno poznali, bodisi zaradi obiskov bodisi bližine doma, so se na življenje v domu hitro navadili in posledično bolje počutili. Vedeli so, kakšna oskrba jih čaka in kakšne aktivnosti lahko pričakujejo. To jim je dajalo nek občutek mirnosti in varnosti.
- Intervjuvanim stanovalcem so največjo pomoč in podporo nudili svojci in drugi bližnji. Svojci jim namreč nudijo ustrezno čustveno in osebno podporo, ki pripomore h kvalitetnejšemu življenju starostnika v domu. Svojci svojega bližnjega poznajo veliko bolje kot zaposleni in so v veliko pomoč pri prepoznavanju potreb in želja starostnika, še posebej, če le-ta lastne želje ne more izraziti.
- Enemu izmed sogovornikov je podporo nudila tudi strokovna delavka.
- Svojci in bližnji so uporabnikom pomagali pred, med in tudi po vselitvi.
- Stanovalci se ob sprejemu soočajo z različnimi čustvi, ki jih velikokrat zadržijo zase.
- Intervjuvanci, ki so v domu več kot šest mesecev, so se na življenje v domu že navadili.
- Sogovorniki, ki so v domu krajši čas, se na življenje v instituciji še navajajo, sprejem v dom je zelo velika sprememba in vsak posameznik potrebuje nekaj časa, da se na novo okolje navadi.
- K prilagoditvi na življenje v domski oskrbi vplivajo različni dejavniki. Večina sogovornikov je poudarila, da so se v življenju morali prilagoditi na ogromno različnih okoliščin in biti povrhu vsega tudi skromni. Oboje jim je pomagalo pri prilagoditvi na domsko življenje.

- Sogovorniki so tudi povedali, da je k prilagoditvi pripomoglo ohranjanje intimnosti in avtonomnosti, prijazno osebje, redni obiski svojcev in bližnjih ter možnost ukvarjanja z interesnimi dejavnostmi, ki jih veselijo.
- Eni izmed sogovornic se je na življenje v domu pomagalo druženje domskimi mačkami na domskem dvorišču.
- Drugi izmed sogovornikov se je na življenje v domu lažje prilagodil, ker je poznal nekaj sstanovalcev v domu, s katerimi se je družil. Le-ti so ga že ob samem sprejemu spodbujali in vabili na klepet ter sprehode. Stiki v domu so zelo pomembni, saj iz njih črpamo pomoč in podporo.
- Eden izmed sogovornikov je podaril, da se je lažje prilagodil zaradi možnosti pomoči na domskem dvorišču in vrtu ter podpori strokovnih delavk in delavcem ob tem. Pomoč drugim mu namreč daje občutek koristnosti.
- Stanovalci, s katerimi sem govorila, niso izpostavili nobenega vidika bivanja v domu, katerega so samo sprejeli, navadili pa se nanj nikoli niso. Povedali so, da so se v domu navadili na vse.
- Eno izmed velikih stisk ob prihodu v dom, ki sta jo dva intervjuvanca izpostavila, je bilo bivanje v dvoposteljni sobi. Na začetku sta imela dva sogovornika stisko, saj sta si sobo delila s sstanovalcema, ki sta bila nepokretna in sta potrebovala nego. To je sogovornika močno motilo, vendar sta do časa intervjuja že prebivala v enoposteljni sobi.
- Intervjuvanci pred sprejemom v dom niso imeli pričakovanj. Po kratkem šoku so tranzicijo v celoti sprejeli.
- Ena izmed sogovornic je poudarila, da jo je ob sprejemu pomirilo dejstvo, da bo zanjo poskrbljeno.
- Sogovorniki se trenutno dobro počutijo. K temu pripomorejo zadovoljene osnovne potrebe in dostopnost zaposlenih.
- Ena izmed intervjuvank je povedala, da k njenemu dobremu počutju pripomore pozicija sobe, ki je postavljena blizu kuhinje, od koder ves čas sliši ostale sstanovalce in zaposlene, kar jo pomirja.
- Spet drugi sogovornik je tranzicijo v dom dobro sprejel, ker ni bil več osamljen.
- Dve sogovornici sta povedali, da sta se na življenje v domu prilagodili, vendar se nista povezali z nobenim sstanovalcem. Raje se zadržujeta v svoji sobi, družita s svojci ali prijatelji in znanci, ki jih imata izven doma.

- Sogovorniki so imeli največ stika s socialno delavko pred in ob sprejemu v institucijo, ko jim je predstavila dom, njihove pravice in dolžnosti ter predstavila obveznosti, ki jih morajo izpolniti pred samim sprejemom.
- Naloge socialne delavke v domu so raznolike, vendar nihče izmed intervjuvancev njene vloge ne opazi. Večinoma jo vidijo kot osebo, ki ima veliko dela s stanovalci, ki še niso sprejeti.
- Intervjuvanci se obrnejo na pomoč socialne delavke sami, in sicer takrat, ko jo potrebujejo.
- Nekateri sogovorniki stika s socialno delavko skoraj nimajo, saj so mnenja, da je ne potrebujejo.
- Sogovorniki se aktivnosti v domu udeležujejo, nekateri pa se raje posvečajo druženju s svojimi prijatelji in branju knjig oziroma člankov. Vsakdanje aktivnosti sogovornikom prinašajo veselje, stanovitnost in predvidljivost ter smisel.

7 PREDLOGI

- Starostniki se odločijo ali pa so prisiljeni živeti v domu zaradi poslabšanja njihovega zdravstvenega stanja oziroma stisk, ki jih doživljajo v svojem okolju. Zavedati se moramo, da bi večina starejših želela svojo starost preživeti v domačem okolju, a zaradi različnih okoliščin ne morejo. Predlagam visoko ozaveščenost in razumevanje zaposlenih v domu do novih uporabnikov.
- Velikokrat pridejo starostniki v dom, ker ne želijo biti v breme svojim najbližjim. Menim, da je s tem razlogom treba, tudi ob sprejemu v dom, spodbujati njihovo avtonomnost in samostojnost.
- Strukture družin se spreminjajo. V primerjavi s preteklostjo je v sodobnem času več družinskih članov v službah in posledično odsotnih od doma. Menim, da bi se morala sistemsko urediti pomoč družinskim članom, da bi lahko kljub svojim obveznostim nudili staršem pomoč, ki jo potrebujejo za življenje v domačem kraju.
- V preteklosti so domovi veljali za ubožnice, kar pa danes več ne velja. Menim, da bi k destigmatizacija domov za starejše pripomogel pogovor o življenju v domski oskrbi in obisk in seznanitev z domovi še pred sprejemom.
- Domače okolje je za starostnika zelo pomembno. Pomembno je, da starostnik ohrani stik s svojim nekdanjim življenjem, bodisi prek obiskov domačega kraja, bodisi preko ohranjanja stikov z ljudmi, ki so mu blizu.
- Starostniki, ki so dom poznali še pred sprejemom, so se hitreje navadili na bivanje v njem. Predlagam, da starostniki še pred sprejemom v dom le-tega obiščejo in spoznajo njihovo delovanje.
- Starostnikom nudijo podporo in pomoč v večini njihovi svojci. Tudi po samem sprejemu so oni največkrat tisti, ki informacije o njihovem počutju, potrebah in željah prenesejo zaposlenim. S tem razlogom menim, da je sodelovanje in podpora svojcev zelo pomembna.
- Pomembna se mi zdi tudi priprava svojcev na premestitev njihovega bližnjega v dom. Povedati jim je treba, da je tudi za njih selitev svojca v dom velika sprememba in da so vsa čustva, ki jih ob tem doživljajo, normalna.
- Sogovorniki so odgovorili, da k njihovem boljšemu počutju blagodejno vplivajo tudi dobri odnosi v domu in dostopnost zaposlenih. Zaradi tega je pomembno, da so vsi zaposleni v domu odprti do novih stanovalcev in da so jim pripravljeni priskočiti na pomoč.

- Stanovalcem veliko pomeni zasebnost. Predlagam preoblikovanje sob v enoposteljne oziroma dvoposteljne.
- Stanovalci, ki so v dom sprejeti, se srečujejo z občutki strahu, treme, nesamozavesti in nesamostojnosti. Menim, da je pomembno, da socialne delavke tako negativna kot pozitivna čustva naslovijo še pred sprejemom starostnikov, prav tako pa o tem govorijo tudi z ostalimi zaposlenimi.
- Vloga socialne delavke iz intervjujev ni bila tako izrazita. Večina starostnikov je imela stik z njo šele ob samem sprejemu ali pa sploh ne. Predlagam, da socialna delavka organizira predstavitev doma, svojih nalog in različnih služb ob začetku sprejema, da se bodo novi stanovalci lažje znašli.
- Prav tako predlagam, da se socialna delavka vključuje v vsakdanje življenje stanovalcev. To lahko doseže z obiskovanjem stanovalcev in sodelovanjem pri prireditvah in delavnicah, preko katerih se lahko zbliža s stanovanjci in jim posledično nudi boljšo podporo ob morebitnih stiskah.
- Da se stanovalci privadijo na življenje v novem okolju potrebujejo nekaj mesecev. Pomembno se mi zdi, da jih ob tem razumemo in do njih nismo vsiljivi, hkrati pa se potrudimo, da jih vključimo v aktivnosti v domu, če si to želijo.
- Predlagam tudi, da se glede na uporabnikove potrebe oziroma želje organizirajo aktivnosti za starostnike, ob katerih bodo slišane njihove želje in prepoznane njihove spretnosti.

8 UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA

8.1 Uporabljena literatura

- Akyil, R. C., & Püllüm, E. (2017). Loneliness and Social Isolation among Elderly People. *Meandros Medical and Dental journal*, 18, 158–163.
- Alcock, P., Erskine, A., & May, M. (2002). *The Blackwell dictionary of social policy*. Oxford: Blackwell publishing
- Allen, J. (2015). *Nursing home federal requirements: guidelines to surveyors and survey protocols*. New York: Springer Publishing Company, LLC.
- Anžič, S. (2002). *Skrb za uboge v deželi Kranjski. Socialna politika na Kranjskem od srede 18. stoletja do leta 1918*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv.
- Barnes, L. E., Wu, Y. T., Prina, A. M., Matthews, F. E., Brayne, C., & Cfas, M. (2015). Relocation at older age: results from the cognitive function and aging study. *Journal of Public Health*, 37(3), 480–487.
- Baumker, T., Callaghan, L., Darton, R., Holder, J., & Netten, A. M. (2012). Deciding to move into extra care housing: resident's views. *Aging and Society*, 32(7), 1215–1245.
- Bekhet, A. K., Zauszniewski, J. A., & Nakhla, W. E. (2009). Reasons for relocation to retirement communities: a qualitative study. *Western Journal of Nursing Research*, 31(4), 462–479.
- Budic, M., & Ogrin, A. (2021). Socialna izolacija in osamljenost med starejšimi. *Kakovostna starost*, 24(4), 59–66.
- Chang, S. J. (2013) Lived experiences of nursing home residents in Korea. *Asian Nursing Resources*, 7(2), 83–90.
- Changxian, S., Yaping, D., Yan, C., Shuqin, Z., Xianwen, L., Sen, C., Rong, Z., & Yiting, Y. (2021). The adaptation of older adults' to residential care facilities and cultural factors: a meta-synthesis. *BMC Geriatrics*. 21(1). Pridobljeno 9. 5. 2023 s <https://sci-hub.se/10.1186/s12877-020-01987-w>

- Chaulagain, S., Pizam, A., Youcheng, W., Denver, S., & Oetjen, R. (2021). Factors affecting seniors' decision to relocate to senior living communities. *International Journal of Hospitality Management*, 95(7).
- Chenitz, W. C. (1983). Entry into a nursing home as status passage: a theory to guide nursing practice. *Geriatric Nursing*, 4, 92-97.
- Coughlan, R., & Ward, L. (2007). Experience of recently relocated residents of a long-term care facility in Ontario: Assessing qualitatively, *International Journal of Nursing Studies*, 44, 47–57.
- Crisp, D. A., Windsor, T. D., Anstey, K. J., & Butterworth, P. (2012). Considering relocation to a retirement village: Predictors from a community sample. *Australasian Journal Ageing*, 32(2), 97–102.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2003). Jezik socialnega dela. *Socialno delo*, 42 (4/5), 239–245.
- Črnak Meglič, A., Ficko, K., Lebar, L., Nagode, M., Pirec, S., & Rafaelič, A. (2021). Dolgotrajna oskrba: potrebe in izzivi v Domžalah. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
- Črnak Meglič, A., Drole, J., Kobal Tomc, B., Koprivnikar, B., Lebar, L., Nagode, M., Peternejl, A., Smole, H., Šonc, A., & Toth, M. (2014). *Podpora samostojnemu bivanju v domačem okolju in dolgotrajna oskrba. Analitsko poročilo DP5 projekta AHA.SI – Delovna verzija I*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- Dellasega, C., & Mastrian, K. (1997). The Process and Consequences of Institutionalizing an Elder. *Western Journal of Nursing Research*, 17(2), 123–140.
- Dragoš, S. (2000). Socialne mreže in starost. *Socialno delo*, 39 (4/5), 293–314.
- Ficko, S. (2022). Prehod v oskrbovalno ustanovo. *Kakovostna starost*, 25(4), 22–31.
- Filipovič Hrast, M., & Hlebec, V. (2015). *Staranje prebivalstva: oskrba, blaginja in solidarnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Filipovič Hrast, M., Kerbler, B., & Sendi, R. (2017). Odnos starejših ljudi do doma in domačega bivalnega okolja. *Urbani izziv*, 28(2), 96-109.
- Fink, A., Jelen Jurič, J., & Kolar, J. (2012). Zdravstvena nega starostnika. *Učbenik za izbirni modul Zdravstvena nega v geriatrični dejavnosti v programu Zdravstvena nega*. Ljubljana: Grafenauer.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Flaker, V., Ficko, K., Grebenc, V., Mali, J., Nagode M., & Rafaelič A. (2019). *Hitra ocena potreb in storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Groger, L., & Kinney, J. (2007). CCRC here we come! Reasons for moving to a continuing care retirement community. *Journal of Housing For the Elderly*, 20(4), 79–101.
- Havreng-Théry, C., Giner-Perot, J., Zawieja, P., Bertin-Hugault, F., Belmin, J., Rothan-& Tondeur, M. (2021). Expectations and Needs of Families in Nursing Homes: An Integrative Review. *Medical Care Research and Review*. 78(4), 311-325. Pridobljeno 8. 5. 2023 s <https://journals-sagepub-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/10.1177/1077558720907183>
- Hlebec, V., Kavčič, M., Filipovič Hrast, M., Vezovnik, A., & Trbanc, M. (2010). *Samo da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., & Mali, J. (2014). Community care for older people in Slovenia. *Anthropological Notebooks*, 20(1), 5–20.
- Hojnik Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Ilich, I. (1997). Needs. Vw., Sachs (ur.), *The development dictionary: a guide to knowledge as power*. Johannesburg, London, New Jersey: Witwatersrand University Press.
- Kersnik, J. (2003). Zadovoljstvo bolnikov. *Medicinski razgledi*, 38, 389–394.
- Kladnik, T. (2003). Starost: obdobje, na katerega običajno začnemo misliti prepozno. *Okno: glasilo Društva onkoloških bolnikov Slovenije*, 17(1), 29–32.
- Kornhauser, A., & Mali, J. (2013). Priprava starega človeka na življenje v domu za stare ljudi. *Socialno delo*, 52(5), 321–331.
- Lee, D. T. F., Woo, J., & Mackenzie, A. E. (2002). A review of older people's experiences with residential care placement. *Journal of Advanced Nursing*, 37(1), 19–27. Pridobljeno 8. 5. 2023 s <https://sci-hub.st/10.1046/j.1365-2648.2002.02060.x>
- Mali, J., & Milošević Arnold, V. (2006). Nekatere značilnosti razvoja domov za stare ljudi v Sloveniji po drugi svetovni vojni. *Socialno delo*, 45(3–5), 169–181.
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2009). Medgeneracijska solidarnost v obstoječih oblikah skrbi za stare ljudi. V Tašner, V., Lesar, I., Antić, M. G., Hlebec, V., Pušnik, M. (ur.) *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Mali, J. (2010). Social work in the development of institutional care for older people in Slovenia. *Socialno delo*, 13(4).

- Mali, J. (2013). *Dolgotrajna oskrba v mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 53(1), 57–67.
- Mali, J., Flaker, V., Urek, M., & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: Primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Mann, W. (2005). *Smart technology for aging, disability, and independence: The state of the science*. Hoboken: NJ: John Wiley & Sons.
- Mondaca M., Josephsson, S., Katz, A. & Rosenberg, L. (2018). Influencing everyday activities in a nursing home setting: A call for ethical and responsive engagement. *Nursing Inquiry*. 25(2).
- Marshall, M., & Hutchinson, S. (2001). A critique of research on the use of activities with persons with Alzheimer's disease: a systematic literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 35(4), 488–496.
- Mesec, Bl. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Nolan, M., Walker, G., Nolan, J., Williams, S., Poland, F., Curran, M., & Kent, B. (1996). Entry to care: Positive choice or fait accompli? Developing a more proactive nursing response to the needs of older people and their carers. *Journal of Advanced Nursing*, 24(1), 265–274.
- Pentek, M. (2005). Uspešno staranje. *Fidimedov zdravstveni vodnik*, 98–101.
- Perrin, N., Polowy, J. (2008). The Role of The Social Worker In The Long-Term Care facility. Pridobljeno 9. 5. 2023 s <https://health.mo.gov/seniors/ombudsman/pdf/RoleLTCsocialworker.pdf>
- Pylypiv Shippee, T. (2009). "But I Am Not Moving"; Resident's Perspective on transition Within a Continuing Care Retirement Community. *The Gerontologist*, 49(3), 418–427.
- Poljšak, B. (2012). *Kaj lahko naredim sam, da bi se staral počasneje?* Ljubljana: samozaložba.
- Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Ramovš, J. (2014). Življenjska obdobja. *Kakovostna starost*, 17(1), 45–54. Pridobljeno 29. 11. 2022 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-SU80ML0B/b02a8b7a-2caf-431f-af26-9398db9d01a1/PDF>

- Raspor, A. (2019). Aktivno staranje v slovenskih domovih za starejše: prostčasne dejavnosti starostnikov. *Izzivi prihodnosti*, 4(1), 52-67.
- Reuss, G. F., Dupuis S. L., & Whitfield K. (2005). Understanding the Experience of Moving a Loved One to a Long-Term Care Facility. *Journal of Gerontological Social Work*, 46(1), 17–46.
- Rihter, L. (2003). Pomen kvalitativnih metod pri evalvaciji projektov prostovoljnega dela: primer evalvacije projekta prostovoljnega dela na šolskem centru Velenje. *Socialno delo*, 42(1), 19–26.
- Salešević, I. (2021). *Vpliv osebnih financ na upokojence v javnem domu starejših občanov* (diplomsko delo). Fakulteta za uporabne družbene študije, Nova Gorica.
- Sheehan, N. W. (1995). The Decision to Move to a continuing Care Retirement community. *Journal of Housing For the elderly*, 11(2), 107–122.
- Sigmeund, L. A., Distelhorst, K. S., Bena, J. F. & Morrison, S. L. (2021). Relationships between physical activity, social isolation, and depression among elder adults during COVID-19: A path analysis. *Geriatric Nursing*, 42(5), 1240-12444. Pridobljeno 8. 5. 2023 s <https://sci-hub.st/10.1016/j.gerinurse.2021.08.012>
- Simons, K., Shepherd, N., & Munn, J. (2008). Advancing the evidence base for social work in long-term care: The disconnect between practice and research. *Social Work in Health Care*, 47, 392–415.
- Smetcoren, A. S., De Donder, L., Dury, S., De Witte, N., Kardol, T., & Verte, D. (2017). Refining the push and pull framework: identifying inequalities in residential relocation among older adults. *Aging and Society*, 37(1), 90–112.
- Spitzer, W. J., Neuman, K., & Holden, G. (2004). Coming of age for Assisted Living care. *Social Work in Healthcare*, 38(3), 21–45.
- Timonen, V. (2008). *Agening societies: a comparative introduction*. Berkshire, England: McGraw-Hill Education.
- Toth, M. (2017), Dolgotrajna oskrba kot nova in posebna veja socialne varnosti. *Kakovostna starost*, 20(4), 33–37.
- Vertot, N. (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Zamanzadeh, V., Rahmani, A., Pakpour, V., Chenoweth, L. L., & Mohammadi, E. (2017). Psychosocial changes following transition to an aged care home: qualitative findings from Iran. *International Journal of Nursing Studies*, 12(2), 1–10.

8.2 Uporabljeni viri

- Amnesty international (2019). *Pravica starejših do dostojnega življenja, avtonomije in oskrbe*. Pridobljeno 8. 1. 2023 s <https://www.amnesty.si/mednarodni-standardi-starejsi>
- Dom upokojencev Domžale. (b. d.). *Postopek pred sprejemom v dom*. Pridobljeno 8. 1. 2023 s <http://www.dom-upokojencev-domzale.com/splosne-informacije/postopek-pred-sprejemom-v-dom>
- Dom upokojencev Domžale. (2017). *Pogosta vprašanja*. Pridobljeno 8. 5. 2023 s <http://www.dom-upokojencev-domzale.com/splosne-informacije/pogosta-vprasanja>
- Evropska socialna listina (Uradni list RS, št. 24/99 z dne 10. 4. 1999).
- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah. (Uradni list RS, št. 326/02 z dne 26. 10. 2012).
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (b. d.). *Kako strese stres?* Pridobljeno 8. 1. 2023 s <https://nijz.si/zivljenjski-slog/dusevno-zdravje/kako-strese-stres/>
- National Association of Social Workers. (2003). *NASW standards for social work services in long-term care facilities*. Washington DC: Author.
- Republika Slovenije. (b. d.). *Domovi za starejše*. Pridobljeno 3. 11. 2022 s <https://www.gov.si teme/domovi-za-starejse/>
- Skupnost socialnih zavodov Slovenije, (2010). *Splošno o domovih za starejše*. Pridobljeno 9. 12. 2022 s <https://www.ssz-slo.si/splosno-o-domovih-in-posebnih-zavodih/>
- Varstvo starejših. (2021). *Domovi za starejše*. Pridobljeno 10. 12. 2022 s <https://www.gov.si teme/domovi-za-starejse/>
- Zakon o dolgotrajni oskrbi (Uradni list RS, št. 196/21 z dne 17. 12. 2021).

9 PRILOGE

9.1 Smernice za intervju

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?
2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?
3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?
4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?
5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?
6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?
7. Kdo vam je bil v podporo?
8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?
9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?
10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?
11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?
12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

9.2 Transkripti intervjujev A–J z označenimi izjavami

9.2.1 Transkript pogovora z osebo A

Pogovor je potekal 16. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 20 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 89 let in v domu prebiva štiri leta.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Že od nekdanj sem želela v dom. (A1) Nisem hotela, da bi otroci imeli probleme z mano. (A2)

Tako, da sem si vedno želela v dom.

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Ravno to, da nisem želela biti nikomur v breme. (A3) Moje zdravje je opešalo. (A4) Najbolj kolena, križ, gibalno predvsem. Imam hernijo, uklešččen živec. Drugih problemov oz iroma bolezni nisem imela.

Finančno imam toliko pokojnine, da veliko pokrijem, ostalo pa hčerka doplača. (A5) Otroci imajo le svoje poti in delo, ne morejo biti stalno s starejšim človekom, ko je treba k zdravniku, pa ono in tisto, skrbeti za hrano ...

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Nisem imela nobenih pomislekov. (A6) Svojci so mi pomagali. (A7)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Dolgo se nisem mogla prilagoditi. (A8) Trema, kako bi rekla, panika. (A9) Ne znajdeš se. Dolgo se nisem znašla. Stalno moram imeti enega, kako bi rekla, angela varuha. (A10) Občutek sem imela, kot da ne bi bila samostojna. (A11) Primanjkovalo mi je samozavesti. (A12) To je še vedno prisotno. Največji problem je bil, da se nikjer nisem znašla. Dolgo nisem znala v sobo priti. Sem morala vaditi. Zmedena sem bila. (A13) Včasih mi je pomagala hčerka, spet drugič pa katera zaposlena, če sem jo vprašala. (A14) Zdaj pa že znam priti do sobe, sem že štiri leta tukaj. Ampak kljub temu še sprašujem. (A15)

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Jaz sem vse sprejela. Meni je to ok. Ne more biti boljše. (A16)

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Hčerka mi je pomagala, ona mi je vse zrihtala. (A17) Hčerka me je najprej k sebi vzela, potem pa je bilo težko in sem rekla, da želim v dom. Pa je začela iskati in mi našla dom. (A18) Zelo sem ji hvaležna, da mi je našla dom blizu nje. V svojem nekdanjem kraju bi bila bolj sama. (A19) Tukaj pa imam hčerko in ona večkrat pride na obisk. Ona mi je tudi pomagala vse spakirati. (A20) Še zdaj vedno pride in mi vse pomaga. Sama s socialno delavko nisem imela nobenega stika, bolj hčerka. (A21)

7. Kdo vam je bil v podporo?

Hčerka mi je bila v podporo. (A22)

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Pomoč zaposlenih in hčerke. (A23)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Saj še zdaj traja. Mi je malo nerodno. (A24) Sobo že najdem, ampak če kaj ne vem, vprašam.

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Jaz nisem imela stika, hčerka mi je vse zrihtala. (A25) Še zdaj mi ona vse vodi. Socialno kontaktira, zdravnika, če je treba kam iti, me ona pelje (npr. zobozdravnik) in gre z menoj. Kot da bi bila ona moja mama, jaz pa hči in ne obratno.

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Nič ne pogrešam, še to, kar je, je preveč. (A26) Grem včasih k telovadbi, ampak ne velikokrat. (A27) V preteklosti sem se učila za krojaštvo, potem sem se pa poročila in ostala doma. Potem sem pa šla pri tridesetih spet delati. To je bila tista usnjena konfekcija, tekoči trak. Pri petdesetih pa sem šla invalidsko v penzijo. Križ je bil težava. Nisem zdržala, ne sedeti in ne stati predolgo. Ko sem pa šla v penzijo, je pa nekako šlo, ker sem delala, kar je meni odgovarjalo, kakšen položaj. Prej sem bila več v bolniški kot v službi.

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Boljše se ne bi mogla počutiti. (A28) Počutim se varno, ker je vedno nekdo zraven. (A29) Najboljšo sobo imam, ker sem blizu kuhinje in ves čas slišim ropotanje. To mi je najbolj všeč. (A30) Če bi živela bolj dol po hodnikih, pa ne vem, če se bi tako dobro počutila. Tukaj imam občutek, da je nekdo z mano. V sobi pa si ne bi želela imeti sostanovalca. Ni prijetno, če imaš stalno nekoga. (A31) Saj tudi z domačimi ne moreš biti stalno v eni sobi, vsak ima rad svoj mir. Prav tako nimam več želja, ker imam vse, kar rabim. Imam hrano, nego, posteljo, sobo, saj ne rabim nič drugega. (A32) Leta so tu, ne moreš kaj. Glavno, da so prijazni (zaposleni), to so pa res, to jih moram pohvaliti. (A33) Drugače pa bi bilo hudo, če bi te z zviška gledali. Tisto pa me boli. Sem strašno občutljiva, to pa moram povedati. Ljudem povejte, da se ne rabijo bati priti sem. Samo ljudje so pa tudi po svoje zahtevni. So oni prosili, da pridejo sem (v dom) in bi morali malo potrpeti in se drugače obnašati. Ne vem. Jaz tudi berem, mi hčerka knjige prinese, igram karte, sudoku, pa pasjanso, pa uganke rešujem ... Zabave je dovolj. (A34) Zato pa ne pogrešam čisto nič.

9.2.2 Transkript pogovora z osebo B

Pogovor je potekal 17. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 30 minut. Sogovornik je moškega spola. Star je 67 let in v domu prebiva skoraj štiri leta.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Bil sem zelo bolan, nisem mogel sam skrbeti zase. (B1) Sem bil sam na kmetiji. Starši so umrli, brati in sestre pa so si svoje družine ustvarili. Ostal sem sam. (B2) Potem ko pa sem bil v bolnici, sem šel k nečaku, dokler nisem dobil prostora v domu. Težave imam s hrbtenico, sem invalidsko upokojen. Že v preteklosti sem imel težave z zdravjem in nisem želel, da bi kdo drug zame skrbel, zato sem si želel v dom. (B3) Na eno oko sem slep, na drugo pa slabo vidim. Bal sem se, da bi še na drugega oslepel. In težko sem hodil. Zato sem se sam odločil, da grem v dom.

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Glavni razlog je bil bolezen, zaradi katere nisem mogel sam na kmetih (doma ima kmetijo) delati in živeti. (B4) Prej sem imel tudi osem let mamo doma. Bila sva sama in mamo je kap. Pa sem videl, kako težko je takšnega človeka rihtati. In sem si rekel, da grem v dom. (B5)

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Sem preprost, sem v službi bil ves čas po terenu, zato sem bil vsega navajen, pa tudi od doma.
(B6) Na slabe in dobre, ne smem se preveč pritoževati. Nisem se bal. (B7)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Normalno sem prišel. Vedel sem že prej, kako se v domu živi in me ni bilo nič strah. (B8) Vedel sem, da oskrba bo. (B9) Imel sem dovolj denarja, da sem vedel, da bom lahko sam plačeval. (B10) Imam še kmetijo in lahko tudi to prodam. Ali pa bo pa nečak skrbel zame. Že zdaj skrbi in nimam nobenih težav. Z osamljenostjo sem se povsod srečeval po malo. (B11) V času dela sem bil veliko na terenu, tudi ko sva bila sama z mamo.

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Vse sem sprejel. (B12)

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Se nisem nič pripravljaj. Ravno sem bil pri zdravniku v Domžalah, sem dal kri in je nečaka poklicala socialna delavka, če lahko pridem pogledat sobo. (B13) Sem rekel ni problema in sva šla pogledat. Takrat sem bil na berglah, sva pogledala sobo, mi je socialna delavka rekla v ponedeljek ali torek, se prav ne spomnim, pridite. (B14) Potem mi je dala spisek, pa sem prišel naslednji teden. (B15) Vse sva pripeljala, tudi televizijo.

7. Kdo vam je bil v podporo?

Vsi bratje in sestre. Vsak dan je kdo prišel. (B16) Enkrat en, drugič drugi. Ves čas so hodili, če so bili v Domžalah. Samo sem rekel, ne preveč hoditi naenkrat, ker je mala soba. Ni bilo slabo.

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Jaz sem se kar hitro navadil, sem vsega navajen, nimam težav, malo se pohecam. (B17)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Ko sem prišel v dom, sem bil en mesec v domu, brez da bi šel domov. (B18) Čeprav je nečak mislil, da bom šel domov že drugi dan. No, potem pa sem šel vsake toliko domov, pa sem imel oziroma imam tam obiske. Ali pa grem po Domžalah pa se srečamo na kakšni pijači ali na placu (tržnici). (B19) Pa brat živi zelo blizu. (B20)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Ja, kaj pa vem. Kadar grem domov, ji povem. (B21) Ne rabim nič več od nje. (B22) Na začetku mi je vse povedala pa pokazala. (B23)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Ah, kaj pa čem, vse je v redu. (B24)

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Nič mi ne manjka. Hrano imam, čisto je. (B25) Hrana je dobra. Kadar lahko grem tudi domov, zdaj ko sem boljšega zdravja. (B26) Samo da lahko grem tudi domov. Saj mi ni nič hudega tukaj. Jaz grem malo po Domžalah, malo v bife, do enega ali drugega kolega, pa se pogovarjamo in čas mine. (B27) Pa se s kom srečam pa malo predebatiramo. Ali pa grem malo po trgovinah. (B28) Grem dopoldne in popoldne ven, vsak dan. Svoboden sem, to je dobro. Pa to, da lahko hodim, izkoristim. (B29) Kaj pa vem, kako dolgo bo trajalo.

9.2.3 Transkript pogovora z osebo C

Pogovor je potekal 18. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 20 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 84 let in v domu prebiva eno leto.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Razmišljala sem, ker sem sama ostala, kje bom pristala. Mož mi je namreč leta 2000 umrl, sedem let za tem pa še hčerka. (C1) Imam sladkorno in ko sem se v preteklosti slabo počutila, sem šla v bolnico, kjer mi je zdravnik rekel, da sama ne morem več in vprašal, če bi šla v dom. (C2) Pa nisem vedela, kam naj grem. Čez tri dni me je poklicala socialna iz kliničnega centra v Ljubljani, da mi bodo poiskali dom in naj se odločim, kam bi šla. Odločila sem se za Domžale. Doma sem bila iz Trzina, potem pa v Ljubljani več let.

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Bolezen, nisem več mogla zase skrbeti. (C3)

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Težave sem imela, štiri zlome. Že hčerki sem govorila, da me bo dala v dom, pa je rekla, da ne bo treba. No, na koncu pa sem vseeno tukaj pristala. (C4) Čeprav sem imela težko pot, imam

še vedno voljo, neko notranjo energijo, za življenje. Sama s sabo se borim, da grem naprej, da grem hodit ... (C5)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Na začetku je bilo nekaj časa res težko. (C6) Strah me je bilo vsega, ko sem prišla, to sem tudi povedala, da se bojim in ne morem spati. (C7) Potem pa je prišla psihologinja (psihiatrinja) in se pogovorila z menoj ter rekla in mi predpisala najnižja zdravila, da sem se malo pomirila. Potem sem tudi začela drugače misliti, da sem primorana v to in da drugače ne gre, če si sam. Imam nečakinje in nečake, ampak imajo vsi svoje družine, pa se nisem mogla obesiti na njihovo skrb. (C8) Zato sem tudi odšla v dom.

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

So stvari, ki jih ne moreš pozabiti, ampak se navadiš. (C9) Malo ljudi spoznaš. Vem, da če rabim, mi bodo pomagali.

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Pripravila se nisem. Spraševala sem se, kaj bom sama s seboj. (C10) Imela sem prijateljice in sosedo.

7. Kdo vam je bil v podporo?

Soseda mi je stala ob strani, smo povezani med sabo. (C11) Mi je obleke poslala v dom. Je naročila taksi in je taksist pripeljal oblačila. Pa tudi plačala je, saj sem ji zaupala in je imela dostop do nekaj mojega denarja. Pride včasih še vedno na obisk.

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Ob samem prihodu sem imela težke občutke, ampak sem videla, da je osebje zelo prijazno do nas, vsaj do mene. Sem občutila neko toplino. (C12)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Prilagoditev je trajala tri do štiri mesece. (C13) Na začetku sem ves čas razmišljala, kako in kaj, pa polno novih ljudi. Bilo je malo moteče. (C14) Potem pa moraš sam sebi dopovedati, da druge izbire nimaš in se prilagodiš. Se pomiriš. Ne čisto, ampak se da preživeti. (C15)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Ko sem prišla, je intervju naredila, kako sem, kaj sem, kje se in kakšne bolezni imam. (C16)

Pa so to vse zapisali. Do zdaj so mi pomagali z vsem.

11. Pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Udeležujem se telovadbe, raznih govornih vaj, pisnih, ročnih del, rada pletem. (C17) Če je kdaj kakšno petje, rada poslušam in tudi zapojem. (C18) Tudi pogovore imamo. (C19) Ne moti me nič, vsega, kar zmorem, se udeležim. Zaenkrat nič več ne potrebujem. (C20)

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Počutim se kar v redu. (C21) Grem kaj ven. Imam družbo, mucke. Odkar sem prišla, se zabavamo, one z mano, jaz pa z njimi. (C22) V dobro voljo me spravi tudi, ko mi kdo drug dobro voljo pokaže. To me malo razbremeni. Pa tudi to, da je prijazno osebje.

9.2.4 Transkript pogovora z osebo D

Pogovor je potekal 19. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 15 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 86 let in v domu prebiva eno leto.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Ko se človek stara, ve, da lahko zboli ali kaj. (D1) Sem si predstavljala, da bom v domu, ker nimam svojih otrok. (D2) Nečaki imajo svoje družine in sem si predstavljala, da bo enkrat prišlo do tega. Se mi zdi tudi prav, da sem tukaj, čeprav je bilo na krut način.

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

V družini je bilo 27 otrok. Pri 23 pa sem začela razmišljati, da nekaj pa moram narediti, ker vsi ne moremo biti doma. Pa sem odšla v Domžale, k eni družini enega fantka čuvat. Eno leto sem bila gospodinja, potem pa sem odšla tudi v službo. Gospa, kjer sem delala, je bila vdova in sva bili sami s tistim fantkom. No, on se je potem poročil, imel hčerko, ona pa je želela imeti hišo zase. Me je čisto spravila ob živce. (D3) Sosedi so videli, kako je vpila name in so poklicali socialno, ki mi je uredila dom tukaj. (D4) Prav tako sem iz Domžal in sem si želela v Domžalah ostati. Vse poznam naokoli.

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Nisem imela izbire in nisem preveč razmišljala o tem.

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Začetek je bil slab. (D5) Tak občutek. Prej sem si sama kuhala in vse počela, bila na vrtu. To mi je manjkalo. (D6) Zdaj sem se pa že navadila. (D7) Mi je vseč tukaj pa tudi prijazni so vsi. (D8)

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Sem se na vse navadila in vse sprejela. (D9)

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Najprej sem šest tednov živela pri sestri, saj je bil v domu covid-19 in nisem mogla priti. (D10) Na sprejem sem se poskušala pripraviti v šestih tednih. (D11) Pa ko sem prišla, je pomagalo, da sem dobila dobro sostanovalko. (D12) Razumeva se še kar. Srečo imava ena z drugo. Sva si podobni in podobno zmoreva. Druga do druge sva dobri. Prav tako sva približno enako stari in podobno razmišljava.

7. Kdo vam je bil v podporo?

Sestra in nečakinja. Ena nečakinja je tudi napisana kot oseba, če do česar koli pride, da jo obvestijo. (D13)

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Sem iz Domžal, zato imam naokoli veliko prijateljev in družinskih članov, pa tudi na svoj dom (kjer so živeli starši) grem večkrat. (D14)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Ja, malo je že bilo težko, ker sem šla od odzunaj noter, malo sem pogrešala dom. (D15) Zdaj pa imamo prireditve, kavo pa na sprehode sva hodili (s sostanovalko). Zdaj sem zadovoljna, da so vsi zelo prijazni in pomagajo, če je kaj treba. (D16)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Najprej mi je socialna delavka na centru pomagala najti dom. Zdaj pa mi socialna delavka, če kaj ne vem, pomaga in če imam kaj za vprašati. (D17) Je rekla, da če kaj rabim, naj kar pridem do nje. Največkrat, če dobim kak dopis. (D18)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Nič ne pogrešam. (D19) Imamo kar nekaj dejavnosti. (D20) Vsega se udeležujem, hodim na kavo, štrikanje, delavnico pišem z roko, računanje, telovadbo, govorne vaje in druge aktivnosti. (D21)

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Dobro se počutim, ker so vsi prijazni, imamo aktivnosti. (D22) Želim si, da bi bilo lepo, da bi se lepo razumeli in bili zdravi. Strašno imam rada naravo in kuham. Vedno sem jo opazovala ali pa delala na vrtu z rožami. Pa tudi kuham rada, tukaj več ne (v domu), prej sem pa veliko. Sem bila gospodinja. Največ sem pekla piškote. Čeprav do 23. leta nisem znala kuhati, potem sem se pa naučila. Gospa, pri kateri sem živela, mi je povedala, kaj in kako naj naredim. Pa sem naredila, čeprav me je bilo na začetku zelo strah. Verjetno imam malo žilice, pa tudi gospa, pri kateri sem živela, ni nikoli rekla, da kaj ni dobro. Od tega sem verjetno dobila nekaj samozavesti za kuho.

9.2.5 Transkript pogovora z osebo E

Pogovor je potekal 20. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 35 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 90 let in v domu prebiva štiri leta.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Jaz sem v življenju veliko delal, sem naredil dve hiši, potem pa sem si želel, da bi šel v dom, da bi bolj v miru užival. (E1)

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Razlogi so bili ti, da sem sam živel. (E2) V eni hiši je bila hčerka pa tam ni želela živeti zaradi vrta, ki ga je treba obdelovati, pa je šla v stanovanje. Potem pa sem bil sam 12 let. Moje zdravstveno stanje se je poslabšalo. (E3) Živel sem v Ljubljani pa sem ves čas moral hoditi v Vič k zdravniku. To je bilo zgodaj in velikokrat. Tako da to je bil vzrok.

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?
V dom sem prišel s težko mujo. (E4) Želel sem v dom. (E5) Slučajno je bil en prostor. Najprej sem bil v bolnišnici Petra Držaja, pa je zdravnik rekel socialni delavki, da ne morem sam živeti. (E6) Tukaj kjer sem zdaj, najprej ni bilo prostora, je bilo pa potem čez dva meseca. Do takrat pa sem bil dva meseca doma. Pomagala mi je hčerka. Ampak kar naprej hodit in rihtat, pa ne gre. Ona ima svojo službo pa tri vnuke imam ... Potem sem bil tri tedne v hiši in sem videl, da je to nevzdržno. (E7) Moral sem hoditi k zdravniku pol ure stran, ne glede na to, če je bila vročina ali mraz, potem pa tam čakati po ure in ure, čeprav si bil naročen.

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Sem navajen vsega. (E8) Po celi Sloveniji sem celo življenje hodil, po vseh fabrikah in vseh notranjih upravah, vse vojske ... Vse sem delal, švasal pa še kakšne druge stvari. Delal sem pa na avtomobilih, ker imajo veliko tehničnih stvari gor. Ko sem prišel v dom, niti nisem nič čutil. (E9) Ko sem prišel, so bile tukaj še slučajno tri stranke, da sem se z njimi družil. (E10) Zdaj jih pa ni, pa nimam kaj, pa spim in revije berem. (E11) Različne stvari o tehnologiji.

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Nič. Samo zasledoval sem, kaj je drugi delal in temu sledil. (E12)

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Tukaj pa ne bi mogel skoraj nič reči. Vse moje stvari, ki so bile napisane, smo tule zložili (E13). Imam preveč tega, saj jih imam še več v hiši. Pomagala sta mi hčerka in vnuk. (E14) Jaz nisem nič nosil, to so oni zrihtali. Pričakovanj nisem imel. (E15)

7. Kdo vam je bil v podporo?

Hčerka pa vnuk. (E16)

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Jaz sem že vsega navajen, čeprav nekaj časa sem potreboval. (E17) Potem sem ugotovil, da tam (v svoji hiši) tudi ne morem sam živeti. (E18) Ta prva leta je bilo veliko predstav, glasbe ... (E19) Potem pa je tista bolezen (covid-19) prišla, pa ni bilo več tega. Pred tem pa smo tam sedeli in poslušali.

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Tri mesece. (E20) Najraje sem želel iti ven, potem pa je bilo boljše. (E21) Hiša je še zdaj name napisana, ko bom pa umrl, bo vse to padlo na hčerko. Nič mi ni bilo težko pri prilagoditvi (E22). Najprej je bilo kosilo, potem sem pa že nekaj ljudi spoznal, pa nekaj sem jih že od prej poznal. (E23) Oni so želeli, da grem z njimi na sprehod. Smo po vrtu hodili, pa v restavraciji smo debatirali in se veliko pogovarjali. (E24) Zdaj pa ni človeka, da ga kaj vprašaš. (E25) Če koga kaj vprašaš, ne ve nič.

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Nič, nimam kaj, ker se nimam kaj pritoževati. (E26) Ker to so take stvari, če bi to pričel, tega je preveč, ker nisem navajen tega deliti. (E27) Drugače je pa ogromno stvari, ki bi jih mogla zrihtat. (E28) Najbolj me jezi sostanovalka, ne sam mene tudi druge, ker mi je ugasnila televizijo, ko sem jo gledal v skupnem prostoru, zdaj pa imam svojo. Pa jezi me, da hrano krade ... To bi ji lahko povedal (socialni delavki). Zato sem imel pa velike spore z njo. Saj to so malenkosti, ampak veliko pomeni. (E29)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Nič se ne udeležujem, samo telovadbo pa svoje revije berem. (E30) Ko si v domu, je najbolje, da te pri miru pustijo. (E31)

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Kar v redu, imam vse urejeno in vse nabavljeno. (E32) Hčerka mi vse nabavi – robo za britje, baterije za ušesne aparate. (E33) Te sem dobil v službi, nekaj smo švasali. Potem smo se pa nekaj igrali in sem dal noter CO₂ plin. Pa je tako vsekalo, bolj kot s topom. To je bilo v Zalogu, od takrat pa slabše slišim.

9.2.6 Transkript pogovora z osebo F

Pogovor je potekal 23. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 20 minut. Sogovornik je moškega spola. Star je 86 let in v domu prebiva tri mesece.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Jaz sem si predstavljal tako, da je vse, kar sem prej imel pred sabo, minilo in se je treba s tem sprijazniti. Nisem niti najmanj razmišljal, kako bom živel in kdo bo skrbel zame v starosti. (F1)

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Ah, to je pa sin. Jaz sem bil takrat zelo bolan. Sem mislil, da me pelje k zdravniku, pa me je sem pripeljal. Nisem vedel prej, kaj namerava. Pa sem tukaj ostal. (F2)

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Nisem vedel, da bom sem prišel. (F3)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Zelo slabo je bilo, ko sem prišel, nisem vedel, kam sem prišel. (F4) Videl sem, da je to dom upokojencev, kako se tukaj živi, nisem niti najmanj vedel. (F5) Potem sem se pa počasi privadil k temu. (F6)

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Ne bom se nikoli navadil na življenje v domu. Jaz sem živel doma v lastni hiši in sem navajen dvorišča in drevja in vsega. In to mi zdaj pravzaprav manjka. (F7) Doma, ko sem vstal, sem šel malo po dvorišču, pa gledal, nič delal. Samo da sem videl, pa sem bil zdrav.

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem (stik s socialno delavko)?

To je bilo čisto v redu, sprejeto. Tako da sem zadovoljen s tem. Pričakovanj tudi nisem imel, saj sploh nisem vedel, kje sem. (F8) Nisem nič vedel nič čutil. (F9)

7. Kdo vam je bil v podporo?

Takrat nihče, nihče ni vedel, kam grem. (F10) Zdaj pa pač, takole je. Tukaj sem. Sin in mama (žena) niti ne, me redno obiskujejo. (F11)

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Ja, to je en sistem, bi rekel ne. Kar rabiš v življenju moraš sprejeti. Tako da ne moreš zdaj nekaj svojega ustvarjati in si zmišljevati svoje stvari. Moraš se podrediti redu, ki je. (F12)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Še vedno traja. (F13) Navadil sem se, da vse, kar rabim v življenju, vse moraš sprejeti za dobro, kar rabiš da boš preživel še teh par let ali ne vem no. (F14) Življenje se mi je najprej malo upiralo, zdaj sem se pa pač malo navadil, takole je. Ni druge. (F15)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Ne, ni je bilo ne prej in ne zdaj. (F16) Tudi saj jo ne rabim zdaj, kar je je, saj ni več pomoči. S tem sem se pomiril, tako da do kdaj pač bom, bom tako živel. (F17)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Mogoče kaj od športa. (F18) Samo kaj jaz vem, ping pong in več vrst, kar se le da. (F19)
Nekatere stvari mi je jasno, da ne, recimo odbojka, ta ni več v mojem resorju.

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Počutje je v redu, čisto fajn sem. (F20) Zadovoljen sem s vsem, kar pač v življenju nucam; pod streho sem, hrano imam v redu, življenje kot tako, je dobro. (F21) Samo moje počutje pa ni prilagojeno temu. To bo še trajalo, bom videl kako naprej. (F22)

9.2.7 Transkript pogovora z osebo G

Pogovor je potekal 24. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 20 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 79 let in v domu prebiva pet mesecev.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Vedela sem, da se bo nekaj spremenilo, zato ker doma sama ne bi mogla biti. (G1) Hišo imamo čisto na vrhu za vasjo in tistega, ki bi lahko poklicala, bi bil nekdo, ki bi slučajno v desetih letih enkrat mimo prišel. Pomoči gor nisem imela, sem se morala odločiti, da grem v dom. (G2) Strinjala sta se tudi sin in hčerka. (G3)

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Če ne bi šla, ker so otroci vsak po svoje, bi bila čisto sama gor na vrhu, nobenega ne bi mogla poklicati. (G4) Padla sem tudi že prej. Sem hotela en grebenček pograbiti, pa sem izgubila zavest in ležala za kupom peska. Potem sem se nekako splazila, pa nisem mogla več vstati, iti na kolena, da bi prišla do hiše. K sreči je takrat sin mimo prišel in mi pomagal do postelje.

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Nobenih strahov nisem imela. (G5) Vedela sem, da se sama ne morem uštimati, se prav se moram nekam umakniti in me bodo drugi štimali. (G6)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Takoj sem se vklopila, še posebej zdaj, ko imam svojo sobico. (G7) Na začetku sem imela sobo skupaj s sostanovalko. Ona me pravzaprav ni nič motile, motil me je tisti vonj po negi. (G8) Čisto je bila odvisna od pomoči drugih in so ji morali pomagati tudi obračati ponoči, da ne bi imela preležanin, pa sem se zbudila. (G9) Na začetku, ko prideš, ti na misel pride polno stvari, ampak nepomembno. Veš, da si se tako odločil in tako mora biti, pa je brezveze, da iz tega delamo neko tragedijo oziroma glorijo. (G10)

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Ne, nič takšnega. Ko se za nekaj odločiš, moraš to sprejeti z vsem zraven, kar to prinese. (G11) Mogoče na začetku nega in obračanje sostanovalk. (G12) Logično je, da gre na stranišče in hkrati je logično, da meni ni treba tega vonjati.

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem (stik s socialno delavko)?

Pripeljali so me otroci, sprejeli so me lepo v dom. (G13) Najprej sem bila sicer z eno žensko v sobi, kar me je motilo. (G14) Hčerka mi je pomagala vse spakirati. (G15) Imela sem stik s socialno delavko, vsaj preden sem odšla v sobo. (G16)

7. Kdo vam je bil v podporo?

Kako bi rekla, mislim, da nobeden, hkrati pa vsi. (G17) Tako kot sem se odločila, tako se je tudi zgodilo. Zdaj imam podporo od otrok, ko me k zdravniku peljejo, to sin rihta, hčerka pa finančno plat in če kaj rabim, pa perilo mi prinese. (G18)

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Nič drugega kot dejstvo, da sama ne bi mogla živeti. (G19)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

Čisto v redu. Takoj sem bila zato. Samo na začetku soseda oziroma ko so jo morali obračati ponoči. Ravno zaspíš pa se spet prebudiš in tako celo noč. Vso rutino sem takoj sprejela. (G20) Zdaj pa, kako naj rečem, v redu sem, pa nisem v redu. (G21) Nisem doma, manjkajo mi eni elementi, ki bi jih še vedno rada imela, zdaj jih pa ni. (G22) Pričakovanj nisem imela. (G23)

Imela pa sem strahovito domotožje, po moji hiši in mojem hribčku, poskusila sem potem to izklopiti, da nisem glede tega študirala. (G24)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Dejansko ne vem, pogovarjali sva se, čisto tako lepo brez pričakovanj. (G25)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Ne. So dejavnosti, je ročno delo. (G26) Všeč mi je jutranja kavica, klepet s sostanovalkami.

(G27) Nekaj jih prav dobro že poznam. Ta klepet mi je všeč, vsaka ima nekaj svojega za povedati. (G28)

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Počutim se v redu. (G29) To je tista zavest, da sama ne bi mogla biti, tukaj pa imam oskrbo.

(G30) Dobre so sestre, dobre so negovalke. Želja nimam oziroma Isto, kot je bilo, da se zjutraj zbudim, da sem skopana, da se mi nohte postrize, nič drugega. (G31) Vse je v redu. Všeč mi je, da sadje dobimo, ampak jih ne morem sama olupiti.

9.2.8 Transkript pogovora z osebo H

Pogovor je potekal 25. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 35 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 92 let in v domu prebiva deset mesecev.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Drugače. Dala sem vlogo za dom že deset let nazaj, ker sem imela depresijo. Ampak potem sem se s pomočjo hčerke navadila nazaj, da sem bila dobro. (H1) Do 78. leta sem vozila avto.

Potem pa sem bila bolana in ko sem vlogo oddala, sem vsaki dve leti vlogo podaljševala. Vedela sem, da bom v dom enkrat šla. Na začetku sicer nisem nikoli pomislila, da bi šla v dom. (H2)

Pri 53. sem odšla v penzijo, potem pa sem še kar nekaj let čuvala otroke, ker na vaseh ni bilo vrtcev. Potem počasi pa so ljudje začeli govoriti o domovih. Jaz pa sem rekla, ne to pa ne. Dom

sem si najprej pred tem predstavljala kot ubožnice. (H3) Sem si mislila, to nikdar, saj imam dva otroka in bo že šlo. (H4) Ampak potem pa je bilo drugače. Življenje se je spreminjalo, novi

domovi so se odpirali. (H5) Ampak nismo govorili o tem nikdar. Potem pa se je hčerka poročila in sin, pa sem sama živela v stanovanju, ki smo ga skupaj zidali. Potem pa se je hčerka selila na Vir, z njo sva bile zelo povezane in me je povabili, da grem k njej živet. Tam sem bila enajst

let. Zadnja leta pa sem jaz opešala. Pred tem sem se veliko družila s prijateljicami v Ljubljani, tudi tukaj na Viru sem se vključila v društvo Jesenski cvet. Z njimi se še zdaj dobivamo vsak ponedeljek starejše gospe. Nas je bilo prej deset in potem osem, zdaj smo pa še samo štiri. Zmeraj sem bila za družbo.

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Začela sem padati. (H6) Že ko sem vozila, sem nehala voziti, ker se mi je kar zavrtelo. (H7) Tudi ponoči so me ene trikrat ali štirikrat na urgenco odpeljali, nisem spala, nemirna sem bila. In zadnji dve leti sem videla, da moja hčerka z družino ni šla v toplice. Prej so tudi s sosedi šli skupaj vsak s svojim avtodomom na dopust za en mesec. Jaz sem to občutila, da sem v breme. (H8) In potem sem še klicala v dom. Ampak sem si predstavljala, da bo tu tudi družba, pa je nimam. Saj pozdravim par besed in konec, ni tistega, kar sem jaz pričakovala. (H9) Ampak mogoče sem tudi jaz kriva. In zato sem sama se odločila, da bom šla v dom. Tukaj ne hodim v jedilnico, ker se mi roka trese, pa raje jem v sobi, ker mi je drugače neugodno. (H10) Sem zadovoljna z osebjem, vsi so prijazni. Najbolj sem pa razočarana, ker nimam svoje kopalnice in zato se ne morem umiti, neugodno je, jaz sem namreč sama živela dolg časa. (H11) Zato pa iščem svojo sobo. So mi obljubili, da bom dobila, ampak nimajo lansko leto, ko moja hčerka ni šla v toplice sem naokoli iskala domove, ki bi me vzeli za deset dni in sem dobila v Škofljici. Tam sem imela lepo sobo in kopalnico, ampak je daleč. Hčerka ne bi mogla priti, tukaj pa pride skoraj vsak dan, vsak drug dan ali pa pridejo vnuki z otroki. Potem pa sem dobila dom tukaj. Zdaj grem skoraj vsako soboto domov in imam tam svojo sobo. Me pridejo iskati in me nazaj pripeljejo. Tam se tudi tuširam. (H12)

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali? Nisem se niti tako zanimala prej, kakšni so odnosi v domu. (H13) Prej sem s skupino Jesenski cvet hodila na izlete. Nisem nič pričakovala, sem vedela, da bom morala iti v dom. (H14)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Nisem pričakovala nič posebnega. (H15) Sem vedela, da se bom prilagodila. Nisem imela nobenega odpora. (H16) Rada sem tudi sama, tudi doma pri hčerki imam svojo sobo, kjer preživim veliko časa. Ob sprejemu tudi ni bilo ne vem kakšne predstavitve. (H17) Socialno delavko sem srečala, za ostale pa nisem vedela, kdo je kaj. To mi ni bilo všeč. (H18) Vse so bile skoraj enako oblečene, lepo, in prijazne, imele so maske in sem težko ločila, katera je katera oziroma koga lahko kaj vprašam. Tipala sem, kadar sem kaj rabila, iskala sem koga lahko kaj

vprašam. (H19) Ni bilo vseč, da so me tuširali v skupni kopalnici in hodili ven in not. Zdaj se sama stuširam.

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Ne, nič ni takšnega, sem vedno bolj skromno živela.

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Nisem se nič pripravljala, sem vedela, da se bom prilagodila. (H20) Sam sprejem je bil v redu. S hčerko sva skupaj zbrali stvari, nato pa sta vnuk in zet prišla s kombijem in mi prinesla od doma, kupila nekaj stvari ter jih prinesla v dom. V dveh dneh je bilo vse narejeno. (H21) Tudi zdaj, ko me je socialna vprašala za selitev, sem povedala, da to ni problem, mi bodo v enem popoldnevu vse pomagali in prenesli.

7. Kdo vam je bil v podporo?

Hčerka in zet. Pa tudi vnukinja. (H22) Imam veliko družino. Ko sem prišla v Ljubljano, sem bila sama z dvema otrokoma, zdaj pa nas je veliko.

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Hitro sem bila samostojna v domu. (H23) Zdaj imam knjige, potem šport. (H24) Hitro sem se znašla tukaj. (H25) Vedela sem, da se bom prilagodila. Malo drugače sem si sicer dom predstavljala, ampak zdaj se pa že sama manj družim. (H26) Jaz sem brala knjige že od 5. leta ves čas. Zdaj pa se mi obeta, da oslepim. Glava je dobra, telo mi odpoveduje. (H27)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so pomagali svojci?

V kakšnih desetih dneh sem se navadila. V sobi se počutim kot doma. (H28)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Sprejela me je v dom, pa že pred sprejemom sem večkrat poklicala in jo vprašala glede moje vloge, tako da sva imeli stike. (H29) Socialna delavka tudi ve, da si želim v sobo s kopalnico, zato imava večkrat te pogovore. (H30) Čez zimo pričakujem, drugače se bom pa res pozanimala kje drugje. Saj z mojo sostanovalko ni nič narobe, je prijetna gospa, ampak je bolna in težko hodi, pa je bila školjka kdaj umazana.

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Hodim k telovadbi vsak dan, hodim na terapijo za noge, v ponedeljek pa se dobim s svojimi prijateljicami iz Jesenskega cveta. (H31) Povabili so me tudi v različne delavnice, ampak si nisem želela. (H32) V preteklosti sem pletla, potem sem se pa bolj posvetila službi.

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?
V redu se počutim. Želim si kopalnico. Hrana je v redu, ne pojem vse. (H33)

9.2.9 Transkript pogovora z osebo I

Pogovor je potekal 26. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 25 minut. Sogovornica je ženskega spola. Stara je 80 let in v domu prebiva dve leti.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Nisem si mislila, da bom tako kmalu šla v dom. (I1) Mislila sem, da se bo stanovanje prodalo in si bom jaz kupila eno garsonjero, ampak ko enkrat zbolíš, se podaš v usodo doma. (I2)

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Morala bi že leta 2020 priti, ker sem imela ene probleme s hrbtenico, pa je prišel covid-19. Potem sem bila malo boljše in sem leta 2021 prišla, ko se je situacija s covidom-19 malo umirila. (I3)

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali?

Da bi me kaj odvrčala ni bilo. Bila sem vedno starejša in imela probleme s hrbtenico, pa sem prišla v dom. (I4) Na žalost je prijateljica, ki som jo imela tukaj pred mojim prihodom, umrla. Veliko sem bila sama v zadnjih letih, prej pa je bilo življenje zelo težko. Zdaj sem zadovoljna. (I5)

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Nisem dojela, da sem res tukaj oziroma da moram sem. (I6) Danes mi tega ni žal. Nisem imela nobenih stisk. Poznala sem že dom, saj sem že pred tem hodila na obiske. (I7)

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Nisem si mislila, da bom tako hitro prišla, to mogoče. Drugih stvari sem že od doma navajena. (I8) Če je kaj treba, se na oddelku s sestrami pogovorimo. Nimam nekih problemov. (I9)

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem?

Dve leti nazaj je šlo vse zelo na hitro. V petek je bilo rečeno, da bo v ponedeljek sprejem. Ko sem prišla, je morala sestra biti zaradi covida-19 stroga. Drugače nisem bila v stiski, ampak zaradi te korone sem bila malo v stiski. Pri selitvi sta mi najbolj sinova pomagala. Saj pomagata, kolikor lahko. (I10)

7. Kdo vam je bil v podporo?

Sinova.

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Nisem imela nobenih pripomb. Bilo sem rojena mami med drugo svetovno vojno, življenje je bilo vedno težko. Morda sem imela smolo, sta pa dva sinova zrasla gor. Nič ni bilo posebnega, sem se navadila. (I11)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so, kako so pomagali svojci?

Prilagoditve ni bilo, sam poznala že od prej dom, pa mi je bilo domače. Pričakovani pred prihodom nisem imela, saj veš, da ne greš v hotel ali bolnico, ampak greš v dom. (I12) Malo drugače je, za dlje časa.

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

S socialno delavko sem imela nekaj pogovorov, pa pri njej sem podpisala pogodbe, da mi je povedala, kje moram kaj narediti, kam dati oblačila, da mi jih označijo. V stiku z njo sem, če kaj rabim, če se mi kaj ne zdi v redu. (I13)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Ne, dejavnosti je veliko. Jaz se ne vključujem. (I14) Nisem bila navajena štrikat, ker zelo slabo vidim. Prav tako se ne družim veliko z drugimi. (I15) Saj me vsak dan prepričujejo naj grem. Drugih dejavnosti si ne želim. (I16) Že prej nisem bila veliko vključena. Šla sem kaj pomagat v krajevne skupščine ali kaj podobnega.

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

V redu se počutim, če se ne, že koga najdem, da se pogovorim. (I17) Včasih s socialno delavko mimogrede par besed. (I18) Če kaj ni v redu, to sproti rešujemo. Ne vem, zakaj družbe ne najdem, saj je že prej tudi nisem imela veliko. Želela bi si več družbe, ampak vedno naletim na neko tako, ki zelo rada govori, pa se ne morem povezati. (I19) Enostavno ne morem reči, to ni

res, ampak potem raje grem. Vsak imam svoje življenje. Se raje dobim s kom izven doma ali v kavarni pri domu. (I20)

9.2.10 Transkript pogovora z osebo J

Pogovor je potekal 27. 1. 2023 osebno v Domu upokojencev Domžale. Pogovor je trajal približno 55 minut. Sogovornik je moškega spola. Star je 82 let in v domu prebiva eno leto in pol.

1. Kako ste si predstavljali življenje v starosti?

Da je res težko. Ker se spominjamo svojih staršev, kako so bili. Oče je bil zelo ubog in star čez 80. Je bil osamljen in veliko časa preživel v gozdu. Jaz sem si svojo starost predstavljal zelo lepo, če bom zdrav, ker se rad družim s starejšimi. Sem si starost predstavljal v domu. Predstavljal sem si, da šivam, pojem, igram, se zabavam, okopavam, da delam stvari kot doma. (J1)

2. Kakšni so bili razlogi za odhod v domsko oskrbo?

Razlog je bila korona, ta me je tako prestrašila. (J2) Stanoval sem v bloku in se z nobenim sosedom nisem pogovarjal, nikogar pravzaprav ne poznaš. Vsi smo nosili maske. Še posebej v drugem delu covida, ko nismo smeli zapuščati domov. To je bilo neznosno. To je zame mora, da ne bi smel iti ven rolat ali na sprehod v gozd. Potem so se mi pa začele halucinacije, da bi marsikaj naredil, da bi mi bilo boljše, da bi to preživel. (J3) V alkohol pa nisem šel. Potem sem pa iskal izhod in videl, da je nemogoče najti dom kar čez noč. Pa sem prosil sinove, da mi pomagajo. Še celo v Avstrijo sem hotel iti, ker je moja snaha tajnica v domu starejših čez mejo. V tem času pa sem ves čas fantaziral, da bom kar skočil skozi okno, ker je težko to dopovedati človeku, kako je. (J4) To se ti ves čas vrti v glavi, ponoči in podnevi, ko ne moreš ven. Iskal sem dom po celi Sloveniji, mi je pomagala socialna v Kamniku. Potem pa sem slišal, da naj bi se v Domžalah spraznilo eno mesto in sem šel vprašat. Zdaj pa sem tukaj. (J5)

3. Kateri razlogi so vzpodbujali vaš odhod v domsko oskrbo in kateri so vas od tega odvrčali? Odvrčalo me ni nič. Mogoče sem se bal malo samote takrat med covidom. (J6) Ampak vseeno vidiš malo stvari tukaj malo drugače, mogoče da lahko greš ven in tako se je tudi izkazalo.

4. S kakšnimi čustvi ste se takrat soočali?

Počutil sem se takoj kot doma. (J7) Bil sem nekako skuliran. (J8) Olajšanje pa sem čutil, ker sem lahko šel ven. Pa pomagal sem lahko okoli hiše, čeprav se s hišnikom takrat nisva tako razumela. (J9) Enkrat mi je tudi pripravnika odpeljal, pa nisem nič rekel.

5. Kaj je tisto, kar ne boste nikoli sprejeli in ste se samo navadili?

Jaz sem bil na začetku v dvoposteljni sobi. Sostanovalec je bil bolan in je celo noč potreboval pomoč. Pa sem mu ves čas pomagal. (J10) Takrat sem trpel. (J11) Pa je šel na stranišče in ga ni bilo dolgo, jaz pa sem iskal stranišče po celem domu. Potem pa se je našla soba zame. (J12) Me je direktorica peljala v sobo in mi pokazala sobo, ki je imela pogled na moje delo zunaj.

6. Kako je potekal sprejem v dom in kako ste se pripravili na sam sprejem ?

Jaz sem prišel not. En tak pogovor je bil s socialno delavko in timsko sestro, pa moj sin je bil zraven, da je še nekaj podpisal. Svoje stvari sem prinesel, ampak sem bil razočaran. Dobil sem spisek, kaj vse sem lahko prinesel in dal to označiti, nato pa se je večina izgubila. (J13) Iz pralnice sem dobil tretjino stvari, Pa saj popolnoma razumem. Nisem bile edini, ogromno nas je takrat prišlo in odšlo, pa so se stvari zamešale. Žal mi je še posebej pulover, ki sem ga imel za drsanje in mi ga je sin kupil. Pa ga prvi dan nisem mogel dati označiti, pa je zginil. Tak poseben je bil. Takrat so šle spodnjice, majice, jakne poloverji. Tega enostavno ni več.

7. Kdo vam je bil v podporo?

Socialna delavka mi je bila v oporo, me je večkrat ustavila in vprašala, kako je. (J14)

8. Kateri dejavniki so vplivali na prilagoditev življenja v domu?

Pri meni je vse, da pomagam človeku in družbi. (J15) Če vidim skozi okno, da recimo na cesti pade, bom šel tja in pomagal. Tak sem. Za življenje vse dam. Ko sem prišel, so me povabili v delavnice. Pa sem tisti, ki tam dela, svetoval, kaj vse bi lahko delala. In sva se našla v trenutku. Potem pa mi je začela nositi stvari za šivat: zvezde, zajčke ... Šivanje je pripomoglo, da sem se vključil in prilagodil hitreje. (J16)

9. Kako dolgo je trajala prilagoditev in na kakšen način? Kaj je bilo najtežje, kako so, kako so pomagali svojci?

Svojci mi niso pomagali, ni jih zanimalo. (J17) Imam štiri fante. Motiviralo me je, da vidim, kaj lahko naredim in vprašam, če lahko pomagam. (J18) Navadil sem se zelo hitro, kar čez noč. (J19) Jaz sem svetski človek, sem veliko v življenju videl in obiskal. Pričakovanj nisem imel pred sprejemom. (J20)

10. Kakšno vlogo je imela pri tem socialna delavka in kaj bi si želeli od nje?

Mislim, da je socialna delavka nekdo, ki mu poveš dobre, slabe stvari, greš po pomoč. Pa sva se s socialno delavko srečala kdaj na hodniku in me je pozdravila, pa na zabavi sva se srečala, je prišla po mene na ples, jaz sem takrat bil tako srečen, pa tudi ona je vrjetno potrebovala malo zabave oziroma živosti na zabavi. (J21)

11. Ali pogrešate kakšne dejavnosti v domu?

Zdi se mi, da je premalo dejavnosti ali pa nismo obveščeni, ko pride kakšna muzika. (J22)
Parkrat so bili, pa me ni bilo zraven, ker nisem vedel, kaj se dogaja. Zadnjič je bil tukaj nekdo z zelo veliko kačo. Kako rad bi jo videl, pa nisem vedel, da je tukaj. So določene stvari, ki jih zamudim. Zadnjič so bili tukaj pevci iz Mengša in kamniški, pa sem jih zamudil. Saj piše na obvestilih, ampak jaz tega ne preberem, tako hitim, da sam sebe srečam za vogalom. (J23)

12. Kako se trenutno počutite v domski oskrbi in kaj pripomore k temu, imate kakšne želje?

Jaz se počutim zelo dobro, saj imam praktično vse: imam hrano, bi si pa želel, da bi si lahko sam vzel sol ali sladkor pa kruh, mislim, da bi to moral kdo opaziti in da bi lahko to sami vzeli. (J24)

9.3 Odprto kodiranje intervjujev A–J

9.3.1 Odprto kodiranje A

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	Že od nekdaj sem želela v dom.	Želja po odhodu v dom	Preživljanje starosti	Življenje v starosti
A2	Nisem hotela, da bi otroci imeli probleme z mano.	Ni želela biti v napoto	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
A3	Ravno to, da nisem želela biti nikomur v breme.	Ni želela biti v napoto	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
A4	Moje zdravje je opešalo.	Slabšanje zdravstvenega stanja	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
A5	Finančno imam toliko penzije, da veliko pokrijem, ostalo pa hčerka doplača.	Zmožnost samo preživljanja, pomoč hčerke	Finančna preskrbljenost in pomoč družinskega člana ob odhodu v dom	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A6	Nisem imela nobenih pomislekov.	Brez pomislekov	Odločenost ob sprejemu	Čustva ob sprejemu v dom
A7	Svojci so mi pomagali.	Pomoč bližnjih	Podpora družinskih članov	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A8	Dolgo se nisem mogla prilagoditi.	Stiske pri prilagajanju	Stiske ob spremembi okolja	Potek prilagoditve na življenje v domu
A9	Trema, kako bi rekla, panika.	Čustva osebe	Stopnjevanje čustev ob sprejemu	Čustva ob sprejemu v dom
A10	Dolgo se nisem znašla. Stalno moram imeti nekoga, kako bi rekla, angela varuha.	Pomoč druge osebe	Velik pomen podpore za posameznika	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A11	Občutek sem imela, kot da ne bi bila samostojna.	Izguba samostojnosti	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
A12	Primanjkovalo mi je samozavesti.	Pomanjkanje samozavesti	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
A13	Dolgo nisem znala v sobo prit. Sem morala vadit. Zmedena sem bila.	Stiske pri orientaciji, zmedenost	Občutja posameznika	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A14	Včasih mi je pomagala hčerka, spet drugič pa katera zaposlena, če sem jo vprašala.	Pomoč hčerke in zaposlenih	Pomoč drugih oseb	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A15	Zdaj pa že znam priti do sobe, sem že 4 leta tukaj. Ampak kljub temu še sprašujem.	Prošnja za pomoč pri spremstvu do sobe	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
A16	Jaz sem vse sprejela. Meni je ok. Ne more biti boljše.	Stanovalka sprejme nove navade, počuti se dobro	Prilagoditev stanovalke	Potek prilagoditve na življenje v domu
A17	Hčerka mi je pomagala, ona mi je vse zrihtala.	Pomoč družinskega člana, urejanje birokracije	Pomoč družinskega člana	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A18	Hčerka me je najprej k sebi vzela, potem pa je bilo težko in sem rekla, da želim v dom. Pa je začela iskati in mi našla dom.	Pomoč družinskega člana, izražanje želje, iskanje institucije	Upoštevanje želja, pomoč družinskega člana	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A19	Zelo sem ji hvaležna, da mi je našla dom blizu nje. V svojem nekdanjem kraju, bi bila bolj sama.	Hvaležnost	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu

A20	Ona mi je tudi pomagala vse spakirati.	Pomoč hčerke pri pakiranju	Pomoč družinskega člana	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A21	Sama s socialno delavko nisem imela nobenega stika, bolj hčerka.	Stiki hčerke s socialno delavko	Stik hčerke s socialno delavko	Vloga socialne delavke
A22	Hčerka mi je bila v podporo.	Podpora hčerke pri preselitvi	Podpora družinskega člana	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A23	Pomoč zaposlenih in hčerke.	Pomen pomoči družinskega člana in hčerke	Pomoč družinskega člana in zaposlenih	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
A24	Saj še zdaj traja. Mi je malo nerodno.	Trajanje prilagoditve na novo življenjsko okolje, občutek neprijetnosti	Prilagoditev na novo življenjsko okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
A25	Jaz nisem imela stika, hčerka mi je vse zrihtala.	Odsotnost stika stanovalke s socialno delavko, stik hčerke s socialno delavko	Odsotnost stika s socialno delavko	Vloga socialne delavke
A26	Nič ne pogrešam, še to kar je, je preveč.	Zadovoljnost, obilica aktivnosti	Zadovoljnost z aktivnostmi	Prostočasne aktivnosti
A27	Grem včasih k telovadbi, ampak ne velikokrat.	Občasno udeleževanje telovadbe	Udeleženos na aktivnostih	Prostočasne aktivnosti
A28	Boljše se ne bi mogla počutiti.	Dobro počutje	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev v domu
A29	Počutim se varno, ker je vedno nekdo zraven.	Občutek varnosti, prisotnost ljudi	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
A30	Najboljšo sobo imam, ker sem blizu kuhinje in ves čas slišim ropotanje. To mi je najbolj všeč.	Pozicija sobe, bližina kuhinje, ropotanje posode kot znak prisotnosti druge osebe	Zadovoljnost s pozicijo sobe zaradi bližine k vsakodnevnim aktivnostim	Trenutno počutje stanovalcev v domu
A31	V sobi pa si ne bi želela imeti sostanovalca. Ni prijetno, če imaš stalno nekoga.	Zadovoljna je s svojo sobo brez sostanovalke	Zadovoljstvo z enoposteljno sobo	Trenutno počutje stanovalcev v domu
A32	Imam hrano, nego, posteljo, sobo, saj ne rabim nič druga.	Zadovoljene potrebe, skromnost	Zadovoljene potrebe	Trenutno počutje stanovalcev v domu
A33	Glavno, da so prijazni(zaposleni), to so pa res, to jih moram pohvalit.	Pomen prijaznega obnašanja osebja, je zadovoljna	Prijaznost soljudi	Potek prilagoditve na življenje v domu
A34	Jaz tudi berem, mi hčerka knjige prinese, igram karte, sudoku, pasjanso, pa uganke rešujem ... Zabave je dovolj.	Preživljanje časa ob branju knjig, igranju kart, reševanjem ugank. Meni, da je aktivnosti dovolj.	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti

9.3.2 Odprto kodiranje B

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	Bil sem zelo bolan, nisem mogel sam skrbeti zase.	Bolezen, nezmožnost skrbeti zase	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
B2	Sem bil sam na kmetiji. Starši so umrli, brati in sestre pa so si svoje družine ustvarili. Ostal sem sam.	Samotno življenje na velikem posestvu, odsotnost družinskih članov	Preživljanje starosti	Življenje v starosti
B3	Že v preteklosti sem imel težave z zdravjem in nisem želel, da bi kdo drug zame skrbel, zato sem si želel v dom.	Pretekle težave z zdravjem, ni želel biti v napoto drugim, odhod v dom	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
B4	Glavni razlog je bila bolezen, zaradi katere nisem mogel sam na kmetih (doma ima kmetijo) delati in živeti.	Bolezensko stanje, nezmožnost skrbeti zase	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
B5	Prej sem imel tudi osem let mamo doma. Bila sva sama in mamo je kap. Pa sem videl, kako težko je takšnega človeka rihlat. In sem si rekel, da grem v dom.	Življenje z mamo, stiske pri skrbi zanjo, odločitev za odhod v dom	Preživljanje starosti/ Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
B6	Sem preprost, sem v službi bil ves čas po terenu, zato sem bil vsega navajen, pa tudi od doma.	Navajenost na različne situacije, hitra prilagoditev	Hitra prilagoditev na različne situacije	Potek prilagoditve na življenje v domu
B7	Nisem se bal.	Odsotnost strahu	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
B8	Vedel sem že prej, kako se v domu živi in me ni bilo nič strah.	Poznavanje okolja, odsotnost strahu	Stik z novim okoljem	Čustva ob sprejemu v dom
B9	Vedel sem, da oskrba bo.	Vedenje, da bo preskrbljen	Predvidevanja o bodočem življenju	Pričakovanja ob sprejemu v dom
B10	Imel sem dovolj denarja, da sem vedel, da bom lahko sam plačeval.	Zavedanje o zadostnih financah, občutek brezskrbnosti	Finančna preskrbljenost	Motivi za odhod v institucijo
B11	Z osamljenostjo sem se povsod srečeval po malo.	Srečevanje z osamljenostjo	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
B12	Vse sem sprejel.	Hitra prilagoditev na nove navade	Doživljanje posameznika	Potek prilagoditve na življenje v domu
B13	Ravno sem bil pri zdravniku v Domžalah, sem dal kri in je nečaka poklicala socialna delavka, če lahko pridem pogledat sobo.	Obisk zdravnika, klic socialne delavke na ogled sobe	Stik s socialno delavko	Vloga socialne delavke
B14	Takrat sem bil na berglah, sva pogledala sobo, mi je socialna delavka rekla v ponedeljek ali torek, se prav ne spomnim, pridite.	Bolezensko stanje, ogled sobe, določitev datuma za sprejem	Dogovor o sprejemu s socialno delavko	Vloga socialne delavke

B15	Potem mi je dala spisek, pa sem prišel naslednji teden.	Spisek s seznamom oblačil, prihod v dom	Sprejem v dom	Vloga socialne delavke
B16	Vsi bratje in sestre. Vsak dan je kdo prišel.	Srečevanje z brati in sestrami	Podpora sorojencev	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
B17	Jaz sem se kar hitro navadil, sem vsega navajen, nimam težav, malo se pohecam.	Hitra prilagoditev, na podlagi preteklih izkušenj, uporaba humorja	Prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
B18	Ko sem prišel v dom, sem bil en mesec v domu, brez da bi šel domov.	Prebivanje v domu	Življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
B19	Ali pa grem po Domžalah, pa se srečamo na kakšni pijači ali na placu (tržnici).	Srečanje s prijatelji	Druženje	Prostočasne aktivnosti
B20	Pa brat živi zelo blizu.	Prisotnost družinskega člana	Podpora sorojencev	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
B21	Kadar grem domov, ji povem.	Sodelovanje s socialno delavko ob odhodu v domači kraj	Stik s socialno delavko	Vloga socialne delavke
B22	Ne rabim nič več od nje.	Odsotnost potrebe po socialni delavki	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
B23	Na začetku mi je vse povedala pa pokazala.	Sodelovanje s socialno delavko ob prihodu v dom	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
B24	Ah, kaj pa čem, vse je v redu.	Zadovoljnost z aktivnostmi	Prostočasne dejavnosti	Prostočasne aktivnosti
B25	Nič mi ne manjka. Hrano imam, čisto je.	Skromnost, zadovoljene osnovne potrebe	Zadovoljstvo	Trenutno počutje stanovalcev v domu
B26	Kadar lahko grem tudi domov, zdaj ko sem boljšega zdravja.	Obisk domačega okolja, ko je možno	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
B27	Jaz grem malo po Domžalah, malo v bife, do enega ali drugega kolega pa se pogovarjamo in čas mine.	Sprehajanje po Domžalah, druženje s prijatelji	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
B28	Ali pa grem malo po trgovinah.	Obisk trgovin	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
B29	Pa to da lahko hodim izkoristim.	Zmožnost hoje	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti

9.3.3 Odprto kodiranje C

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C1	Razmišljala sem, ker sem sama ostala, kje bom pristala. Mož mi je namreč leta 2000 umrl, sedem let za tem pa še hčerka.	Premišljevanje o življenju v starosti, odsotnost družinskih članov	Preživljanje starosti	Življenje v starosti
C2	Imam sladkorno in ko sem se v preteklosti slabo počutila, sem šla v bolnico, kjer mi je zdravnik rekel, da sama ne morem več in vprašal, če bi šla v dom.	Srečevanje z boleznijo, premišljevanje o življenju v starosti	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
C3	Bolezen, nisem več mogla zase skrbeti.	Bolezensko stanje, nezmožnost	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo

		samostojnega življenja		
C4	Že hčerki sem govorila, da me bo dala v dom, pa je rekla, da ne bo treba. No, na koncu pa sem vseeno tukaj pristala.	Pogovarjanje o življenju v starosti	Preživljanje starosti	Življenje v starosti
C5	Čeprav sem imela težko pot, imam še vedno voljo, neko notranjo energijo za življenje. Sama s sabo se borim, da grem naprej, da grem hodit ...	Težke izkušnje v življenju, vztrajanje, volja do življenja	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
C6	Na začetku je bilo nekaj časa res težko.	Občutek stiske ob prihodu v dom	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
C7	Strah me je bilo vsega, ko sem prišla, to sem tudi povedala, da se bojim in ne morem spati.	Prestrašenost, deljenje stiske z drugimi, nespečnost	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
C8	Imam nečakinje in nečake, ampak imajo vsi svoje družine, pa se nisem mogla obesiti na njihovo skrb.	Družinski člani s svojimi družinami	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
C9	So stvari, ki jih ne moreš pozabiti, ampak se navadiš.	Sprijaznenost s preteklostjo	Navajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
C10	Spraševala sem se, kaj bom sama s seboj.	Razmišljanje o starosti	Preživljanje starosti	Življenje v starosti
C11	Soseda mi je stala ob strani, smo povezani med sabo.	Podpora sosede, povezanost z njo	Podpora sosede	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
C12	Ob samem prihodu sem imela težke občutke, ampak sem videla, da je osebje zelo prijazno do nas, vsaj do mene. Sem občutila neko toplino.	Srečevanje s težkimi občutki, prijazno osebje, občutek topline	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
C13	Prilagoditev je trajala tri do štiri mesece.	Čas prilagoditve	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
C14	Na začetku sem ves čas razmišljala, kako in kaj, pa polno novih ljudi. Bilo je malo moteče.	Premišljevanje o življenju v domu, srečevanje z novimi ljudmi	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
C15	Potem pa moraš sam sebi dopovedati, da druge izbire nimaš in se prilagodiš. Se pomiriš. Ne čisto, ampak se da preživeti.	Pomiritev s svojimi občutki, odločenost za življenje	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
C16	Ko sem prišla, je intervju naredila, kako sem, kaj sem, kje sem in kakšne bolezni imam.	Začetni intervju s socialno delavko	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
C17	Udeležujem se telovadbe, raznih govornih vaj, pisna, ročna dela, rada pletem.	Sodelovanje na aktivnostih	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
C18	Če je kdaj kakšno petje rada poslušam in tudi zapojem.	Sodelovanje pri petju	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
C19	Tudi pogovore imamo.	Pogovori s stanovalci	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
C20	Zaenkrat nič več ne potrebujem.	Skromnost, zadovoljene osnovne potrebe	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu

C21	Počutim se kar v redu.	Dobro osebno počutje	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
C22	Grem kaj ven. Imam družbo, mucke. Odkar sem prišla, se zabavamo, one z mano, jaz pa z njimi.	Prijetno preživljanje prostega časa v naravi, z muckami	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti

9.3.4 Odprto kodiranje D

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
D1	Ko se človek stara, ve, da lahko zboli ali kaj.	Zavedanje možnosti zdravstvenih težav v starosti	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
D2	Sem si predstavljala, da bom v domu, ker nimam svojih otrok.	Pričakovanje življenja v domu, brez otrok	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
D3	Gospa, kjer sem delala, je bila vdova in sva bili sami, s tistim fantkom. No, on se je potem poročil, imel hčerko, ona pa je želela imeti hišo zase. Me je čisto spravila ob živce.	Življenje v družini, varstvo fantka, poroka odraslega fanta, želja hčere fanta, da bi imela hišo samo zase, vznemirjenost uporabnice	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
D4	Sosedi so videli, kako je vpila name in so poklicali socialno, ki mi je uredila dom tukaj.	Sodelovanje s sosedi, klic socialne delavke, urejanje domske oskrbe	Pomoč bližnjih	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
D5	Začetek je bil slab.	Slabo počutje na začetku	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
D6	Prej sem si sama kuhala in vse počela, bila na vrtu. To mi je manjkalo.	Pogrešanje dela na vrtu.	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
D7	Zdaj sem se pa že navadila.	Dobro počutje v tem trenutku	Trenutno počutje	Potek prilagoditve na življenje v domu
D8	Mi je všeč tukaj pa tudi prijazni so vsi.	Dobro počutje v novem domu, prijazno osebje	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
D9	Sem se na vse navadila in vse sprejela.	Prilagoditev na novo okolje	Navajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
D10	Najprej sem šest tednov živela pri sestri, saj je bil v domu covid-19 in nisem mogla priti.	Življenje pri sestri, epidemija	Priprava na sprejem	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
D11	Na sprejem sem se poskušala pripraviti v šestih tednih.	Pripravljanje na novo okolje	Priprava na sprejem	Potek prilagoditve na življenje v domu
D12	Pa ko sem prišla, je pomagalo, da sem dobila dobro sestanovalko.	Dober odnos s sestanovalko	Dobri odnosi	Potek prilagoditve na življenje v domu
D13	Sestra in nečakinja. Ena nečakinja je tudi napisana kot oseba, če do česar koli pride, da jo obvestijo.	Podpora družinskih članov, zavzetost nečakinje	Podpora bližnjih	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom

D14	Sem iz Domžal, zato imam naokoli veliko prijateljev in družinskih članov, pa tudi na svoj dom (kjer so živeli starši) grem večkrat.	Bližina družinskih članov in prijateljev, poznan kraj bivanja	Bližina poznanih ljudi	Potek prilagoditve na življenje v domu/ Trenutno počutje stanovalcev v domu
D15	Ja malo že bilo težko, ker sem šla od odzunaj noter, malo sem pogrešala dom.	Težko prilagajanje na novo življenje, pogrešanje doma	Prilagajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
D16	Zdaj sem zadovoljna, da so vsi zelo prijazni in pomagajo, če je kaj treba.	Zadovoljnost s trenutno oskrbo, pomen prijaznosti soljudi	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
D17	Zdaj pa mi socialna delavka, če kaj ne vem, pomaga in če imam kaj za vprašati.	Pomoč socialne delavke, odgovori na vprašanja	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
D18	Največkrat, če dobim kak dopis.	Prejeta pošta	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
D19	Nič ne pogrešam.	Zadovoljene osnovne potrebe	Zadovoljene potrebe posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
D20	Imamo kar nekaj dejavnosti.	Raznolike aktivnosti	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
D21	Vsega se udeležujem, hodim na kavo, štrikanje, delavnico pišem z roko, računanje, telovadbo, govorne vaje in druge aktivnosti.	Sodelovanje v različnih aktivnostih	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
D22	Dobro se počutim, ker so vsi prijazni, imamo aktivnosti.	Dobro počutje, zaradi dobrih odnosov	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu

9.3.5 Odprto kodiranje E

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
E1	Jaz sem v življenju veliko delal, sem naredil dve hiši, potem pa sem si želel, da bi šel v dom, da bi bolj v miru užival.	Delavnost, želja oditi v domsko oskrbo, mirnost	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
E2	Razlogi so bili ti, da sem sam živel.	Samsko življenje	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
E3	Moje zdravstveno stanje se je poslabšalo.	Slabše zdravstveno stanje	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
E4	V dom sem prišel s težko mujo.	Težek prehod v domsko oskrbo	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
E5	Želel sem v dom.	Želja oditi v domsko oskrbo	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
E6	Najprej sem bil v bolnišnici Petra Držaja, pa je zdravnik rekel socialni delavki, da ne morem sam živeti.	Hospitalizacija v bolnišnici Petra Držaja, pogovor zdravnika in socialne delavke, nezmožnost samostojnega življenja	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo

E7	Potem sem bil tri tedne v hiši in sem videl, da je to nevzdržno.	Življenje brez pomoči, občutek nevzdržnosti	Priprava na sprejem	Motivi za odhod v institucijo
E8	Sem navajen vsega.	Privajenost na različne okoliščine	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
E9	Ko sem prišel v dom niti nisem nič čutil.	Odsotnost čustev ob prihodu v dom	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
E10	Ko sem prišel, so bile tukaj še slučajno tri stranke, da sem se z njimi družil.	Poznani ljudje, druženje	Pomoč pri prilagoditvi	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
E11	Zdaj jih pa ni, pa nimam kaj, pa spim in revije berem.	Odsotnost prijateljev, počitek in branje	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
E12	Nič. Samo zasledoval sem, kaj je drugi delal in temu sledil.	Sledenje drugim	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
E13	Vse moje stvari, ki so bile napisane, smo tule zložili.	Prinesene stvari s spiska	Priprava na sprejem v dom	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
E14	Pomagala sta mi hčerka in vnuk.	Pomoč hčerke in vnuka	Podpora hčerke in vnuka	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
E15	Pričakovanj nisem imel.	Odsotnost pričakovanj	Brez pričakovanj	Pričakovanja ob sprejemu v dom
E16	Hčerka pa vnuk.	Podpora hčerke in vnuka	Pomoč hčerke in vnuka	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
E17	Jaz sem že vsega navajen, čeprav nekaj časa sem potreboval.	Prilagoditev na novo življenjsko okolje	Čas za prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
E18	Potem sem ugotovil, da tam (v svoji hiši) tudi ne morem sam živeti.	Ugotovitev nezmožnosti samostojnega življenja	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
E19	Ta prva leta je bilo veliko predstav, glasbe ...	Prisotnost družabnih aktivnosti	Aktivnosti v domu	Prostočasne aktivnosti
E20	Tri mesece.	Čas prilagoditve	Trajanje prilagoditve	Potek prilagoditve na življenje v domu
E21	Najprej sem želel iti ven, potem pa je bilo boljše.	Želja po odhodu iz doma, počasno prilagajanja	Prilagajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
E22	Nič mi ni bilo težko pri prilagoditvi.	Odsotnost težav ob prilagajanju	Navajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
E23	Najprej je bilo kosilo, potem sem pa že nekaj ljudi spoznal, pa nekaj sem jih že od prej poznal.	Kosilo, znani ljudje	Prilagajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
E24	Oni so želeli, da grem z njimi na sprehod. Smo po vrtu hodili, pa v restavraciji smo debatirali in se veliko pogovarjali.	Druženje in debatiranje	Druženje s sostanovalci	Potek prilagoditve na življenje v domu
E25	Zdaj pa ni človeka, da ga kaj vprašam.	Manj pogovorov	Odsotnost sogovornikov	Trenutno počutje stanovalcev v domu
E26	Nič, nimam kaj, ker se nimam kaj pritoževati.	Odsotnost želje po socialni delavki	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
E27	Ker to so take stvari, če bi to pričel, tega je preveč, ker nisem navajen tega deliti.	Veliko stisk, ki jih ni navajen deliti	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke

E28	Drugače je pa ogromno stvari, ki bi jih mogla zrihtat.	Potreba po reševanju težav	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
E29	Saj to so malenkosti, ampak veliko pomenijo.	Male stvari, velik pomen	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
E30	Nič se ne udeležujem, samo telovadbo pa svoje revije berem.	Udeleževanje telovadbe, branje	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
E31	Ko si v domu, je najbolje, da te pri miru pustijo.	Želja po miru	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
E32	Kar v redu, imam vse urejeno in vse nabavljeno.	Dobro počutje, urejene zadeve	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
E33	Hčerka mi vse nabavi: robo za britje, baterije za ušesne aparate.	Pomoč hčerke	Podpora hčerke	Trenutno počutje stanovalcev v domu

9.3.6 Odprto kodiranje F

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
F1	Nisem niti najmanj razmišljal, kako bom živel in kdo bo skrbel zame v starosti.	Odsotnost razmišljanja o življenju v starosti in oskrbi	Razmišljanje o starosti	Razmišljanje o starosti
F2	Ah, to je pa sin. Jaz sem bil takrat zelo bolan. Sem mislil, da me pelje k zdravniku, pa me je sem pripeljal. Nisem vedel prej, kaj namerava. Pa sem tukaj ostal.	Prisotnost bolezni, misel o odhodu k zdravniku, prihod v dom upokojencev, novo prebivališče	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
F3	Nisem vedel, da bom sem prišel.	Nevednost ob prihodu	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
F4	Zelo slabo je bilo, ko sem prišel, nisem vedel, kam sem prišel.	Slab občutek, nevednost ob prihodu	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
F5	Videl sem, da je to dom upokojencev, kako se tukaj živi, nisem niti najmanj vedel.	Prepoznanje novega doma, neznan življenjski slog	Nepoznano okolje in življenje v njem	Potek prilagoditve na življenje v domu
F6	Potem sem se pa počasi privadil k temu.	Počasna prilagoditev na novo življenje	Prilagajanje	Potek prilagoditve na življenje v domu
F7	Ne bom se nikoli navadil na življenje v domu. Jaz sem živel doma v lastni hiši in sem navajen dvorišča in drevja in vsega. In to mi zdaj pravzaprav manjka.	Želja po življenju v domačem okolju, obdanost z naravo	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
F8	Pričakovanj tudi nisem imel, saj sploh nisem vedel, kje sem.	Brez pričakovanj in zavedanja	Brez pričakovanj	Pričakovanja ob sprejemu v dom
F9	Nisem nič vedel nič čutil.	Neznano okolje, odsotnost čustev	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
F10	Takrat nihče, nihče ni vedel, kam grem.	Odsotnost podpore	Odsotnost podpore	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
F11	Zdaj pa pač takole je. Tukaj sem. Sin in mama (žena) niti ne, me redno obiskujejo.	Obiski sina	Podpora sina in žene	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom

F12	Ja, to je en sistem, bi rekel ne. Kar rabiš v življenju, moraš sprejet. Tako da ne moreš zdaj nekaj svojega ustvarjati in si zmišljevati svoje stvari. Moraš se podrediti redu, ki je.	Sprejemanje, prilagajanje, opuščanje novih stvari, podreitev	Prilagajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
F13	Še vedno traja.	Trajanje prilagoditve	Trajanje prilagoditve	Potek prilagoditve na življenje v domu
F14	Navadil sem se, da vse, kar rabim v življenju, vse moraš sprejeti za dobro, kar rabiš da boš preživel še teh par let ali ne vem no.	Prilagoditev, pozitivno gledanje	Prilagajanje na življenje v novem okolju	Potek prilagoditve na življenje v domu
F15	Življenje se mi je najprej malo upiralo, zdaj sem se pa pač malo navadil, takole je. Ni druge.	Upiranje življenja, prilagoditev	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
F16	Ne, ni je bilo ne prej in ne zdaj.	Odsotnost socialne delavke	Odsotnost strokovne delavke	Vloga socialne delavke
F17	Tudi, saj jo ne rabim zdaj, kar je, je, saj ni več pomoči. S tem sem se pomiril, tako da do kdaj pač bom, bom tako živeli.	Odsotnost socialne delavke, pomiritev	Odsotnost strokovne delake	Vloga socialne delavke
F18	Mogoče kaj od športa.	Pogrešanje športnih aktivnosti	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
F19	Samo kaj jaz vem, ping pong in več vrst, kar se le da.	Športne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
F20	Počutje je v redu, čisto fajn sem.	Dobro počutje	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
F21	Zadovoljen sem s vsem, kar pač v življenju nucam; pod streho sem, hrano imam v redu, življenje kot tako, je dobro.	Zadovoljstvo, zadovoljene osnovne potrebe	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
F22	Samo moje počutje pa ni prilagojeno temu. To bo še trajalo, bom videl, kako naprej.	Slabo počutje, počasno prilagajanje	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu

9.3.7 Odprto kodiranje G

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
G1	Vedela sem, da se bo nekaj spremenilo, zato ker doma sama ne bi mogla biti.	Zavedanje spremembe, nezmožnost samostojnega življenja	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
G2	Pomoči gor nisem imela, sem se morala odločiti, da grem v dom.	Brez pomoči, odločitev za odhod v dom	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
G3	Strinjala sta se tudi sin in hčerka.	Strinjanje hčerke in sina	Podpora svojcev	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
G4	Če ne bi šla, ker so otroci vsak po svoje, bi bila čisto sama gor na vrhu, nobenega ne bi mogla poklicati.	Samsko življenje, odsotnost pomoči	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
G5	Nobenih strahov nisem imela.	Odsotnost strahu	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom

G6	Vedela sem, da se sama ne morem uštimati, se prav se moram nekam umakniti in me bodo drugi štimali.	Nezmožnost samostojnega življenja, potreba po pomoči	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
G7	Takoj sem se vklopila, še posebej zdaj, ko imam svojo sobico.	Hitra prilagoditev, enoposteljna soba	Hitra adaptacija na življenje v domu	Potek prilagoditve na življenje v domu
G8	Na začetku sem imela sobo skupaj s sostanovalko. Ona me pravzaprav ni nič motila, motil me je tisti vonj po negi.	Dvoposteljna soba, prisotnost ob negi, neprijetni občutki	Začetne nevšečnosti	Potek prilagoditve na življenje v domu
G9	Čisto je bila odvisna od pomoči drugih in so ji morali pomagati tudi obračati ponoči, da ne bi imela preležanin, pa sem se zbudila.	Nepokretnost, obračanje, zbujanja ponoči	Začetne nevšečnosti	Potek prilagoditve na življenje v domu
G10	Na začetku, ko prideš, ti na misel pride polno stvari, ampak nepomembno. Veš, da si se tako odločil in tako mora biti, pa je brezveze, da iz tega delamo neko tragedijo oziroma glorio.	Veliko misli, zavedanje odličitve	Prilagajanje na novo življenje	Potek prilagoditve na življenje v domu
G11	Ko se za nekaj odločiš, moraš to sprejeti z vsem zraven, kaj to prinese.	Sprejeta odločitev skupaj s vsemi okoliščinami	Sprejemanje odločitev	Potek prilagoditve na življenje v domu
G12	Mogoče na začetku nega in obračanje sostanovke.	Negovanje, obračanje stanovke	Nesoglasje s sostanovko	Potek prilagoditve na življenje v domu
G13	Pripeljali so me otroci, sprejeli so me lepo v dom.	Spremljanje otrok, lep sprejem	Pomoč svojcev	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
G14	Najprej sem bila sicer z eno žensko v sobi, kar me je motilo.	Dvoposteljna soba	začetne stiske	Potek prilagoditve na življenje v domu
G15	Hčerka mi je pomagala vse spakirati.	Hčerkina pomoč	Pomoč hčerke	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
G16	Imela sem stik s socialno delavko, vsaj preden sem odšla v sobo.	Stik s socialno delovko pred odhodom v dom	Stik s socialno delavko	Vloga socialne delavke
G17	Kako bi rekla, mislim, da nobeden, hkrati pa vsi.	Opsotnost/prisotnost podpore	Pomoč svojcev	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
G18	Zdaj imam podporo od otrok, ko me k zdravniku peljejo, to sin rihta, hčerka pa finančno plat in če kaj rabim, pa perilo mi prinese.	Podpora hčerke in sina za različna področja	Pomoč hčerke in sina	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
G19	Nič druga kot dejstvo, da sama ne bi mogla živeti.	Zavedanje nezmožnosti samostojnega življenja	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
G20	Vso rutino sem takoj sprejela.	Sprejem rutine	Prilagajanje	Potek prilagoditve na življenje v domu
G21	Zdaj pa, kako naj rečem, v redu sem, pa nisem v redu.	Dvojni občutki	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev

G22	Nisem doma, manjkajo mi eni elementi, ki bi jih še vedno rada imela, zdaj jih pa ni.	Pogrešanje domačega okolja	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev
G23	Pričakovanj nisem imela.	Brez pričakovanj	Odsotnost pričakovanj	Pričakovanja ob sprejemu v dom
G24	Imela pa sem strahovito domotožje, po moji hiši in mojem hribčku, poskusila sem potem to izklopiti, da nisem glede tega študirala.	Domotožje, pogrešanje narave, preusmerjanje misli	Občutja posameznika	Prostočasne aktivnosti
G25	Dejansko ne vem, pogovarjali sva se, čisto tako lepo brez pričakovanj.	Lahek pogovor s socialno delavko	Pogovor s socialno delavko	Vloga socialne delavke
G26	So dejavnosti, je ročno delo.	Ročne dejavnosti	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
G27	Všeč mi je jutranja kavica, klepet s sestanovalkami.	Kavica, klepet	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
G28	Ta klepet mi je všeč, vsaka ima nekaj svojega za povedati.	Povezanost s sestanovalkami	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
G29	Počutim se v redu.	Dobro počutje	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev
G30	To je tista zavest, da sama ne bi mogla biti, tukaj pa imam oskrbo.	Zavedanje potrebe po pomoči, prisotnost oskrbe	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev
G31	Želja nimam oziroma Isto, kot je bilo, da se zjutraj zbudim, da sem skopana, da se mi nohte postrize, nič druga.	Zadovoljene osnovne potrebe	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev

9.3.8 Odprto kodiranje H

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
H1	Drugače, dala sem vlogo za dom že deset let nazaj, ker sem imela depresijo. Ampak potem sem se s pomočjo hčerke navadila nazaj, da sem bila dobro.	Oddaja vloge pred desetimi leti, depresija, izboljšanje stanja ob pomoči	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
H2	Na začetku sicer nisem nikoli pomislila, da bi šla v dom.	Odsotnost mišljenja o odhodu v dom	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
H3	Potem počasi pa so ljudje začeli govoriti o domovih. Jaz pa sem rekla, ne to pa ne. Dom sem si najprej pred tem predstavljala kot ubožnice.	Začetni pogovori o domu, predstava hiralnice	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
H4	Sem si mislila to nikdar, saj imam dva otroke in bo že šlo.	Odsotnost misli o odhodu v dom, pomoč svojcev	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
H5	Ampak potem pa je bilo drugače. Življenje se je spreminjalo, novi domovi so se odpirali.	Spremembe, odpiranje novih domov	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
H6	Začela sem padati.	Začetek nestabilnosti	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo

H7	Že ko sem vozila, sem nehala voziti, ker se mi je kar zavrtelo.	Vrtoglavica med vožnjo	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
H8	In zadnji dve leti sem videla, da moja hčerka z družino ni šla v toplice. Prej so tudi s sosedi šli skupaj vsak s svojim avtodomom na dopust za en mesec. Jaz sem to občutila, da sem v breme.	Hčerkina skrb, občutek bremena	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
H9	Ampak sem si predstavljala, da bo tu tudi družba, pa je nimam. Saj pozdravim par besed in konec, ni tistega, kar sem jaz pričakovala.	Pričakovanje o družabnem življenju	Predhodna pričakovanja	Pričakovanja ob sprejemu v dom
H10	Tukaj ne hodim v jedilnico, ker se mi roka trese, pa raje jem v sobi, ker mi je drugače neugodno.	Hranjenje v sobi	Prilagodljivost glede ena zdravstvene razmere in želje stanovalcev	Potek prilagoditve na življenje v domu
H11	Najbolj sem pa razočarana, ker nimam svoje kopalnice in zato se ne morem umiti, neugodno je, jaz sem namreč sama živela dolgo časa.	Deljenje sanitarnega prostora, ustaljene navade	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
H12	Zdaj grem skoraj vsako soboto domov in imam tam svojo sobo. Me pridejo iskati in me nazaj pripeljejo. Tam se tudi tuširam.	Odhodi domov, uporabljanje domače kopalnice	Prilagajanje ob vstopu v domsko oskrbo	Potek prilagoditve na življenje v domu
H13	Nisem se niti tako zanimala prej, kakšni so odnosi v domu.	Prihod v neznano okolje	Pričakovanja posameznika	Pričakovanja ob sprejemu v dom
H14	Nisem nič pričakovala, sem vedela, da bom morala iti v dom.	Brez pričakovanj	Predhodna pričakovanja	Pričakovanja ob sprejemu v dom
H15	Nisem pričakovala nič posebnega.	Brez pričakovanj	Predhodna pričakovanja	Pričakovanja ob sprejemu v dom
H16	Sem vedela, da se bom prilagodila. Nisem imela nobenega odpora.	Prilagoditev, brez odpora	Hitra prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
H17	Ob sprejemu tudi ni bilo ne vem kakšne predstavitve.	Brez predstavitve ob sprejemu	Odsotnost predstavitve kadra	Potek prilagoditve na življenje v domu
H18	Socialno delavko sem srečala, za ostale pa nisem vedela, kdo je kaj. To mi ni bilo všeč.	Srečanje s socialno delavko,	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
H19	Tipala sem, kadar sem kaj rabila, iskala sem, koga lahko kaj vprašam.	Nepoznavanje zaposlenih	Neznano osebje	Potek prilagoditve na življenje v domu
H20	Nisem se nič pripravljala, sem vedela, da se bom prilagodila.	Brez priprave, hitro prilagajanje	Hitra prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
H21	S hčerko sva skupaj zbrali stvari, nato pa sta vnuk in zet prišla s kombijem in mi prinesla od doma, kupila nekaj stvari ter jih prinesla v dom. V dveh dneh je bilo vse narejeno.	Pomoč hčerke in vnuka, hiter prehod	Podpora družinskih članov	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
H22	Hčerka in zet. Pa tudi vnukinja.	Podpora hčerke in zeta	Podpora družinskih članov	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
H23	Hitro sem bila samostojna v domu.	Hitra samostojnost	Hitra prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu

H24	Zdaj imam knjige, potem šport.	Branje knjig, športne dejavnosti	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
H25	Hitro sem se znašla tukaj.	Prilagoditev na življenje v novih okoliščinah	Hitra prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
H26	Malo drugače sem si sicer dom predstavljala, ampak zdaj se pa že sama manj družim.	Drugačne predstave, manj družabnosti	Predvidevanja o življenju v domu	Pričakovanja ob sprejemu v dom
H27	Glava je dobra, telo mi odpoveduje.	Dobro psihično stanje, slabše fizično	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev v domu
H28	V kakšnih desetih dneh sem se navadila. V sobi se počutim kot doma.	Prilagoditev v desetih dneh, občutek domačnosti	Hitra prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
H29	Sprejela me je v dom, pa že pred sprejemom sem večkrat poklicala in jo vprašala glede moje vloge, tako da sva imeli stike.	Stik s socialno delavko prek telefonskega klica	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
H30	Socialna delavka tudi ve, da si želim v sobo s kopalnico, zato imava večkrat te pogovore.	Stik s socialno delavko glede želja	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
H31	Hodim k telovadbi vsak dan, hodim na terapijo za noge, v ponedeljek pa se dobim s svojimi prijateljicami iz Jesenskega cveta.	Športne aktivnosti, fizioterapija, druženje s prijateljicami	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
H32	Povabili so me tudi v različne delavnice, ampak si nisem želela.	Zavrnitev vabila k delavnicam	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
H33	V redu se počutim. Želim si kopalnico. Hrana je v redu, ne pojem vse.	Dobro počutje	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev v domu

9.3.9 Odprto kodiranje I

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
I1	Nisem si mislila, da bom tako kmalu šla v dom.	Predvidevanje o poznejšem sprejemu v dom	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
I2	Mislila sem, da se bo stanovanje prodalo in si bom jaz kupila eno garsonjero, ampak ko enkrat zbolíš, se podaš v usodo doma.	Želja o življenju v garsonjeri, prihod bolezni	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti
I3	Morala bi že leta 2020 priti, ker sem imela ene probleme s hrbtenico, pa je prišel covid-19. Potem sem bila malo boljše in sem leta 2021 prišla, ko se je situacija s covidom-19 malo umirila.	Problemi s hrbtenico, izbruh covida-19, poznejši prihod v dom	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
I4	Bila sem vedno starejša in imela probleme s hrbtenico, pa sem prišla v dom.	Starost, bolezen	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
I5	Veliko sem bila sama v zadnjih letih, prej pa je bilo življenje	Samsko življenje	Trenutno počutje	Čustva ob sprejemu v dom

	zelo težko. Zdaj sem zadovoljna.			
I6	Nisem dojela, da sem res tukaj oziroma da moram sem.	Sprememba ob sprejemu v dom	Priprava na življenje v domu	Potek prilagoditve na življenje v domu
I7	Nisem imela nobenih stisk. Poznala sem že dom, saj sem že pred tem hodila na obiske.	Poznano okolje	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
I8	Drugih stvari sem že od doma navajena.	Prilagodljivost na raznolike situacije	Prilagojenost	Potek prilagoditve na življenje v domu
I9	Če je kaj treba, se na oddelku s sestrami pogovorimo. Nimam nekih problemov.	Pogovor kot sredstvo reševanja stisk	Pogovor ob stiskah	Potek prilagoditve na življenje v domu
I10	Pri selitvi sta mi najbolj sinova pomagala. Saj pomagata, kolikor lahko.	Pomoč sinov	Pomoč bližnjih	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
I11	Nič ni bilo posebnega, sem se navadila.	Hitra prilagoditev	Prilagojenost	Potek prilagoditve na življenje v domu
I12	Prilagoditve ni bilo, sam poznala že od prej dom, pa mi je bilo domače. Pričakovanj pred prihodom nisem imela, saj veš, da ne greš v hotel ali bolnico, ampak greš v dom.	Odsotnost pričakovanj ob sprejemu v institucijo	Brez pričakovanj	Pričakovanja ob sprejemu v dom
I13	S socialno delavko sem imela nekaj pogovorov, pa pri njej sem podpisala pogodbe, da mi je povedala, kje moram kaj narediti, kam dati oblačila, da mi jih označijo. V stiku z njo sem, če kaj rabim, če se mi kaj ne zdi v redu.	Stik s socialno delavko, pogovor, podpis pogodb, pridobivanje informacij	S odelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
I14	Ne, dejavnosti je veliko. Jaz se ne vključujem.	Preživljanje prostega časa brez domskih dejavnosti	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
I15	Prav tako se ne družim veliko z drugimi.	Preživljanje časa, brez prisotnosti drugih stanovalcev	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
I16	Saj me vsak dan prepričujejo, naj grem. Drugih dejavnosti si ne želim.	Spodbujanje zaposlenih k vključevanju	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
I17	V redu se počutim, če se ne, že koga najdem, da se pogovorim.	Dobro počutje, pogovor	Občutja posameznika	Trenutno počutje stanovalcev v domu
I18	Včasih s socialno delavko mimogrede par besed.	Stik s socialno delavko	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
I19	Želela bi si več družbe, ampak vedno naletim na neko tako, ki zelo rada govori, pa se ne morem povezati.	Želja po družbi	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
I20	Se raje dobim s kom izven doma ali v kavarni pri domu.	Preživljanje časa s prijatelji in znanci izven doma	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti

9.3.10 Odprto kodiranje J

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
J1	Jaz sem si svojo starost predstavljal zelo lepo, če bom	Predstavljanje prijetne starosti,	Razmišljanje o starosti	Življenje v starosti

	zdrav, ker se rad družim s starejšimi. Sem si starost predstavljal v domu. Predstavljal sem si, da šivam, pojem, igram, se zabavam, okopavam, da delam stvari kot doma.	življenje v domu, ukvarjanje z interesnimi dejavnostmi		
J2	Razlog je bila korona, ta me je tako prestrašila.	Covid-19 sproži željo za odhod v dom	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
J3	Še posebej v drugem delu covida, ko nismo smeli zapuščati domov. To je bilo neznosno. To je zame mora, da ne bi smel iti ven rolat ali na sprehod v gozd. Potem so se mi pa začele halucinacije, da bi marsikaj naredil, da bi mi bilo boljše, da bi to peživel.	Neznosne okoliščine, začetek halucinacij, samomorilne misli	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
J4	V tem času pa sem ves čas fantaziral, da bom kar skočil skozi okno, ker je težko to dopovedati človeku, kako je.	Samomorilne misli	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
J5	Potem pa sem slišal, da naj bi se v Domžalah spraznilo eno mesto in sem šel vprašat. Zdaj pa sem tukaj.	Sprostitve kapacitet	Razlogi za odhod v dom	Motivi za odhod v institucijo
J6	Mogoče sem se bal malo samote takrat med covidom.	Strah pred samoto	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
J7	Počutil sem se takoj kot doma.	Občutek domačnosti	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
J8	Bil sem nekako skuliran.	Dobro počutje v domu	Občutja posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
J9	Pa pomagal sem lahko okoli hiše, čeprav se z hišnikom takrat nisva tako razumela.	Pomoč okoli doma	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
J10	Jaz sem bil na začetku v dvoposteljni sobi. Sostanovalec je bil boln, in je celo noč potreboval pomoč. Pa sem mu ves čas pomagal.	Pomoč sostanovalcu	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
J11	Takrat sem trpel.	Občutek stiske	Občutje posameznika	Čustva ob sprejemu v dom
J12	Potem pa se je našla soba zame.	Enoposteljna soba	Prilagajanje na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
J13	En tak pogovor je bil s socialno delavko in timsko sestro, pa moj sin je bil zraven, da je še nekaj podpisal. Svoje stvari sem prinesel, ampak sem bil razočaran. Dobil sem spisek, kaj vse bi lahko prinesel in dal to označiti, nato pa se je večina izgubila.	Pogovor s socialno delavko in timsko sestro, izgubljene osebne stvari	Stik s socialno delavko	Vloga socialne delavke
J14	Socialna delavka mi je bila v oporo, me je večkrat ustavila in vprašala, kako je.	Podpora socialne delavke	Podpora zaposlenih	Vloga socialne delavke

J15	Pri meni je vse, da pomagam človeku in družbi.	Dobro počutje ob pomoči drugim	Prilagoditev na novo okolje	Potek prilagoditve na življenje v domu
J16	Ko sem prišel, so me povabili v delavnice. Pa sem tisti, ki tam dela svetoval, kaj vse bi lahko delala. In sva se našla v trenutku. Potem pa mi je začela nositi stvari za šivat: zvezde, zajčke ... Šivanje je pripomoglo, da sem se vključil in prilagodil hitreje.	Povabilo k aktivnostim, pomoč pri šivanju	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
J17	Svojci mi niso pomagali, ni jih zanimalo.	Odsotnost pomoči sinov	Odsotnost podpore svojcev	Pomoč in podpora ob sprejemu v dom
J18	Motiviralo me je, da vidim, kaj lahko naredim in vprašam, če lahko pomagam.	Pomoč kot sredstvo vključevanja	Motivacija za vključevanje	Potek prilagoditve na življenje v domu
J19	Navadil sem se zelo hitro, kar čez noč.	Hitra prilagoditev na življenje v novem okolju	Hitra prilagoditev	Potek prilagoditve na življenje v domu
J20	Pričakovanj nisem imel pred sprejemom.	Odsotnost pričakovanj ob prihodu v dom	Brez pričakovanj	Pričakovanja ob sprejemu v dom
J21	Mislim, da je socialna delavka nekdo, ki mu poveš dobre, slabe stvari, greš po pomoč. Pa sva se s socialno delavko srečala kdaj na hodniku in me je pozdravila, pa na zabavi sva se srečala, je prišla po mene za ples, jaz sem takrat bil tako srečen, pa tudi ona je verjetno potrebovala malo zabave oziroma živosti na zabavi.	Pogovor s socialno delavko ob stiskah, ppovabilo na ples kot opolnomočenje	Sodelovanje s socialno delavko	Vloga socialne delavke
J22	Zdi se mi, da je premalo dejavnosti ali pa nismo obveščeni, ko pride kakšna muzika.	Premalo ozaveščenosti o dejavnostih	Prostočasne aktivnosti	Prostočasne aktivnosti
J23	Saj piše na obvestilih, ampak jaz tega ne preberem, tako hitim, da sam sebe srečam za vogalom.	Ozaveščanje skozi različne medije	Obveščanje o aktivnostih	Prostočasne aktivnosti
J24	Jaz se počutim zelo dobro, saj imam praktično vse; imam hrano, bi si pa želel, da bi si lahko sam vzel sol ali sladkor pa kruh, mislim, da bi to moral kdo opaziti in da bi lahko to sami vzeli.	Dobro počutje, zadovoljene osnovne potrebe	Trenutno počutje	Trenutno počutje stanovalcev v domu

9.4 Osno kodiranje intervjujev

Življenje v starosti

- Že od nekdaj sem želela v dom. (A1)

- Sem bil sam na kmetiji. Starši so umrli, brati in sestre pa so si svoje družine ustvarili. Ostal sem sam. (B2)
- Razmišljala sem, ker sem sama ostala, kje bom pristala. Mož mi je namreč leta 2000 umrl, sedem let za tem pa še hčerka. (C1)
- Že hčerki sem govorila, da me bo dala v dom, pa je rekla, da ne bo treba. No, na koncu pa sem vseeno tukaj pristala. (C2)
- Spraševala sem se, kaj bom sama s seboj. (C10)
- Ko se človek stara, ve, da lahko zbolí ali kaj. (D1)
- Sem si predstavljala, da bom v domu, ker nimam svojih otrok. (D2)
- Jaz sem v življenju veliko delal, sem naredil dve hiši, potem pa sem si želel, da bi šel v dom, da bi bolj v miru užival. (E1)
- Nisem niti najmanj razmišljal, kako bom živel in kdo bo skrbel zame v starosti. (F1)
- Vedela sem, da se bo nekaj spremenilo, zato ker doma sama ne bi mogla biti. (G1)
- Drugače, dala sem vlogo za dom že deset let nazaj, ker sem imela depresijo, ampak potem sem se s pomočjo hčerke navadila nazaj, da sem bila dobro. (H1)
- Na začetku sicer nisem nikoli pomislila, da bi šla v dom. (H2)
- Potem počasi pa so ljudje začeli govoriti o domovih. Jaz pa sem rekla, ne to pa ne. Dom sem si najprej pred tem predstavljala kot ubožnice. (H3)
- Sem si mislila, to nikdar, saj imam dva otroka in bo že šlo. (H4)
- Ampak potem pa je bilo drugače. Življenje se je spreminjalo, novi domovi so se odpirali. (H5)
- Nisem si mislila, da bom tako kmalu šla v dom. (I1)
- Mislila sem, da se bo stanovanje prodalo in si bom jaz kupila eno garsonjero, ampak ko enkrat zbolíš, se podaš v usodo doma. (I2)
- Jaz sem si svojo starost predstavljal zelo lepo, če bom zdrav, ker se rad družim s starejšimi. Sem si starost predstavljal v domu. Predstavljal sem si, da šivam, pojem, igram, se zabavam, okopavam, da delam stvari kot doma. (J1)

Motivi za odhod v institucijo

Družinsko-bivanjski razlogi

- Nisem hotela, da bi otroci imeli probleme z mano. (A2)
- Ravno to, da nisem želela biti nikomur v breme. (A3)

- Prej sem imel tudi osem let mamu doma. Bila sva sama in mamu je kap. Pa sem videl, kako težko je takšnega človeka rihtat. In sem si rekel, da grem v dom. (B5)
- Imel sem dovolj denarja, da sem vedel, da bom lahko sam plačeval. (B10)
- Imam nečakinje in nečake, ampak imajo vsi svoje družine, pa se nisem mogla obesiti na njihovo skrb. (C8)
- Gospa, kjer sem delala, je bila vdova in sva bili sami s tistim fantkom. No, on se je potem poročil, imel hčerko, ona pa je želela imeti hišo zase. Me je čisto spravila ob živce. (D3)
- Razlogi so bili ti, da sem sam živel. (E2)
- Potem sem bil tri tedne v hiši in sem videl, da je to nevzdržno. (E7)
- Potem sem ugotovil, da tam (v svoji hiši) tudi ne morem sam živeti. (E18)
- Ah, to je pa sin. Jaz sem bil takrat zelo bolan. Sem mislil, da me pelje k zdravniku, pa me je sem pripeljal. Nisem vedel prej, kaj namerava. Pa sem tukaj ostal. (F2)
- Nisem vedel, da bom sem prišel. (F3)
- Pomoči gor nisem imela, sem se morala odločiti, da grem v dom. (G2)
- Če ne bi šla, ker so otroci vsak po svoje, bi bila čisto sama gor na vrhu, nobenega ne bi mogla poklicati. (G4)
- Vedela sem, da se sama ne morem uštimati, se prav se moram nekam umakniti in me bodo drugi štimali. (G6)
- Nič druga kot dejstvo, da sama ne bi mogla živeti. (G19)
- In zadnji dve leti sem videla, da moja hčerka z družino ni šla v toplice. Prej so tudi s sosedi šli skupaj vsak s svojim avtodomom na dopust za en mesec. Jaz sem to občutila, da sem v breme. (H8)

Zdravstveni razlogi

- Moje zdravje je opešalo. (A4)
- Bil sem zelo bolan, nisem mogel sam skrbeti zase. (B1)
- Že v preteklosti sem imel težave z zdravjem in nisem želel, da bi kdo drug zame skrbel, zato sem si želel v dom. (B3)
- Glavni razlog je bil bolezen, zaradi katere nisem mogel sam na kmetih (doma ima kmetijo) delati in živeti. (B4)
- Imam sladkorno in ko sem se v preteklosti slabo počutila, sem šla v bolnico, kjer mi je zdravnik rekel, da sama ne morem več in vprašal, če bi šla v dom. (C2)
- Bolezen, nisem več mogla zase skrbeti. (C3)

- Moje zdravstveno stanje se je poslabšalo. (E3)
- Najprej sem bil v bolnišnici Petra Držaja, pa je zdravnik rekel socialni delavki, da ne morem sam živeti. (E6)
- Začela sem padati. (H6)
- Že ko sem vozila, sem nehala voziti, ker se mi je kar zavrtelo. (H7)
- Morala bi že leta 2020 priti, ker sem imela ene probleme s hrbtenico, pa je prišel covid-19. Potem sem bila malo boljše in sem leta 2021 prišla, ko se je situacija s covidom-19 malo umirila. (I3)
- Bila sem vedno starejša in imela probleme s hrbtenico, pa sem prišla v dom. (I4)
- Razlog je bila korona, ta me je tako prestrašila. (J2)
- Še posebej v drugem delu covida, ko nismo smeli zapuščati domov. To je bilo neznosno. To je zame mora, da ne bi smel iti ven rolat ali na sprehod v gozd. Potem so se mi pa začele halucinacije, da bi marsikaj naredil, da bi mi bilo boljše, da bi to preživel. (J3)
- V tem času pa sem ves čas fantaziral, da bom kar skočil skozi okno, ker je težko to dopovedati človeku, kako je. (J4)
- Potem pa sem slišal, da naj bi se v Domžalah spraznilo eno mesto in sem šel vprašat. Zdaj pa sem tukaj. (J5)

Čustva ob sprejemu v dom

Pozitivna čustva

- Nisem imela nobenih pomislekov. (A6)
- Nisem se bal. (B7)
- Vedel sem že prej, kako se v domu živi in me ni bilo nič strah. (B8)
- Čeprav sem imela težko pot, imam še vedno voljo, neko notranjo energijo, za življenje. Sama s sabo se borim, da grem naprej, da grem hodit ... (C5)
- Potem pa moraš sam sebi dopovedati, da druge izbire nimaš in se prilagodiš. Se pomiriš. Ne čisto, ampak se da preživeti. (C15)
- Želel sem v dom. (E5)
- Nobenih strahov nisem imela. (G5)
- Nisem imela nobenih stisk. Poznala sem že dom, saj sem že pred tem hodila na obiske. (I7)
- Počutil sem se takoj kot doma. (J7)
- Bil sem nekako skuliran. (J8)

Negativna čustva

- Trema, kako bi rekla, panika. (A9)
- Občutek sem imela, kot da ne bi bila samostojna. (A11)
- Primanjkovalo mi je samozavesti. (A12)
- Z osamljenostjo sem se povsod srečeval po malo. (B9)
- Na začetku je bilo nekaj časa res težko. (C6)
- Strah me je bilo vsega, ko sem prišla, to sem tudi povedala, da se bojim in ne morem spat i. (C7)
- Ob samem prihodu sem imela težke občutke, ampak sem videla, da je osebje zelo prijazno do nas, vsaj do mene. Sem občutila neko toplino. (C12)
- Na začetku sem ves čas razmišljala, kako in kaj, pa polno novih ljudi. Bilo je malo moteče. (C14)
- Začetek je bil slab. (D5)
- Prej sem si sama kuhala in vse počela, bila na vrtu. To mi je manjkalo. (D6)
- V dom sem prišel s težko mujo. (E4)
- Ko sem prišel v dom, niti nisem nič čutil. (E9)
- Zelo slabo je bilo, ko sem prišel, nisem vedel, kam sem prišel. (F4)
- Nisem nič vedel, nič čutil. (F9)
- Najbolj sem pa razočarana, ker nimam svoje kopalnice in zato se ne morem umiti, neugodno je, jaz sem namreč sama živela dolgo časa. (H11)
- Veliko sem bila sama v zadnjih letih, prej pa je bilo življenje zelo težko. Zdaj sem zadovoljna. (I5)
- Mogoče sem se bal malo samote takrat med covidom. (J6)
- Takrat sem trpel. (J11)

Pomoč in podpora ob sprejemu v dom

- Finančno imam toliko penzije, da veliko pokrijem, ostalo pa hčerka doplača. (A5)
- Svojci so mi pomagali. (A7)
- Svojci so mi pomagali. (A10)
- Včasih mi je pomagala hčerka, spet drugič pa katera zaposlena, če sem jo vprašala. (A14)
- Hčerka mi je pomagala, ona mi je vse zrihtala. (A17)
- Hčerka me je najprej k sebi vzela, potem pa je bilo težko in sem rekla, da želim v dom. Pa je začela iskati in mi našla dom. (A18)

- Ona mi je tudi pomagala vse spakirati. (A20)
- Hčerka mi je bila v podporo. (A22)
- Pomoč zaposlenih in hčerke. (A23)
- Vsi bratje in sestre. Vsak dan je kdo prišel. (B16)
- Pa brat živi zelo blizu. (B20)
- Pa brat živi zelo blizu. (C11)
- Sosedji so videli, kako je vpila name in so poklicali socialno, ki mi je uredila dom tukaj. (D4)
- Najprej sem šest tednov živela pri sestri, saj je bil v domu covid-19 in nisem mogla priti. (D17)
- Sestra in nečakinja. Ena nečakinja je tudi napisana kot oseba, če do česar koli pride, da jo obvestijo. (D13)
- Ko sem prišel, so bile tukaj še slučajno tri stranke, da sem se z njimi družil. (E10)
- Vse moje stvari, ki so bile napisane, smo tule zložili. (E13)
- Pomagala sta mi hčerka in vnuk. (E14)
- Hčerka pa vnuk. (E16)
- Takrat nihče, nihče ni vedel, kam grem. (F10)
- Zdaj pa pač, takole je. Tukaj sem. Sin in mama (žena) niti ne, me redno obiskujejo. (F11)
- Strinjala sta se tudi sin in hčerka. (G3)
- Pripeljali so me otroci, sprejeli so me lepo v dom. (G13)
- Hčerka mi je pomagala vse spakirati. (G15)
- Kako bi rekla, mislim, da nobeden, hkrati pa vsi. (G17)
- Zdaj imam podporo od otrok, ko me k zdravniku peljejo, to sin rihta, hčerka pa finančno plat in če kaj rabim, pa perilo mi prinese. (G18)
- S hčerko sva skupaj zbrali stvari, nato pa sta vnuk in zet prišla s kombijem in mi prinesla od doma, kupila nekaj stvari ter jih prinesla v dom. V dveh dneh je bilo vse narejeno. (H21)
- Hčerka in zet. Pa tudi vnukinja. (H22)
- Hčerka in zet. Pa tudi vnukinja. (I10)
- Svojci mi niso pomagali, ni jih zanimalo (J17)

Potek prilagoditve na življenje v domu

Način prilagoditve

- Dolgo se nisem mogla prilagoditi. (A8)
- Jaz sem vse sprejela. Meni je ok. Ne more biti boljše. (A16)
- Glavno, da so prijazni (zaposleni), to so pa res, to jih moram pohvaliti. (A33)
- Sem preprost, sem v službi bil ves čas po terenu, zato sem bil vsega navajen, pa tudi od doma. (B6)
- Vse sem sprejel. (B12)
- So stvari, ki jih ne moreš pozabiti, ampak se navadiš. (C9)
- Sem se na vse navadila in vse sprejela. (D9)
- Pa ko sem prišla, je pomagalo, da sem dobila dobro sostanovalko. (D12)
- Sem iz Domžal, zato imam naokoli veliko prijateljev in družinskih članov, pa tudi na svoj dom (kjer so živeli starši) grem večkrat. (D14)
- Ja, malo že bilo težko, ker sem šla od odzunaj noter, malo sem pogrešala dom. (D15)
- Sem navajen vsega. (E8)
- Nič. Samo zasledoval sem, kaj je drugi delal in temu sledil. (E12)
- Najprej sem želel iti ven, potem pa je bilo boljše. (E21)
- Nič mi ni bilo težko pri prilagoditvi. (E22)
- Najprej je bilo kosilo, potem sem pa že nekaj ljudi spoznal, pa nekaj sem jih že od prej poznal. (E23)
- Oni so želeli, da grem z njimi na sprehod. Smo po vrtu hodili, pa v restavraciji smo debatirali in se veliko pogovarjali. (E24)
- Videl sem, da je to dom upokoencev, kako se tukaj živi, nisem niti najmanj vedel. (F5)
- Ja, to je en sistem, bi rekel, ne. Kar rabiš v življenju, moraš sprejeti. Tako da ne moreš zdaj nekaj svojega ustvarjati in si zmišljevati svoje stvari. Moraš se podrediti redu, ki je. (F12)
- Navadil sem se, da vse, kar rabim v življenju, vse moraš sprejeti za dobro, kar rabiš, da boš preživel še teh par let ali ne vem, no. (F14)
- Na začetku, ko prideš, ti na misel pride polno stvari, ampak nepomembno. Veš, da si se tako odločil in tako mora biti, pa je brezveze, da iz tega delamo neko tragedijo oziroma glorio. (G10)
- Ko se za nekaj odločiš, moraš to sprejeti z vsem zraven, kar to prinese. (G11)
- Mogoče na začetku nega in obračanje sostanovalk. (G12)
- Najprej sem bila sicer z eno žensko v sobi, kar me je motilo. (G14)
- Tukaj ne hodim v jedilnico, ker se mi roka trese, pa raje jem v sobi, ker mi je drugače neugodno. (H10)

- Zdaj grem skoraj vsako soboto domov in imam tam svojo sobo. Me pridejo iskat i in me nazaj pripeljejo. Tam se tudi stuširam. (H12)
- Sem vedela, da se bom prilagodila. Nisem imela nobenega odpora. (H16)
- Ob sprejemu tudi ni bilo ne vem kakšne predstavitve. (H17)
- Tipala sem, kadar sem kaj rabila, iskala sem, koga lahko kaj vprašam. (H19)
- Nisem se nič pripravljala, sem vedela, da se bom prilagodila. (H20)
- Drugih stvari sem že od doma navajena. (I8)
- Če je kaj treba, se na oddelku s sestrami pogovorimo. Nimam nekih problemov. (I9)
- Nič ni bilo posebnega, sem se navadila. (I11)
- Pa pomagal sem lahko okoli hiše, čeprav se s hišnikom takrat nisva tako razumela. (J9)
- Jaz sem bil na začetku v dvoposteljni sobi. Sostanovalec je bil bolan in je celo noč potreboval pomoč. Pa sem mu ves čas pomagal. (J10)
- Potem pa se je našla soba zame. (J12)
- Pri meni je vse, da pomagam človeku in družbi. (J15)
- Motiviralo me je, da vidim, kaj lahko naredim in vprašam, če lahko pomagam. (J18)
- Navadil sem se zelo hitro, kar čez noč. (J19)

Trajanje prilagoditve

- Saj še zdaj traja. Mi je malo nerodno. (A24)
- Jaz sem se kar hitro navadil, sem vsega navajen, nimam težav, malo se pohecam. (B17)
- Ko sem prišel v dom, sem bil en mesec v domu, brez da bi šel domov. (B18)
- Prilagoditev je trajala tri do štiri mesece. (C13)
- Zdaj sem se pa že navadila. (D7)
- Na sprejem sem se poskušala pripraviti v šestih tednih. (D11)
- Jaz sem že vsega navajen, čeprav nekaj časa sem potreboval. (E17)
- Tri mesece. (E20)
- Potem sem se pa počasi privadil k temu. (F6)
- Ne bom se nikoli navadil na življenje v domu. Jaz sem živel doma v lastni hiši in sem navajen dvorišča in drevja in vsega. In to mi zdaj pravzaprav manjka. (F7)
- Še vedno traja. (F13)
- Takoj sem se vklopila, še posebej zdaj, ko imam svojo sobico. (G7)
- Na začetku sem imela sobo skupaj s sostanovalko. Ona me pravzaprav ni nič motila, motil me je tisti vonj po negi. (G8)

- Čisto je bila odvisna od pomoči drugih in so ji morali pomagati tudi obračati ponoči, da ne bi imela preležanin, pa sem se zbudila. (G9)
- Vso rutino sem takoj sprejela. (G20)
- Hitro sem bila samostojna v domu. (H23)
- V kakšnih desetih dneh sem se navadila. V sobi se počutim kot doma. (H28)
- Nisem dojela, da sem res tukaj oziroma da moram sem. (I6)

Pričakovanja ob sprejemu v dom

- Vedel sem, da oskrba bo. (B9)
- Pričakovanj nisem imel. (E15)
- Pričakovanj tudi nisem imel, saj sploh nisem vedel, kje sem. (F8)
- Pričakovanj nisem imela. (G23)
- Ampak sem si predstavljala, da bo tu tudi družba, pa je nimam. Saj pozdravim par besed in konec, ni tistega, kar sem jaz pričakovala. (H9)
- Nisem se niti tako zanimala prej, kakšni so odnosi v domu. (H13)
- Nisem nič pričakovala, sem vedela, da bom morala iti v dom. (H14)
- Nisem pričakovala nič posebnega. (H15)
- Malo drugače sem si sicer dom predstavljala, ampak zdaj se pa že sama manj družim. (H26)
- Prilagoditve ni bilo, sem poznala že od prej dom, pa mi je bilo domače. Pričakovanj pred prihodom nisem imela, saj veš, da ne greš v hotel ali bolnico, ampak greš v dom. (I12)
- Pričakovanj nisem imel pred sprejemom. (J20)

Trenutno počutje stanovalcev v domu

- Zdaj pa že znam priti do sobe, sem že štiri leta tukaj. (A15)
- Zelo sem ji hvaležna, da mi je našla dom blizu nje. V svojem nekdanjem kraju bi bila bolj sama. (A19)
- Boljše se ne bi mogla počutiti. (A28)
- Počutim se varno, ker je vedno nekdo zraven. (A29)
- Najboljšo sobo imam, ker sem blizu kuhinje in ves čas slišim ropotanje. To mi je najbolj všeč. (A30)
- V sobi pa si ne bi želela imeti sostanovalca. Ni prijetno, če imaš stalno nekoga. (A31)
- Imam hrano, nego, posteljo, sobo. Saj ne rabim nič drugega. (A32)
- Nič mi ne manjka. Hrano imam, čisto je. (B25)

- Zaenkrat nič več ne potrebujem. (C20)
- Počutim se kar v redu. (C21)
- Mi je všeč tukaj, pa tudi prijazni so vsi. (D8)
- Sem iz Domžal, zato imam naokoli veliko prijateljev in družinskih članov, pa tudi na svoj dom (kjer so živeli starši) grem večkrat. (D14)
- Zdaj sem zadovoljna, da so vsi zelo prijazni in pomagajo, če je kaj treba. (D16)
- Nič ne pogrešam. (D19)
- Dobro se počutim, ker so vsi prijazni, imamo aktivnosti. (D22)
- Zdaj pa ni človeka, da ga kaj vprašaš. (E25)
- Saj to so malenkosti, ampak veliko pomenijo. (E29)
- Ko si v domu, je najbolje, da te pri miru pustijo. (E31)
- Kar v redu, imam vse urejeno in vse nabavljeno. (E32)
- Hčerka mi vse nabavi: robo za britje, baterije za ušesne aparate. (E33)
- Življenje se mi je najprej malo upiralo, zdaj sem se pa pač malo navadil, takole je. Ni druge. (F15)
- Počutje je v redu, čisto fajn sem. (F20)
- Zadovoljen sem s vsem, kar pač v življenju nucam; pod streho sem, hrano imam v redu, življenje kot tako je dobro. (F21)
- Samo moje počutje pa ni prilagojeno temu. To bo še trajalo, bom videl, kako naprej. (F22)
- Zdaj pa, kako naj rečem, v redu sem, pa nisem v redu. (G21)
- Nisem doma, manjkajo mi eni elementi, ki bi jih še vedno rada imela, zdaj jih pa ni. (G22)
- Počutim se v redu. (G29)
- To je tista zavest, da sama ne bi mogla biti, tukaj pa imam oskrbo. (G30)
- Želja nimam oziroma Isto, kot je bilo, da se zjutraj zbudim, da sem skopana, da se mi nohte postrije, nič drugega. (G31)
- Glava je dobra, telo mi odpoveduje. (H27)
- V redu se počutim. Želim si kopalnico. Hrana je v redu, ne pojem vse. (H33)
- V redu se počutim, si že koga najdem, da se pogovorim. (I17)
- Jaz se počutim zelo dobro, saj imam praktično vse; imam hrano, bi si pa želel, da bi si lahko sam vzel sol ali sladkor pa kruh, mislim, da bi to moral kdo opaziti in da bi lahko to sami vzeli. (J24)

Vloga socialne delavke

- Sama s socialno delavko nisem imela nobenega stika, bolj hčerka. (A21)
- Ravno sem bil pri zdravniku v Domžalah, sem dal kri in je nečaka poklicala socialna delavka, če lahko pridem pogledat sobo. (B13)
- Takrat sem bil na berglah, sva pogledala sobo, mi je socialna delavka rekla v ponedeljek ali torek, se prav ne spomnim, pridite. (B14)
- Potem mi je dala spisek, pa sem prišel naslednji teden. (B15)
- Kadar grem domov, ji povem. (B21)
- Ne rabim nič več od nje. (B22)
- Na začetku mi je vse povedala pa pokazala. (B23)
- Ko sem prišla, je intervju naredila, kako sem, kaj sem, kje se in kakšne bolezni imam. (C16)
- Zdaj pa mi socialna delavka, če kaj ne vem, pomaga in če imam kaj za vprašati. (D17)
- Največkrat, če dobim kak dopis. (D18)
- Nič, nimam kaj, ker se nimam kaj pritoževati. (E26)
- Ker to so take stvari, če bi to pričel, tega je preveč, ker nisem navajen tega deliti. (E27)
- Drugače je pa ogromno stvari, ki bi jih mogla zrihtati. (E28)
- Ne, ni je bilo ne prej in ne zdaj. (F16)
- Tudi saj jo ne rabim zdaj, kar je, je, saj ni več pomoči. S tem sem se pomiril, tako da, do kdaj pač bom, bom tako živel. (F17)
- Imela sem stik s socialno delavko, vsaj preden sem odšla v sobo. (G16)
- Dejansko ne vem, pogovarjali sva se, čisto tako lepo brez pričakovanj. (G25)
- Socialno delavko sem srečala, za ostale pa nisem vedela, kdo je kaj. To mi ni bilo všeč. (H18)
- Sprejela me je v dom, pa že pred sprejemom sem večkrat poklicala in jo vprašala glede moje vloge, tako da sva imeli stike. (H29)
- Socialna delavka tudi ve, da si želim v sobo s kopalnico, zato imava večkrat te pogovore. (H30)
- Povabili so me tudi v različne delavnice, ampak si nisem želela. (H32)
- S socialno delavko sem imela nekaj pogovorov pa pri njej sem podpisala pogodbe, da mi je povedala, kje moram kaj narediti, kam dati oblačila, da mi jih označijo. V stiku z njo sem, če kaj rabim, če se mi kaj ne zdi v redu. (I13)
- Včasih s socialno delavko mimogrede par besed. (I18)

- En tak pogovor je bil s socialno delavko in timsko sestro, pa moj sin je bil zraven, da je še nekaj podpisal. Svoje stvari sem prinesel, ampak sem bil razočaran. Dobil sem spisek, kaj vse lahko prinesel in dal to označiti, nato pa se je večina izgubila. (J13)
- Socialna delavka mi je bila v oporo, me je večkrat ustavila in vprašala, kako je. (J14)
- Mislim, da je socialna delavka nekdo, ki mu poveš dobre, slabe stvari, greš po pomoč. Pa sva se s socialno delavko srečala kdaj na hodniku in me je pozdravila, pa na zabavi sva se srečala, je prišla po mene za ples, jaz sem takrat bil tako srečen, pa tudi ona je verjetno potrebovala malo zabave oziroma živosti na zabavi. (J21)

Prostočasne aktivnosti

- Nič ne pogrešam, še to, kar je, je preveč. (A26)
- Grem včasih k telovadbi, ampak ne velikokrat. (A27)
- Jaz tudi berem, mi hčerka knjige prinese, igram karte, sudoku pa pasjanso, pa uganke rešujem ... Zabave je dovolj. (A34)
- Ali pa grem po Domžalah, pa se srečamo na kakšni pijači ali na placu (tržnici). (B19)
- Ah, kaj pa čem, vse je v redu. (B24)
- Kadar lahko grem tudi domov, zdaj ko sem boljšega zdravja. (B26)
- Jaz grem malo po Domžalah, malo v bife, do enega ali drugega kolega, pa se pogovarjamo in čas mine. (B27)
- Ali pa grem malo po trgovinah. (B28)
- Pa to, da lahko hodim, izkoristim. (B29)
- Udeležujem se telovadbe, raznih govornih vaj, pisnih, ročnih dela, rada pletem. (C17)
- Če je kdaj kakšno petje, rada poslušam in tudi zapojem. (C18)
- Tudi pogovore imamo. (C19)
- Grem kaj ven. Imam družbo, mucke. Odkar sem prišla, se zabavamo, one z mano, jaz pa z njimi. (C22)
- Imamo kar nekaj dejavnosti. (D20)
- Vsega se udeležujem, hodim na kavo, štrikanje, delavnico pišem z roko, računanje, telovadbo, govorne vaje in druge aktivnosti. (D21)
- Zdaj jih pa ni, pa nimam kaj, pa spim in revije berem. (E11)
- Nič se ne udeležujem, samo telovadbo pa svoje revije berem. (E30)
- Mogoče kaj od športa. (F18)
- Samo kaj jaz vem, ping pong in več vrst, kar se le da. (F19)

- Imela pa sem strahovito domotožje, po moji hiši in mojem hribčku, poskusila sem potem to izklopiti, da nisem glede tega študirala. (G24)
- So dejavnosti, je ročno delo. (G26)
- Všeč mi je jutranja kavica, klepet s sostanovalkami. (G27)
- Ta klepet mi je všeč, vsaka ima nekaj svojega za povedati. (G28)
- Zdaj imam knjige, potem šport. (H24)
- Hodim k telovadbi vsak dan, hodim na terapijo za noge, v ponedeljek pa se dobim s svojimi prijateljicami iz Jesenskega cveta. (H31)
- Ne, dejavnosti je veliko. Jaz se ne vključujem. (I14)
- Prav tako se ne družim veliko z drugimi. (I15)
- Saj me vsak dan prepričujejo, naj grem. Drugih dejavnosti si ne želim. (I16)
- Želela bi si več družbe, ampak vedno naletim na neko tako, ki zelo rada govori, pa se ne morem povezati. (I19)
- Se raje dobim s kom izven doma ali v kavarni pri domu. (I20)
- Ko sem prišel, so me povabili v delavnice. Pa sem tisti, ki tam dela svetoval, kaj vse bi lahko delala. In sva se našla v trenutku. Potem pa mi je začela nositi stvari za šivat: zvezde, zajčke ... Šivanje je pripomoglo, da sem se vključil in prilagodil hitreje. (J16)
- Zdi se mi, da je premalo dejavnosti ali pa nismo obveščeni, ko pride kakšna muzika. (J22)
- Saj piše na obvestilih, ampak jaz tega ne preberem, tako hitim, da sam sebe srečam za vogalom. (J23)